

UNIVERSAL
LIBRARY

OU_204450

UNIVERSAL
LIBRARY

OUP—901—26-3-70—5,000

OSMANIA UNIVERSITY LIBRARY

Call No.

783.1

Accession No.

72685

Author

A. V.

Title

24. 5. 2. 6. 9. 5

This book should be returned on or before the date last marked below.

సరస్వతీ గ్రంథమండలి

వి శ్వ క థా వీ థి

[రెండవ సంపుటం]

పురిపండా అప్పలస్వామి

కవితా సమితి ఆధ్వర్యము



ప్రతిష్ఠాపకం: ఆంధ్రప్రదేశ్ అండ్ కో
సరస్వతీ పబ్లికేషన్స్ ప్రైవేట్
రాజమహేంద్రవరము

నర్వస్వామ్యములు
ప్ర కా శ కు ల వి

మొదటికూర్పు
1955

ఒ క రూ పా యి

Printed by Addepally Nageswara Rao
at Saraswathi Power Press
and Published for Addepally & Co., Rajahmundry.

రెండో సంపుటం పరిచయం

ప్రేమచంద్ : కథకచక్రవర్తి. హిందీ, ఉర్దూ కథకులికి గురువు. ఇండియా కథాశిల్పుల్లో ఇతడికి ప్రతిష్ఠించిలేదు. ఇతడి గోదాన్ నవల విశ్వసాహిత్యంలో ఉజ్జ్వలరత్నం. 'ఫాతిమా' ఫ్రెంచిడచ్చిభాషల్లోకూడా అనువాదమైంది.

పిరెండెల్లో : ఇటలీ సాహిత్యవేత్తలలో ప్రథమస్థానం లుయిజీ పిరెండెల్లోది. కథకుడిగా, ముఖ్యంగా నాటక రచయితగా ఇతడి ఖ్యాతి గొప్పది. సిసిలీప్రాంతవాతావరణం ఇతడి కథలో ప్రతిఫలిస్తుంది. భార్య పిచ్చిదై మరణించింది. సంసారికజీవితంలో సుఖపడి ఎరగడు. 'నానివానం హోటలూ, నాట స్థి టైపురై టూ' అనేవాడు. నోబుల్ బహుమానమూ పొందాడు.

చెహోవ్ : రష్యాసాహిత్య మహారథుల్లోనివాడు. పుట్టుక కర్షకకుటుంబంలో. ఇరవై ఏళ్ళపుడు కలమేహులంగా సాహితీ షేత్రంలో కృషిప్రారంభించాడు. కథా, నవలా, నాటకం — అన్నిటూ అందెవేసిన చేయి.

చియేత్ సూన్ : ప్రసిద్ధ చైనాకథకుడు. చైనాసాహిత్యంలో అటు కళావాదులతోనూ, 'నెలవంక' వాదులతోనూ ఇటు వాస్తవికవాదులతోనూ మెలగుతూ వచ్చాడు.

వాలెన్ టీన్ కతాయివీఫ్ : సోవియట్ నవ్యరచయితలలో
పేరుపడ్డవాడు. ఇతడి రచనల్లో సోవియట్ మనస్తత్వం
అద్దంలా కనిపిస్తుంది.

లెఫ్ కోడియో హార్న్ : జపాను కథకుల్లో సిద్ధహస్తుడు.
ఇతడి శిల్పానికి 'నర్తకీ - చిత్రకారుడూ' కథ తార్కాణం.

సూ చి క

క థ	ప రి చ యం	మూ లం
ఫాతిహా	— వ్రేమచంద్ —	(హిందీ)
మరోకుమారుడు	— పిరడెల్లో —	(ఇటలీ)
పల్లెపట్నం	— బిహ్వ —	(రష్యా)
అస్తమిస్తున్న చంద్రుడు	— చియేత్ సూన్ —	(చైనా)
బాకులు	— వాలెన్ టీన్ —	(జెర్మనీ)
	కతాయివీఫ్	
నర్తకీ - చిత్రకారుడు	— లెఫ్ కోడియో —	(జపాన్)
	హార్న్	

ఆరు కథలతో మొదటి సంపుటం
ఇదివరకే అచ్చయివుంది.

ఫాతిహా

సర్కారు వారి అనాథాలయమునుండి సరాసరి ఫౌజులో చేర్చారు నన్ను. నా శరీరం బలిష్ఠంగా, దృఢంగా ఉండేది. సాధారణమైన వాళ్ళకంటే నాకాళ్ళూ చేతులూ పెద్దపెద్ద సరాలతో కొంత పొడవుగా ఉండేవి. నా ఎత్తు పూరా ఆరడుగుల తొమ్మిది అంగుళాలు. పటాలంలో అందరూ నన్ను 'దేవుడు' అనేవాళ్ళు. ఫౌజులో ప్రవేశించినప్పటినుండి నాఅదృష్టం కూడా మారుతూవచ్చింది. నేను చేసే పనుల వల్ల నాప్రతిష్ఠా, దాంతోపాటు నా ఆదాయమూ పెరుగుతూ వచ్చాయి. పటాలంలో ప్రతీ జవానుకూ నేనంటే తెలుసు. మేజర్ సర్దార్ హిమ్మత్ సింగు నన్ను ప్రత్యేకంగా దయతో చూసేవాడు. ఓసారి ఆయన్ను చావునుండి తప్పించాను. అంతే కాకుండా ఆయనంటే ఎంచేతనో భక్తిశ్రద్ధలు పుట్టుకొచ్చేవి. ఆయన్ను ఆరాధించా లనిపించేది. ఆయనకూడా నన్ను స్నేహంగా ప్రేమతో ఆదరించేవాడు.

నాతల్లిదండ్రుల సంగతే నాకు తెలీదు. వాళ్ళ స్మృతికూడ నాలోలేదు. అపుడపుడు ఈవిషయం ఆలోచిస్తూ కూచునే వాణ్ణి. లీలగా నాకేదో తోచేది. పెద్ద పెద్ద కొండలూ, వాటి మధ్య ఒకపరివారం - ఒక యువతి ముఖం, ఒహుశా అది మా అమ్మదై ఉంటుంది. కొండల మధ్యనే నేను పెరిగాను. పెషావరుకు తూర్పుగా 80 మైళ్ళ దూరంలో 'కులాహా'

గ్రామం ఉంది. అక్కడ సర్కారువారి అనాథాలయం ఒకటి ఉంది. అందులోనే నేను పెరిగాను. అక్కడి నుండి సరాసరి ఫౌజులోకి వెళ్ళాను. హిమాలయం వాతావరణంలో నాశరీరం పెరిగింది. సరిహద్దు ప్రాంతంలో ఉండే అఫ్ఘీదీ, గిల్జియా, మహా నూదీ మొదలైన కొండజాతుల వాళ్ళుబాగా నా ఆకారం పొడవుగా, మోటుగా ఉండేది. వాళ్ళకీ నాకూ ఏమన్నా తేడా, ఉందా అంటే అది ఒక్క సభ్యతలో మాత్రమే కనపడేది. ఇంతో అంతో నేను చదువుకున్నాను. కొంచెం మాటామంతి ఆడగలను, మర్యాదగా ప్రవర్తించగలను, చిన్నా పెద్దా తెలుసుకోగలను. అంతే, కాని ఆకారంలో మాత్రం వాళ్ళకూ నాకూ భేదమేలేదు.

ఇక్కడినుండి పోయి స్వేచ్ఛగా పర్వతాల మీద తిరగాలని అవుడవుడు అనిపించేది. కాని బ్రతుకు మాట జ్ఞాపకం వచ్చి కోర్కె కోర్కెగానే ఉండి పోయేది. ఆశుష్కప్రదేశంలో తిండికి తికాణాయే ఉండదు. అక్కడి వాళ్లు ఒక రొట్టెముక్క కోసం ఒకమనిషిని చంపేస్తారు, ఒక్క గుడ్డముక్కకోసం శవాన్ని చీల్చి పారేస్తారు. ఒక తుపాకి కోసం సర్కారు ఫౌజుమీద బందిపోటు సాగిస్తారు. అంతేకాకుండా ఆ అడవిజాతి వాళ్ళలోని ప్రతీవ్యక్తీ నన్ను తెలిసినవాడే, నన్ను చంపాలని చూసేవాడే. వాళ్ళకు దొరికానా నా నామనిశాసీలు లేకుండా అయిపోతుంది. అఫ్ఘీదీలను, గిల్జియాలను ఎంతమందిని నేను చంపేశానో చెప్పలేను. ఎంతమందిని వట్టుకొని సర్కారు

జై భునింపానో, వాళ్ళ ఎన్ని గ్రామాలు కాల్చి బుగ్గి చేశానో లెక్కలేదు. నేనూ ఎపుడూ అజాగ్రత్తగా ఉండలేదు. వారం కంటే ఎక్కడా అధికంగా ఉండేవాణ్ణికాదు.

2

ఓనాడు మేజర్ సర్దార్ హిమ్మత్ సింగు ఇంటి దిక్కు నెళ్ళు తున్నాను. మధ్యాహ్నం రెండవరేండు. ఈరోజులు మాకు ఓమోస్తరు సెలవు దినాల్లా ఉండేవి. ఎంచేతనంటే, ఇప్పుడిప్పుడే కొన్ని గ్రామాలు ధ్వంసంచేసి వచ్చాం. వాళ్ళనుండి ఇంతలో మరేమీ ప్రమాదం కలిగే అనుమానం లేదు. నిశ్చింతగా, గప్పిలతోనూ, నవ్వులాటలతోనూ కానిక్షేపం చేస్తున్నాం. కూచొని కూచొని ఏమీ తోచక, సర్దార్ సాహెబ్ ఇంటి దిక్కు బయల్దేరాను. కాని, దారిలో ఒక ఘోరం జరిగిపోయింది. ఒక అఫ్రీదీ ముసలాడు — ముసలాడైనా, ఒక హిందూస్తానీ సిపాయి వీక నులిపేయడానికి తగినంత శక్తి వాడిలో ఉంది. వాడు ఒక పటాలం సిపాయి మీదికి తల వడ్డాడు. నేను చూస్తూ ఉండగానే, ముసలాడు మొల్లించి దాచిన బాకును తీసి సిపాయి గుండెల్లో పొడి చేశాడు. సిపాయి దగ్గర ఒక తోటా తుపాకీ ఉంది. దాని కోసం ఈ పోట్లాట అంతాను. రెప్పపాట్లో సిపాయి పని అంతమైపోయింది. ముసలాడు తుపాకి పట్టుకు పారిపోతున్నాడు. నేను వాడి వెంటపడ్డాను. ముసలాడెంత వేగంగా

పరిగెత్తాడంటే, మాట్లాడేటంతలో కంటికి కనపడకుండా
 ఐపోయాడు. నేను కూడా బాణ వేగంతో వాడి వెంట
 పడ్డాను. చివరికి సరిహద్దు చేరి చేరడంలో పది గజాలు
 దూరంలో ఉండిపోయాను. వాడు వెనక్కు చూశాడు.
 నేనొక్కణ్ణే వెంటబడి ఉన్నాను. తుపాకి నాదిక్కు గురి
 పెట్టాడు. వెంటనే నేను క్రింద పడిపోయాను. గుండు నాదగ్గర
 గా రాతికి తగిలింది. గుండు దెబ్బకు నాపని అయిపోయిందని
 వాడనుకున్నాడు. హుషారుగా అడుగులు వేసుకుంటూ,
 మెల్లమెల్లగా నాదిక్కు వచ్చాడు. నేను ఊపిరి తీయకుండా
 పడి ఉన్నాను. బాగా దగ్గరికి వచ్చే సరికి పెద్దపులిలాగ వాడి
 మీదికి ఉరికాను. మెడ పట్టుకు భూమ్మీద పడేశాను. బాకు
 తీసి గుండెల్లో పొడిచేశాను. ఆస్రీదీ ముసలాడి జీవితం అయి
 పోయింది. ఇంతలో పటాలం వాళ్ళు వచ్చేశారు. అందరూ
 నన్ను పొగడడం మొదలెట్టారు. ఇంతవరకు నాలో నేను
 లేను. కాని అప్పటికి చైతన్యం వచ్చింది. ఎంచేతనో చెప్ప
 లేను “ముసలాణ్ణి చూశాక నాహృదయం వ్యాకుల పడడం
 మొదలెట్టింది. ఇది వరకు ఎంతమంది ఆస్రీదీలనో చంపాను.
 కాని ఏనాడూ ఇంత సంతాపం కలగడం లేదు. నేలమీద
 చతికిల బడిపోయాను ; ముసలాణ్ణి చూస్తూ. నాకు దెబ్బలు
 తగిలాయేమో యని సిపాయిలు అనేక విధాల అడిగారు.
 ఏమీ మాట్లాడకుండా లేచి పట్నం దిక్కు వెళ్ళిపోవచ్చాను.
 ముసలాడి శవాన్ని ఈడ్చుకుంటూ సిపాయిలు నావెంటనే

వచ్చేశారు. పట్నం ప్రజలు నా జయజయ ధ్యానాలతో కోలాహలం చేశారు. నేను మాట్లాడకండా సర్దార్ హిమ్మత్ సింగు ఇంట్లోకి వెలిపోయాను.

సర్దార్ తన గదిలో ఏదో రాసుకుంటూ ఉన్నాడు. నన్ను చూసి అడిగాడు - ఏం, అఫ్రీదీని చంపేశావా?

నేను కూర్చుంటూ చెప్పాను - జీహాద, కాని సర్దార్ జీ, ఎంచేతనో చెప్పలేను, నాకేదో భయంవేసిన ట్టనిపిస్తూ ఉంది.

ఆశ్చర్యపోతూ అన్నాడాయన - అసద్ ఖాణి భయమా! భయానికీ అసద్ ఖాణి సగం ఎరికకదా!

లేస్తున్నాను - సర్దార్ జీ, ఇక్కడ ఎలాగోఉంది. రండి, వరాండాలో కూచుందాం. వ్యాకులంగా ఉంది మనస్సు.

సర్దార్ లేచి దగ్గరికి వచ్చాడు. వీపు తట్టుతూ అన్నాడు - అసద్, నువ్వు పరిగెత్తి పరిగెత్తి అలిసిపోయావు. అంతే, మరేమీరేదు. పద, వరాండాలో కూచుందాం. చల్లగాలి నేదతీరుస్తుంది.

ఇద్దరమూ వరాండాలో కుర్చీలమీద కూర్చున్నాం. పట్నంలో చౌకుదగ్గర ముసలాడి శవం పడేశారు. అక్కడ జనం ఇనక వేస్తే రాలడంలేదు. వరాండాలోకి రావడం చూసి జనం నాదిక్కు చూడడం మొదలు పెట్టారు. అదిచూసి సర్దార్ అన్నాడు - అసద్ ఖాణి, చూడు, ప్రజలు నిన్నేంత గొప్పగా చూస్తున్నారో! నీవీరత్వం ఇక్కడ ఆబాలగోపాలం పొగుడుతాగు. నువ్వేమో భయపడుతున్నా నంటూన్!

చిరునవ్వుతూ అన్నాను - ఈముసలాణ్ణి చంపినప్పటినుండి నామీదనాక ఏదోలా ఉంది.

సర్కార్ నవ్వుతూ అన్నాడు - ఎంచేత నంటావ్, నీకంటే బలంలో తక్కువైన వాణ్ణి చంపావుగనక.

నువ్వొ సరిపుచ్చుకుంటూ అన్నాను - బహుశా అదే ఏ ఉంటుంది.

ఇంతలో ఒక అఫ్రీదీరమణి మెల్లమెల్లగా వచ్చి సర్కార్ ఇంటి కెదురుగా నిలబడింది. చూసీ చూడ్డంతోనే సర్కార్ మొహం వెలవెల పోయింది. భయపడుతూ అతడి చూపులు ఆమె మీదినుండి నాదిక్కు తిరిగాయి. నేనూ ఆశ్చర్యపడుతూ వాళ్ళ మొహాలు చూస్తున్నాను. ఆ యువతివంటి దృఢమైన శరీరం కలవాళ్ళు మొగాళ్ళలో కూడ తక్కువ ఉంటారు. ముగుస్తే న కాకీరంగు పాయజామా, నీలిరంగు కుడితినీ వేసుకుంది. శరీరం రంగు సంపంగి పువ్వులా ఉంది. యవ్వనం పిగిలి పైకి వచ్చేస్తున్నట్టుంది. ఆమె కళ్ళల్లో ఇప్పుడు మండుతూ ఉన్న భీషణత్వం చూస్తే ఎలాంటి వాళ్ళకైనా గుండెల్లో దడ పట్టుకుంటుంది. ఆమె కళ్ళు సర్కార్ మీది నుండి నామీదికి తిరిగాయి. వాటినిచూసి నేనూ భయపడ్డానూ ఆమె సర్దారును మళ్ళీ చూసింది; నేలమీద ఉమ్మి నేసింది. తిరిగీ నన్ను చూస్తూ మరోదిక్కు వెలిపోయింది మెల్లమెల్లగా.

ఆమె వెళ్ళిపోయాక సర్కార్ ప్రాణాలు లేచి వచ్చాయి. నాతల మీంచి కూడా ఒక బరువు తగ్గిపోయినట్టుంది.

“మీరు దీన్ని ఎరుగుదురా ఏమిటి ?”

సర్దార్ పెద్ద నిట్టూర్పు విడిచి చెప్పాడు - బాగానూ, ఒకప్పుడు నన్ను ప్రాణంగా చూసేది. నిజానికి నాప్రాణానికి తన ప్రాణం అడ్డుపెట్టింది. కాని ఇప్పుడు నామొఖమంటే ఆమెకు అసహ్యం. నాభార్యను కూడా పొడిచి చంపేసింది. ఈమెను చూసేసరికి నాప్రాణాలు పైనుండే ఎగిరిపోతాయి. ఆభయంకర దృశ్యం నాకళ్ళముందు నాట్యం చేస్తూంది.

భయపడుతూ అన్నాను - సర్దార్ జీ, అది నన్ను కూడా భయానకమైన చూపులు చూసింది. ఎంచేతనో చెప్పలేను. ఆపాదమస్తకం జలదరించి పోయాను.

సర్దార్ తల ఊపుతూ గంభీరంగా అన్నాడు - అనద్భూతమవుతున్నా కూడా జాగ్రత్తగా ఉండాలి. ఈముసలాడు ఈమెకు కావలసిన వాడై ఉంటాడేమో. బహుశా, తండ్రో, అన్నో అయి ఉండాలి. నిన్ను అలా చూడ్డంలో ఏదో అర్థం ఉండాలి. చాలా భయంకరమైన ఆడది.

సర్దారు మాటలు విని నా రోమాలు గలపాడిచాయి. మాట మారుస్తూ అన్నాను - సర్దార్ జీ, దీన్ని పోలీసు వాళ్ళకు ఎందుకు అప్పగించకూడదు? ఉరి తీసేద్దురే!

సర్దార్ అన్నాడు - తమ్ముడూ అనద్భూత, ఈమె నా ప్రాణాలు రక్షించింది. బహుశా ఇప్పుడూ ప్రేమిస్తూనే ఉంటుంది. దీని కథ చాలా ఉంది. ఎప్పుడన్నా తీరికగా చెబుతాను.

నాకు కుతూహలం అధికమైంది. చెప్పవలసిందని కోరాను. మొదట ఆయన తోసెయ్యాలను కున్నాడు. నేను వదలలేదు. తుదకు కాదనలేక చెప్పడం ఆరంభించాడు - అసద్, నిన్ను నాతమ్ముడిలా చూసు కుంటున్నాను. నీదగ్గర రహస్యం అట్టేపెట్టను. విను-

ఇప్పుడు కనపడుతూ ఉన్నట్టుగా ఐదు సంవత్సరాల క్రింద నేను ఇంత ముసలిగాలేను. అప్పటికి నాకు 40 కంటే అధికం లేవు. ఒకతలవెంట్రుకా తెల్లపడలేదు. ఇద్దరు సిపాయిలను వినరి పారేసేటంత బలం ఉండేది శరీరంలో. జర్మనీ వాళ్ళతో యుద్ధంచేశాను ; ఎంతమందిని యమలోకానికి పంపించానో లెక్కలేదు. జర్మనీ యుద్ధం తరవాత నన్ను నల్లపటాలానికి మేజర్ చేసి సరిహద్దు ప్రాంతానికి పంపించారు. వచ్చిన మొదటి దినాల్లో ఇక్కడ కష్టాలు ఎదురైనాయి. కాని వాటిని పినరంత లెక్కచెయ్యలేదు. మెల్లమెల్లగా వాటి నన్నిటిని జయించాను. ఇక్కడికి నచ్చాక మొదట పక్షా భాష నేర్చుకోవడం ఆరంభించాను. పక్షా తరవాత మరికొన్ని భాషలూ నేర్చుకున్నాను. ఆభాషలు ధారాళంగా జాతీయాలతోకూడా మాట్లాడడం అభ్యాసమైంది. తరవాత కొందరిని జట్లుగా చేసి దేశంలోని అంతర్భాగాలను వడకట్టాను. ఆ పనిలో చచ్చిబ్రతికినంతపని అయింది. ఇన్ని కష్టాలు నయిస్తూ ఇక్కడ తుదకి సుఖజీవనం ప్రారంభించాను. ఆదినాల్లో నా చేతుల మీద జరిగిన ఘనకార్యాల వల్ల సర్కారులో నా పేరూ

ప్రతిష్టలూ పెరిగాయి. ఓసారి కర్నల్ హామిల్టన్ భార్యను నేను ఒంటరిగా విడిపించుకు వచ్చాను. దేశీయులనూ, వారి స్త్రీలను ఎంతమందిని ప్రాణాలు కాపాడానో లెక్కలేదు. ఇక్కడికి వచ్చిన మూడేళ్ళ తరవాత నాకథ ఆరంభమౌతుంది.

ఒకనాటి రాత్రి నా క్యాంపులో పడుకొని ఉన్నాను. అశ్రీ దీలతో పోరాటం సాగుతూ ఉన్న దినాలవి. పగలంతా అలిసి పోయి సిపాయిలు బిళ్లుమరిచి నిద్రపోతున్నారు. క్యాంపంతా నిశ్శబ్దంగా ఉంది. పక్కమీద దొర్లుతూ దొర్లుతూ నిద్రపట్టి పోయిందినాకు. మెలకువ వచ్చేసరికి చూతునూ నాగుండెల మీద ఒక అశ్రీదీ - వయస్సు నాకంటే రెండింతలు ఉంటుంది. సవారీఅయి నాగుండెల్లోకి బాకు పొడవడానికి సిద్ధంగా ఉన్నాడు. సంపూర్ణంగా వాడి స్వాధీనంలో ఉన్నాను; తప్పించుకునే సాధనం లేదు. ఐతే, చాలా ధైర్యంతో మెలిగాను. పక్షులలో చెప్పాను - 'నన్ను చంపకు, నేను ఫౌజులో ఆఫీసర్ని, నన్ను పట్టుకు వెళిపో, సర్కారు యాపాయలిచ్చి విడిపిస్తారు.'

దేవుడి దయవల్ల నామాటలు వాడిచెవి కెక్కాయి. మొల్లొంచి తాడు తీసి నాకాళ్ళూ చేతులూ కట్టేశాడు. మూటలా నన్ను భుజంమీద వేసుకొని, జేర్కాబైటికివచ్చాడు. బైట పోట్లాట జోరుగా ఉంది. విచిత్రంగా అరుస్తూ ఏదో చెప్పాడు. నన్ను భుజంమీదే వేసుకొని అడివిమార్గం పట్టాడు. నాబరువు వాడికో లెక్కలో ఉన్నట్టు కనపడలేదు. జోరుగా

పారిపోతూ ఉన్నాడు. వాడి వెనకాలే కొంతమంది, వాళ్ళ గుంపులో వాళ్ళే, పోట్లాటలో దోచుకున్న సామగ్రి మోసు కుంటూ వచ్చేస్తున్నారు.

తెల్లవాడేటప్పటికి ఒక చెరువు దగ్గరికి వచ్చాం. చుట్టూ పెద్ద పెద్ద షర్వతాలూ, మధ్యని ఉంది చెరువు. అతి నిర్మలంగా ఉన్నాయి నీళ్ళు. అక్కడక్కడ అడివి చెట్లు మొలిచి పెరుగుతున్నాయి. చెరువు దగ్గర అందరమూ ఆగాము. ముసలాడు - నిజానికి నాడే ఆగుంపు సర్దారు, నన్ను ఒక రాతి బండమీద కూదవేశాడు. నా నడుం విరిగిపోయినంత ఐంది. దైవకృపవల్ల ఎక్కడా ఎముకలు విరగలేదు మాత్రం. నన్ను క్రింద పడేసి అన్నాడు - 'ఏం ఎన్ని రూపాయలిప్పి స్టాప్ !'

నొప్పినయిస్తూ అన్నాను. 'ఐదు వందలు'

వాడు మొహం చిట్టిస్తూ అన్నాడు. వీల్లేదు, ఇంత తక్కువ పుచ్చుకొనేది లేదు. రెండు వేలుకి ఓ దమ్మిడీ తక్కువయిందా అంటే నీ ప్రాణం దక్కదు.

కొంచెం ఆలోచించి చెప్పాను - 'నల్లనాళ్ళకోసం సర్కారు అన్ని రూపాయలు ఖర్చు పెట్టరు.'

ముసలాడు బాకు పైకితీసాడు - 'ఐతే సర్కార్ ఇవాం ఇస్తారని ఎందుకు చెప్పావ్ ? ఇదిగో ఐతే ఇక్కడే చప్పు.'

బాకు పైకెత్తి నామీదికి వస్తున్నాడు. నేను గాఢరాపడి పోతూ అన్నాను - 'అచ్చా, సర్దార్, రెండు వేలూ ఇప్పిస్తాను.'

ముసలాడు ఆగాడు. పెద్దపెట్టున నవ్వాడు. నిర్జీవమైన కొండల్ని కూడా వణికించింది వాడినవ్వు. 'ఎంత ఘోరమైన మనిషిరా బాబూ' అనుకున్నాను.

దోచుకు తెచ్చినవస్తువులన్నీ సర్దారు ఎదట కుప్పపోశారు. తుపాకులూ, తోటాలూ, టోపీలూ, బట్టలూ కుప్పబడ్డాయి. నన్ను కూడా పరీక్షచేశారు. నాదగ్గర ఆరుగుళ్ళ పిస్తోలు దొరికింది. పిస్తోలు పుచ్చుకొని ముసలాడు పొంగిపోయాడు. దాన్ని ఇటూ అటూ త్రిప్పడం మొదలు పెట్టాడు. అక్కడే వాళ్ళు వంతులు వంచేసుకున్నారు. వంతులు సమానంగా ఉంచారు. కాని నాపిస్తోలు, వాట్లో చేర్చలేదు. అది ముసలాడి స్వంతం.

కొంచెం సేపు విశ్రాంతి తీసుకున్నాక మళ్ళీ ప్రయాణం ఆరంభమైంది. ఈసారి నాకాళ్ళకట్లువిప్పేశారు; నడవమన్నారు. దారి తెలుసుకోకుండా ఉండడం కోసం కళ్ళకు పట్టివేసి కట్టేశారు. రెండు చేతులకూ త్రాడు కట్టి దాని కొన ఒక అగ్రీదీ పట్టుకు నడిచాడు.

నడిచి నడిచి నాకాళ్ళు నొప్పలు పెట్టాయి ; కాని మజలీ పూర్తికాలేదు. శ్వేషమానం సూర్యుడు తలమీద మండి పోతూ ఉన్నాడు. కాళ్ళు మాడి పోతూ ఉన్నాయి. దాహంతో గొంతుక ఆర్పుకు పోతూ ఉంది. ఐనా వాళ్ళు నడుస్తూనే ఉన్నారు. వాళ్ళలో వాళ్లు మాట్లాడుకుంటూనే ఉన్నారు, కాని ఒక మాటా సాకు అర్థం కాదు. అక్కడ

క్కడ ఏదో కొంచెం తెలిసేది, అంతే. మరేమీ బోధపడేది కాదు. వాళ్ళకు కలిగిన విజయానికి ఆనందంగా ఉన్నారు వాళ్ళు. ఒక అశ్రీవీ తమ భాషలో ఒక పాటకూడా మొదలెట్టాడు. పాట ఎంతో బావుంది. జ్ఞాపకం ఉంది, పాట భావం ఇది.

ఒక అశ్రీవీ ప్రయాణానికి విధంగా ఉన్నాడు, అతడి భార్య అంటుంది 'ఎక్కడికి వెళతావు?' యవకుడు జవాబు చెబుతాడు - 'వెళుతున్నాను. నీ కోసం రొట్టె, బట్టలూ తేవడంకోసం' భార్య అంటుంది - 'మరి, మర ఏం కోసం ఏమీతేవు?'

యవకుడు అంటాడు - 'అబ్బాయికోసం తుపాకి తెస్తా. పెద్ద వాడ దయ్య వాడూ పోట్లాడుతాడు. వాడి ప్రయూరికోసం రొట్టె, బట్టలూ తెస్తాడు.'

భార్య అంటుంది - 'ఐతే చెప్పు ఎప్పుడువస్తావ్? యవకుడు అంటాడు - 'గెలుచుకు వస్తే వస్తాను. లేదా అక్కడ వస్తాను.' భార్య అంటుంది - 'నెబాడ, వెళ్ల, వీరుచివి నువ్వు. లిప్పక గెలుచుకు వస్తావు.'

పాట విని నేను ముగ్గుడ నైపోయాను. పాట పూర్తయింది మేమూ ఆగాం. నాకళ్లు విప్పేశారు. ఎదురుగుండా పెద్ద మైదానం. చుట్టూ తయారు చేసిన గుహలు. అవే వాళ్ళ నివేశనాలు.

మళ్ళీ నన్ను పరీక్ష చేశారు. ఈసారి నాదుస్తులన్నీ తీసేశారు. కేవలం పాయిజామా మాత్రం ఉండిపోయింది. ఎడట పెద్ద బండరాయిఉంది. అందరూ కలిసి దాన్ని తొలిగించారు. నన్ను అక్కడికి తీసుకు వెళ్ళారు. నాప్రాణాలు నిలుపునా

ఎగిరిపోతున్నాయి. ఇది బ్రతికి ఉండగానే పాతిపెట్టెయ్యడం అన్నమాట. వేదనాపూర్ణదృష్టితో సర్దార్ తో చెప్పాను - 'సర్దార్ ! సర్కారు నీకు రూపాయలిస్తారు. నన్ను చంపవద్దు.'

సర్దార్ నవ్వుతూ అన్నాడు - నిన్నే వట్లు చంపేస్తున్నారనీ ! కైదుచేస్తున్నాం. ఈ ఇంట్లో బందీగా ఉంటావు. రూపాయలు రాగానే వదిలేస్తా.'

ప్రాణం కొంచెం కుదుటబడింది. నాపోకెట్ పుస్తకం, పెన్సిలూ నాఎదుట పెడుతూ అన్నాడు 'ఇదిగో, దీనిమీద రాసేయ్, ఒక్క దమ్ముడీ తక్కువగా వచ్చిందా నీప్రాణం దక్కదు.

కమిషనర్ సాహెబ్ పేర ఒక వుత్తరం రాసి ఇచ్చాను. నన్ను ఆ అంధకూపంలోకి దించేసి, రాయి పైన కప్పేశారు.

4

హిమ్మత్ సింగ్ నిట్టూర్పు విడిచాడు. మళ్ళీ చెప్పడం ఆరంభించాడు—

అసద్ ఖాన్, ఆనూతిలోకి నన్ను దించేస్తూ ఉన్నప్పుడు నా బొందిలో ప్రాణాలు లేవు. లోపల గాఢాంధకారానికి బదులు పల్చటి వెన్నెలలా ఉంది. లోపల గుహలంత పెద్దదీ కాదు, అంతచిన్నదీ కాదు. అడుగున అంతా కరుకుగా ఉంది. సంవత్సరాల తరబడి నీళ్ళు ప్రవహించి గొయ్యిగా తయారై నట్టుంది. చుట్టూ దళనరి రాతిగోడ నుయ్యిలా ఉంది.

గోడలో అక్కడక్కడ రంధ్రాలున్నాయి. వాటిలో నుండి వస్తూ ఉంటుంది గాలి, వెల్తురూ. క్రింద చేరి నాదుర్దశను తలపోశాను. గుండెలు కొట్టు కుంటూ ఉన్నాయి. ఈచీకటి కూసంలో పడి బాధ పడమని బ్రహ్మరాసి పెట్టాడు.

క్రమంగా సాయంకాలం కావచ్చింది. ఇంత వరకూ నా ఊనే తలపెట్టేవాళ్ళులేరు. ఆకలి నహించుకు పోతూ ఉంది. మాటి మాటికీ నా అదృష్టాన్ని తిట్టుకుంటూ ఉన్నాను. మనో ఉపాయం లేనపుడు అదృష్టాన్నే తిట్టుకుంటాను మనిషి.

చివరికి ఒక కన్నం లోంచి పెద్దపెద్దరొట్టెలు నాలుగు ఎవరో వేశారు. రొట్టెముక్కకోసం కుక్క పరిగెత్తేట్టు, నేను పరిగెత్తాను. రొట్టెలు తీసుకొని ఆ రంధ్రం దిక్కు చూశాను. ఎవరూ మరేమీ వేయలేదు. ఏమీ చెప్పనూ లేదు. కూచొని రొట్టెలు తింటున్నాను. ఇంతలో ఆ రంధ్రం లోనే ఒక ఇనప గిన్నితో నీళ్లు ఉంచబడ్డాయి. దేవుణ్ణి మొక్కుకుంటూ, తీసుకు త్రాగేశాను. కొంచెం ప్రాణం చల్లబడింది. 'మరికొంచెం నీళ్లు కావాలి' అన్నాను.

దాంతో గోడ అవతల ఒక భయంకరమైన నవ్వు ప్రతిధ్వనించింది. ఎవరో కణ కణ మనే గొంతుకతో అన్నారు—'నీళ్ళు మళ్ళీ రేపు దొరుకుతాయి. గిన్నె ఇచ్చేయ్యి. లేకపోతే రేపూ నీళ్లు దొరకవు.

ఏం చెయ్యనూ, గిన్నె అక్కడే పెట్టేశాను.

ఈవిధంగా కొన్నిరోజులు గడిచాయి. ప్రతీదినం నాలుగు

రొట్టెలూ, గిన్నెడు నీళ్ళూ లభించేవి. క్రమ క్రమంగా నేనూ ఈశుష్కజీవనానికి అలవాటు పడ్డాను. ఏకాంతవాసం అంత బాధించేదికాదు. అప్పుడప్పుడు నాభాషలోనూ పస్తూలోనూ పాటలు పాడేవాణ్ణి. దాంతో కొంచెం ఊసుపోయేది. హృదయం తేలిక ఐనట్లయేది.

ఒకనాటి రాత్రి సమ్తూ గీతం ఒకటి పాడుతున్నాను—

కుముభూతా ఉన్న మేఘాలలో మజనూ,
అంటున్నాడు-పాంథజనాన్ని కాలిబిగ్గి
చేనే అగ్నివీరో లేవా? ఇంతకూ ఆ అగ్ని
నన్నెందుకు కాలిచూ? నాలోకూ ఒక జ్ఞాని
వండుకూ ఉందనా?
ఇదిగో, లైలా వెదుక్కుంటూ ఇక్కడికి
వచ్చినప్పుడు నాశరీరం ఇనకతో కప్పె
య్యాలి. లేకపోలే గజవంటి లైలా
హృదయం బ్రద్దలై పోతుంది.

నేను పాట ఆపేశాను. ఇంతలో రంధ్రంలోనుండి ఎవరో అన్నారు— ‘కై దీ, ఏదీ మళ్ళీపాడూ!’

త్రుళ్ళిపడ్డాను. కొంచెం సంతోషమూ కలిగించింది, ఆశ్చర్యం కూడాను. అడిగాను—‘ఎవరు మీరు?’

అదే రంధ్రంనుండి జవాబు వచ్చింది నేనూ తూరయాను, సర్దార్ కూతుర్ని.

నేను అడిగాను — ‘పాట నచ్చిందా?’

తూరయా జవాబు చెప్పింది - 'అవును, కైదీ, మల్టీపాడూ వింటాను.

హెక్టార్ గా పాడడం మొదలు పెట్టాను. పాట ముగిసిన తరవాత తూరయా అంది - 'రోజూ ఈపాట పాడుతూ ఉండు. దీనికోసం నీకు మరిన్ని రొట్టెలూ నీళ్ళూ ఇస్తాను.

తూరయా వెలిపోయింది. అవాళనుండి ప్రతీరాత్రీ ఆపాట పాడేవాణ్ణి. తూరయా ప్రతీసారీ గోడప్రక్కని వచ్చి వినేది.

నాకాలక్షేపానికి ఇదొక అవకాశం కలిగింది. క్రమంగా ఒక నెల గడిచిపోయింది. కాని, నన్ను విడిపించిందికి ఎవళ్ళూ చూపాయలు పంపలేదు. దినాలు గడిచిన కొద్దీ బ్రతుకు మీద ఆశ దూరం అవుతూఉంది.

సరిగా నెలగడిచిన తరవాత సర్దారు వచ్చి అన్నాడు - 'రేపటిలోగా చూపాయలు రాకపోతే నిన్ను చంపేస్తాను. ఇక రొట్టెలు మేపలేను. '

ప్రాణం మీద నాకు మరి ఏ ఆశలేదు. దినమంతా నే నేమీ తిననూలేదు, నీళ్ళయినా త్రాగలేదు. రాత్రి పడింది. మల్టీ రొట్టెలు లోపల పడ్డాయి. కాని, తినేందుకు మనస్కరించలేదు.

వేళకు తూరయా వచ్చి అన్నది - 'కైదీ పాట పాడూ?' నాకేమీ బావుండలేదు. నేను మాటాడలేదు.

తూరయా మల్టీ అంది - 'కైదీ నిద్రబోయావా?'

నేను మలిన స్వరంతో అన్నాను - 'లేదు. ఇవాళనుండి

నిద్రపోయి ఏం చెయ్యనూ! రేపు పెద్దనిద్రే పోతాను. మరి లేవనే అక్కరలేదు. '

తూరయా ప్రశ్నించింది - 'ఏం, సర్కారు రూపాయలు పంపించరా? '

నేను చెప్పాను - 'తప్పకుండా పంపిస్తారు. కాని రేపు నన్ను చంపేస్తారుకదా! నేను చచ్చిపోయాక రూపాయలు వచ్చాయే అనుకో, నాకేం లాభం? '

తూరయా ఓదారుస్తూ అంది - 'అచ్చా, నువ్వు పాట పాడు, రేపు నిన్ను చంపకుండా చేస్తాను. '

నేను పాట పాడాను. వెలిపోయేటప్పుడు తూరయా అడిగింది 'బోనులో ఉండిందికి ఇవ్వడతామా? '

సంతోషంగా అన్నాను - 'ఓ, ఎలాఅయినా ఈసరకం నుండి బైటపడితేచాలు. '

తూరయా అంది - 'రేపు నాన్నతో చెబుతాను. '

మర్నాడు అంధకూపం నుండి నన్ను బైటకు తీశారు. లావాటి కర్రలరంధ్రాలలో నారెండు కాళ్ళూపెట్టి బంధించారు. వాటిని కొయ్యలువేసి గోతుల్లో బిగించారు.

సర్కారు వచ్చి చెప్పాడు - 'కైదీ, మరి పదిహేను రోజులు గడువు ఇస్తున్నాను నీకు. ఆ తరువాత తలకాయ మొండెంనుండి వేరు చేసేస్తాను. ఇవాళ మరో ఉత్తరం రాయి. ఈద్ సరికి రూపాయలు రాకపోయినట్టయినా, అవాళ నిన్నే హాలావ్ చేసేస్తాను. '

మరో ఉత్తరం రాసి ఇచ్చాను.

ముసలాడు వెళ్ళాక తూరయా వచ్చింది. తూరయా అంటే ఇవుడు వచ్చిన అమ్మాయే ; నర్దారు కూతురు. ఈమె నాపాట వింటూఉండేది. సిఫార్సుచేసి నాప్రాణాలు కాపాడింది.

తూరయా నన్ను చూడడం మొదలు పెట్టింది. నేనూ ఆమెను చూశాను.

అడిగింది - 'కైదీ, నీయింటి దగ్గర ఎవరెవరున్నారు?'

జాలిగా చెప్పాను - 'చిన్న చిన్న పిల్లలు మాత్రం ఇద్దరు ఉన్నారు. మరెవ్వరూలేరు !

నాకు తెలుసు అఫ్రీదీలకు పిల్లలంటే ప్రాణం.

తూరయా అడిగింది - 'వాళ్ళ అమ్మలేమా?'

కేవలం ఆమె దయ సంపాదించాలన్న ఉద్దేశంతో చెప్పాను - 'లేదు, చచ్చిపోయింది. వాళ్ళు ఒంటరిగానే ఉన్నారు. చచ్చిపోయారో బ్రతికేఉన్నారో తెలీదు. ఏమంటే నేను తప్పవాళ్ళను చూసేవాళ్ళేలేరు.'

నాకళ్ళంబడి నీళ్ళు వచ్చేశాయి. ఆమె కళ్ళుకూడా చెమ్మి గిల్లాయి. ఉద్వేగం ఆపుకొంటూ అంది - 'ఐతే నీకవల్లు లేరన్నమాట. పిల్లలుమాత్రం ఉన్నారు ! పాపం, వాళ్ళు ఏడుస్తూ ఉంటారు !

లోలోపల సంతోషిస్తూఅన్నాను - 'అవును, తప్పకుండా ఏడుస్తూ ఉంటారు. ఏమో చచ్చిపోయే ఉంటారేమో, ఎవరికి తెలుసు !'

మాటకి అడ్డువచ్చి తూరయా అంది - 'ఉఁ హూఁ, చచ్చి పోయిఉండరు. అచ్చా, మీ ఇల్లు ఎక్కడో చెప్పు, నేను కనుక్కొని వస్తాను.' '

నా ఇంటి పత్తా చెప్పాను. ఆమె అంది- ' ఆ స్థలానికి అనేక సార్లు వెళ్ళాను. బజారికి ఎప్పుడూ ఆచారినే వెళుతూ ఉంటాను. నీ పిల్లల సంగతి తెలుసుకు వస్తాను'.

సందేహిస్తూ అడిగాను- ' ఎప్పుడు వెళతావు.'

కొంచెం ఆలోచించి చెప్పింది- ' శుక్రవారం వెళతాను. అచ్చా, కైదీ, నువ్వు అపాట పాడూ.'

మాంచి హెక్తారీగా పాట ప్రారంభించాను. తూరయా మీద పాట ఎలాంటి ప్రభావం వేస్తూ ఉందీ ఇవాళ చూశాను. ఆమె శరీరం వణికింది. కళ్ళ నీళ్లు తోణికాయి. చెక్కిళ్లు పాలి పోయాయి. వణుకుతూ చతికిల బడి పోయింది. ఆమె స్థితి చూసి మరింత ఉత్సాహంగా పాడాను. చివర్ని అన్నాను- ' తూరయా ' నేను చచ్చిపోయేట్లయితే నా పిల్లలకు నా కబురు అందించాలి.'

నా మాటలు బాగా పనిచేశాయి. తూరయా గద్గడికతో అంది- ' కైదీ, నువ్వు చావ నక్క అలేదు. నీ పిల్లలకోసం నిన్ను వదిలేస్తాను. '

నిరాశగా అన్నాను- ' తూరయా, నువ్వు వదిలేసినా నేను బ్రతకడం కష్టం. ఈ అరణ్యంలో తిరిగి తిరిగి చచ్చిపోతాను.

అంతే కాకుండా నీమీద ఆపదకూడా రావచ్చు. నా ప్రాణం కోసం నిన్ను కష్టాల్లో త్రోసేయ్యలేను.

తూరయా అంది- 'నాకోసం విచారించకు, నన్నెవ్వరూ అనుమానించరు. నేను సర్దారు కూతుర్ని. నేను ఏదంటే అదే అవుతుంది. కాని, నువ్వు వెళ్ళేక రూపాయలు పంపేస్తావా!'

సంతోషంతో అన్నాను - 'తప్పక పంపిస్తాను.'

తూరయా అంది- 'ఐతే నిన్ను వదిలేస్తాను.'

ఇదయాక తూరయా ఎల్లప్పుడూ నాపిల్లలగురించే మాట్లాడేది. అసద్ ఖా, అఫ్రీదీలు పిల్లలంటే నిజంగా ప్రాణం పెడతాడు. భగవంతుడు వాళ్ళను ఇంత ఘోరమైన జంతువులుగా చేశాడు, అయితేనేం, వాళ్ళలో మానవహృదయం లేకపోలేదు. చివరికి శుక్రవారం వచ్చింది. కాని ముసలాడింత వరకూ తిరిగి రాలేదు. వాళ్ళ గుంపునుండి ఎవళ్ళూ రాలేదు. అవాళసాయంకాలం తూరయా వచ్చి చెప్పింది- 'కైదీ, నేను ఇవాళ వెళ్ళలేను. ఏమంటే మానాన్న ఇంతవరకూ రాలేదు. లేవుకూడా రాకపోతే, నిన్ను రాత్రికి వదిలేస్తాను. నువ్వు పిల్లల దగ్గరికి వెళ్ళు. కాని, రూపాయలు పంపడంమాత్రం మరిచిపోవద్దు. నిన్ను సమ్మతున్నాను.'

అవాళసాయంత ఉత్సాహంతో పాట పాడాను. అర్థరాత్రి వరకూ తూరయా వింటూ ఉంది; తరవాత పడుకుందికి వెళ్ళిపోయింది. మర్నాడుకూడా సర్దార్ రాకుండా ఉండాలని భగవంతుణ్ణి వెయ్యిమొక్కులు మొక్కినాను. బోనులో కట్టి

పడేయడం వల్ల నాకాళ్ళు బొత్తిగా పనికిరానట్టయిపోయి నాయి. ఈశరీరమంతా పులిసిపోయిసట్టుంది. ఇంతకంటే అచీకటి కూపమే నయంగా ఉండేది; కాళ్లు చేతులు కదపడానికై నా వీలుండేది.

మర్నాడు కూడా ముసలాడు రాలేదు. అవాళ తూరయా విచారంగా ఉంది. సాయంకాలం వచ్చి నాకాళ్ళబంధాలు విప్పేసి అంది - 'ఇకనువ్వు వెళ్ళవచ్చు. పద, కొంతమూరం దిగబెట్టి వచ్చేస్తాను.'

కొంతసేపటి దాకా కదలలేక పోయాను. మెల్లమెల్లగా నాకాళ్లు సాగాయి. దేవుణ్ణి మొక్కుకుంటూ తూరయా మెట బయల్దేరాను.

ఆమెను సంతోష పెట్టడం కోసం దారికడాకూ చాల పాడుతూ వచ్చాను. తూరయా మాటిమాటికీ వినేది; మాటిమాటికీ ఏడ్చేది. సుమారు అర్ధరాత్రికి చెరువు దగ్గరికి వచ్చాం. అక్కడికి వచ్చేక తూరయా అంది - 'తిన్నగా వెలిపో, పెషావరు చేరుకుంటావు. ఇదిగో, బాగ్రత్తగా చెప్పు. లేకపోతే ఎవరి గుండైనా వచ్చి నీపని అంతమైపోతుంది. ఇవిగో, నీబట్టలు తీసుకో. కాని, రూపాయలు తిప్పక పంపాలి సుమా! నీకు జామీనుగా నేను ఉంటాను. రూపాయలు రాకపోతే నాప్రాణం పోతుంది, సీప్రాణమూ దక్కిదు. రూపాయలు వచ్చేశాయా అంటే అక్రీదీ అన్నవాడు ఎవడూ నీమీద చెయ్యి చేసుకోడు. ఓసారి నువ్వు ఒక అక్రీదీని

చంపేశావనుకో, అయినా నిన్నెవడూ ఏమీ అనడు. వెళ్ళు దేవుడు నీకు మేలు చేస్తాడు; నీపిల్లలతో నిన్ను చేరుస్తాడు'

తురయా మరి ఆగలేదు. గుణగుణ అనుకుంటూ వెళ్ళి పోయింది. అర్థరాత్రి దాటిపోయింది. చుట్టూభయంకరమైన నిశ్శబ్దం. కేవలం గాలి రైః రైః మని వీస్తూఉంది. ఆకాశం నడినెత్తిని చందమామ పదహారు కళలతోటి వెలిగిపోతూ ఉన్నాడు. చెరువుదగ్గర ఆగడంక్షేమం కాదు. మెల్లమెల్లగా దక్షిణం దిక్కు బయల్దేరాను. మాటిమాటికీ చుట్టూ చూస్తూ ఉండేవాణ్ణి. దేవుడిదయవల్ల తెలతెలవారుతూ ఉండగా సెషా ఎరు సరిహద్దు చేరుకున్నాడు.

సరిహద్దులో సిపాయిల పహారా ఉంది. నన్ను చూడడం తోనే ఫౌజుఫౌజంతా పరిగెత్తుకు వచ్చారు. నేను చచ్చిపోయాననే వాళ్ళు అనుకున్నారు. బ్రతికిరావడం చూసి అంతా సంతోషించారు.

కర్నల్ హామిల్టన్ సాహెబ్ కూడా కబురు విని వెంటనే బయల్దేరి వచ్చాడు. సంగతంతా విని అన్నాడు - 'మేజర్ సాహెబ్, మీరు చచ్చిపోయారనే అనుకున్నాను. నాదగ్గరికి మీ ఉత్తరాలు రెండువచ్చాయి. ఐతే అప మీ గే రాశారని కల్లోకూడా నమ్మలేదు నేను. పార్టీరీ ఉత్తరాలనే అనుకున్నాను. మీరు బ్రతికివచ్చారు, భగవంతుడికి ధన్యవాదాలు'

కర్నల్ సాహెబ్ కు సమస్కారం చేశాను. మసస్సులో అనుకున్నాను - 'సెల్లవాళ్ళ ఉత్తరాలైతే ఫోర్జరీ, అదే ఒక తెల్ల

వాడురాసి ఉంటే, రెండువేలేమిటి నాల్గువేలు అయినా వెలి పోయి ఉండేవి. ఎన్నిఉట్లు తగల బెట్టెయ్యడంలేదు ? మరి ఏదిమాత్రం కాకుండా ఉందిగనక !'

మాటాడకండా ఇంటికి వచ్చాను. పెళ్లాం పిల్లల్ని చూసి మనస్సుకుదుటబడింది. ఆదినమే సమ్మకమైన ఒక నౌకరుచేత రెండువేల రూపాయలూ తూరయా దగ్గిరికి పంపేశాను.

5

సర్గార్ ఒకనిట్టూర్పు విడిచి చెప్పాడు - అనద్భా, ఇం తతో నాకథ పూర్తికాలేదు. దుఃఖాంతమైన భాగం ఇంకా మిగిలే ఉంది. ఇక్కడికి వచ్చేశాక క్రమంగా నాకప్టాలు మరచిపోయాను. కాని, తూరయాను మాత్రం మరవలేక పోయాను. తూరయా దయవల్లనే నాపెళ్ళాం బిడ్డల్ని కలి శాను అంతేనా, ప్రాణదానం కూడా పొందాను. అలాంటప్పుడు ఆమెను ఎలా మరచిపోవడం ?

నెలలు గడిచాయి, సంవత్సరాలు గడిచాయి. తూరయాను గాని, ఆమెతండ్రినిగాని మరి చూడలేదు. తూరయావస్తాననీ చెప్పింది. కాని, రాలేదు. అక్కడనుండి వచ్చేక నా భార్యను పుట్టింటికి పంపేశాను ; తూరయా వస్తుందేమోఅనే. వచ్చిందంటే అబద్ధం ఆడినవాణ్ణు పోతాను మరి. కాని మూడేళ్లు గడిచాయి. తూరయారాలేకు. అంచేత నాకు ఆ భయం పోయింది. మాఆవిడిని పుట్టింటినుండి తీసుకువచ్చేశాను. మేం

సుఖంగా దినాలు గడుపుకుంటూ ఉన్నాం. ఇంతలో దురదృష్టం ఘడియలు వచ్చిపడ్డాయి.

ఒకనాటి సాయంకాలం ఇదే వరండాలో కూచోని నా భార్యతో మాట్లాడుతున్నాను. ఎవరోవచ్చి తలుపుతట్టారు. నాకరు ద్వారం తెరచాడు. జంకూ కొంకూ లేకుండా ఒక కాబోలీ యువతి మెట్లెక్కి మీదికి వచ్చేసింది. పైకివచ్చి విశుద్ధమైన పవ్తూభావలో అడిగింది -

‘సర్దార్ సాహెబ్ ఉన్నారా ?’

నేను ఇవతలికి వచ్చి అడిగాను - ‘ఎవరునువ్వు ? ఏమిటి కావాలి ?’

కొన్ని పగడాలు పైకితీస్తూ అంది - ‘ఈ పగడాలు అమ్మిందికి వచ్చాను, కొంటారా ?’

ఇలా అంటూ పెద్దపెద్దపగడాలు బైటికితీసి నాబల్లమీద పెట్టింది.

నావెంట నాభార్యకూడ బైటికివచ్చింది, పగడాలు చూడడం మొదలుపెట్టింది. కాబూల్ పిల్ల అడిగింది - ‘సర్దార్ సాహెబ్, ఈవిడెవరు ? మీ ఆవిడా ?’

నేను చెప్పాను - ‘అవును, మా ఆవిడ కాకపోతే మరెవరను కున్నావ్ !’

కాబూలీ యువతి అంది - ‘మీ భార్య చచ్చిపోయింది కదా ! మళ్ళీరెండో పెళ్ళి చేసుకున్నారా ?’

కోపంగా అన్నాను - 'చుప్, బేవకూఫ్, నోరుముయ్, నువ్వు చచ్చి ఉంటావు.

నా భార్యకు పస్తూ తెలీదు. అదేధ్యానంగా పగడాలు చూస్తూఉంది.

ఎంచేతనో తెలీకు. నామాటలు విని కాబూలీ అమ్మాయి కళ్ళు మెరిశాయి. మరింతతీవ్రంగా అంది. - ఆ, బేవకూఫ్ ను కాకపోతే నిన్ను వదిలి పెట్టేస్తానా? దోవోకీపిల్లై, నాతో అంధం చెప్పావ్, ఇదిగో, అప్పుడు చవ్వకపోతే ఇప్పుడు చచ్చింది.'

అంటూనే పెద్దపెద్దపులిలాగు ఉరికింది, నాభార్యగుండెల్లో గాకతో పొడిచేసింది. అడ్డుపడ్డానికి నేను పరిగెత్తాను. ఒక్క గంటేసి వాకిట్లోవెలిపోయి అంది. - ఇప్పుడు తెలిసిందా? నేను తూరయాను. నీఇంట్లోఉండిందిక ఇవాళ వచ్చాను. నిన్ను పెళ్ళాడి నీదాన్నై ఉండేదాన్ని. నీకోసం తండ్రినీ, ఇంటినీ అన్నిటిని వదిలేశాను. కాని నువ్వు అబద్ధాలకోరువి. మోస గాడివి. ఇవాళనుండి నీపెళ్ళాకోసం మొత్తుకో, నేను నీకోసం ఏడుస్తాను.

ఇలాఅంటూ బోరుగా క్రిందికి వెళ్ళిపోయింది. నాభార్య దగ్గరికివెళ్ళి చూశాను. బాకుసరిగ్గా పూడయంలో నూసుకు పోయింది. ఒకేపోటుతో ఆమెపని అయిపోయింది.

చెపుతూచెపుతూ సర్దార్ కళ్ళల్లో నీళ్ళు తిరిగాయి. కళ్ళు తుడుచుకుంటూ చెప్పాడు - అసద్ఖాన్, నేను కల్లోకూడా

అనుకోలేదు, తూరయాలో ఇలాంటి పిశాచ హృదయం ఉంటుందని. రాగానే పోల్చుకోగలిగిఉంటే ఈపదవచ్చేది కాదు. మసకచీకటిగాఉంది. అంతేకాక ఆమె వస్తుందన్న ఆశే ఉండేదికాదు, నాక.

అప్పటినుండి తూరయా మరి రాలేదు. ఇప్పుడెన్నడైనా నన్ను చూసిందా అంటే నాగుబాములాగు బునకొడుమూ వెలిపొతుంది. ఈమెను చూసేసరికి నాగుండెల్లో కంపం పట్టుకుంటుంది. కేను ఏదో ఐపోతాను. పట్టించేద్దామా అని అనేకసార్లు అనుకుంటాను. కాని ఆమెను చూసేసరికి మరి పోతుంది ; కరచరణాలాడవు. పిరికివాణ్ణయి పోతాను.

అదీకాకుండా ఒహుశా ఇప్పటికీ నన్ను ప్రేమిస్తూనే ఉంటుంది. నా పిల్లలకు ఏవైనా విలువైనవస్తువులు ఇస్తూనే ఉంటుంది. పిల్లలు ఆమెకు కనపడనిదినం వాణ్ణికి ఓకాగినం ముక్క. కట్టి 'సర్దారుగారి పిల్లలకోసం' అని రాసి పడేస్తుంది.

ఇంతవరకూ ఈమెను అర్థంచేసుకోలేక పోయాను. అర్థం చేసుకోవడానికి ఎంతప్రయత్నిస్తానో అంత జటిలంగా కనిపిస్తుంది. మసిపో, రాక్షసో అర్థంకాదు.

ఇంతలో సర్దార్ పెద్దకొడుకునచ్చి చెప్పాడు - 'నాన్నా, ఇదిగో ఆవిడ ఈబంగారం తావీజు ఇచ్చింది.'

సర్దార్ నన్నుచూసి అన్నాడు - చూడు, అసద్ఖాన్, నేను చెప్పలేదూ, ఇవాళకూడ ఈతావీజు ఇచ్చి వెళ్ళింది.

ఎన్నివస్తువులు, ఎన్నితావీజులు, ఇలాగే అర్జన్టీ, నిహార్జీ. ఇచ్చిందో చెప్పలేను. తూరయా నిజంగా చిత్రమైన ఆడది.

6

సర్దార్ సాహెబుడగ్గిరసెలవుతీసుకొని ఇంటికి బయల్దేరాను. చొకునుండి ముసలాడిశవం తీసుకు వెళిపోయారు. ఐనా, అక్కడికివెళ్ళేసరికి నాబళ్ళు జలదరించింది. అప్రయత్నంగా ఒకనిమిషం అగిపోయాను. వెనక్కతిరిగి చూశాను, నీడవలె ఒకస్త్రీ నావెంటపడి వస్తూఉంది. నేను ఆగడంచూసి అదీ అగి పోయింది ; ఒకదుకాణంలో ఏదో బేరం చేయడం మొదలు పెట్టింది.

నాహృదయాన్ని ప్రశ్నించాను - 'ఇది తూరయా కాదు కదా ?'

హృదయం జవాబుచెప్పింది - 'ఆ, ఒహుశా అదే వి ఉంటుంది.'

'తూరయా నావెంట ఎందుకు పడిందిచెప్పా!' అనుకుంటూనే ఇంటికి వచ్చేశాను. భోజనంచేసి పడుకున్నాను. కాని, ఇవాళిజరిగిన విషయాల ప్రభావం నామీద ఎంత పడిందంటే, ఎంతప్రయత్నించినా నిద్ర రావడంలేదు. నేను ఎంతప్రయత్నిస్తానో నిద్ర అంత దూరంగా పోతుంది.

సటాలం గంట పన్నెండుకొట్టింది, ఒకటికొట్టింది, రెండు కొట్టింది, నాకు నిద్రమాత్రం రాలేదు. పక్కలు మార్చు

కుంటూ నిద్రకోసం ఉపక్రమిస్తున్నాను. ఈ ఆలోచనల మధ్య ఎప్పుడు నిద్ర పట్టిందో చెప్పలేను.

నిద్రపట్టినా, మేలుకొనే ఉన్నట్టు ఉంది. నాకెలా అనిపించిందంటే, ఎవరో ఒక స్త్రీ, ఆకారంలో తూరయాలాగే ఉంది, కాని అంతకంటే భయంకరంగా ఉంది, గోడదాటి లోపలికి త్రోసుకువచ్చింది. చేతిలో వాడైన బాకు ఉంది, లాంతరు వెలుతుర్లో మెరుస్తూ ఉంది. జాగ్రత్తగా అడుగులు వేస్తూ, రెప్పవచ్చుకుండా పరికిస్తూ, మెల్లమెల్లగా నామీదికి వస్తూ ఉంది. ఆమెను చూసి నేను లేవాలనుకుంటాను, కాని, కాళ్ళూ చేతులూ నా స్వాధీనంలో లేవు. ప్రాణం లేనట్టుగా అవికదలడమే లేదు. ఆమె నా దగ్గరికి వచ్చేసింది. కొంచెం సేపు నన్ను చూసింది. బాకు పైకెత్తింది. నేను కేకలు వేస్తూ మనుకుంటాను, కాని గొంతుక పెగట్టలేదు. చూటరావడం లేదు. నారెండు చేతులూ ఆమె ముడుకులతో దబాయించింది. నా ఛాతీమీద సవారీ అయి కూచుంది. నేను గింజుకున్నాను. — నాకళ్ళు విడ్డూయి. నిజంగా ఒక కాబూలీ ఆడది నా గుంచెలమీద సవారీ అయి ఉంది. చేతిలో బాకు ఉంది, పొడవడానికి సిద్ధంగా ఉంది.

నేను అన్నాను— ‘ఎవరు తూరయా?’

నిజంగా ఆమె తూరయావే. బలంగా నన్ను లొక్కిపెట్టింది — ‘అవును, తూరయానే. ఇవాళ నువ్వు నా తండ్రిని చంపావు. దానికి బదిలీగా నీ ప్రాణం పోతుంది.

అంటూనే బాకు మీదికి ఎత్తింది. నాకు జీవన మరణ

సమస్యగా ఉంది. మరణభయం నాలో సాహసాన్ని పురి
కొల్పింది. నేను చావడానికి సిద్ధంగాలేను. నాలో కోర్కెలూ
ఉల్లాసాలూ మిగిలే ఉన్నాయి. బలవంతంగా కుడి చేతిని విడి
పించుకోవడం కోసం ప్రయత్నించాను. రెప్పపాటులో చెయ్యి
విడిపోయింది. బలమంతా ఉపయోగించి తూరయా బాకు
చేతిని పట్టుకున్నాను. ఎంచేతనో చెప్పలేను, తూరయా
పెనుగులాడలేదు. నాచేతినిచూస్తూనే ఛాతీమీదినుండి దిగి
పోయింది. ఆమె కళ్ళు రెప్పలు వాలడం లేదు. అదే
భావనంగా నాచేతిని చూస్తూ ఉంది.

సవ్వతూ అన్నాను - 'తూరయా, కథలడ్డం తీరిగింది.
ఇప్పుడు చావడం నీవంతట. నీతండ్రిని చంపాను, ఇప్పుడు నిన్ను
చంపుతాను. '

తూరయా ఇప్పుడుకూడా రెప్పవల్చుకుండా నాచేతిని
చూస్తూ ఉంది. మాటాడడం లేదు.

ఒకడోపు ఊపుతూ అన్నాను - 'మాటాడవేం ? నీ
ప్రాణం నాపిడికిలలో ఉంది.

తూరయా తెలివి తెచ్చుకుంది. గంభీరంగా, దృఢమైన
కంతంతో అంది - 'నువ్వునా అన్నవి. ఇవాళ నీతండ్రినే
నువ్వు చంపావు. '

అలాంటి స్థితిలో కూడ తూరయామాటలు విని సవ్వ ఆగ
లేదు నాకు. సవ్వతూ అన్నాను - 'అక్రీడీలు మోసం
కూడా చేస్తారన్న సంగతి వాళ్లే నాకు బోధపడింది. '

తూరయా శాంతంగా అంది - ' తప్పిపోయిన నాలన్నవి, నాజరువి నువ్వు. ఇదిగో సీచేతిమీద గుర్తు. అదే చెవుతూ ఉంది నువ్వు తప్పిపోయిన నాలన్నవి. '

బాల్యం నుండీ నాచేతి మీద ఒక పచ్చబొట్టు ఉంది, ఒక పాము. పటాలం పోలికల రిజప్టరులో కూడా అదే రాసి ఉంది. '

సవ్యతూ అన్నాను - ' తూరయా, నన్ను మోసంచేయ లేవు. ఏవిధంగానూ నన్ను విడిచిపెట్టను. '

తూరయా తన చేతిలోని బాకు పారేసి అంది. ' నిజంగా నువ్వు నా అన్న వే. నీకు సమ్మకం లేకపోతే, ఇదిగో చూడు, నాకుడిచేతి మీదకూడా అలాంటి పామే ఉంది. '

తూరయా చేతి మీదచూశాను. సరిగా నాలాంటి పచ్చ బొట్టే ఉంది ; పాము. '

ఆలోచిస్తూ అన్నాను - ' తూరయా. సమ్మకం కలగడం లేదు. ఇది కాకతాళీయన్యాయంకావచ్చు. '

తూరయా అంది - ' చెయ్యి వదిలేయ్, తిరగబడను అగ్రీ దీలు అబద్ధమాడరు. '

చెయ్యి వదిలేశాను. ఆమె క్రింద చతికిల బడిపోయింది. నన్ను అదే చూడడం మొదలెట్టింది. కొంతసేపయ్యాక అడిగింది - ' అచ్చా, నీతల్లిదిండ్రుల సంగతేమైనా నీకు తెలుసా? '

తల వూపుతూ అన్నాను - ' ఉహూ, సర్కారు అనాథాలయంలో పెరిగాను. '

నామాట విని తూరయాలేచి నిలబడింది - 'తప్పకుండా నువ్వు తప్పిపోయిన నాలన్నవి నాజరువే. నేను పుట్టడానికి సంవత్సరం ముందు నువ్వు తప్పిపోయావు. అమ్మా, నాయనా, అందరూ సర్కారు ఫౌజు మీదికి పోట్లాడడానికి వచ్చారు. నువ్వుకూడా వాళ్ళతో ఉన్నావు. అమ్మ పోట్లాటలో మాంచి చురుకుగా ఉండేది. నిన్ను వీపుమీద కట్టుకొని పోరాడుతూ ఉంది. ఒక గుండువచ్చి ఆమెకొలికి తగిలింది. తెలివి తప్పి పడి పోయింది. అంతలో ఎవరో వచ్చి నిన్ను విప్పకుపోయారు. అమ్మని భుజంమీద వేసుకు నాన్న తీసుకువచ్చేశాడు. నిన్ను వెదక లేకపోయాడు. ఎంతో ప్రయత్నం చేశాడు. నీపత్తా తెలీడం లేదు. అమ్మ ఎల్లప్పుడూ నీమాట చెప్పేది. ఆమె చేతిమీదా ఇలాంటి పామే ఉండేది.

ఇలాచెవుతూ మళ్ళీ ఆమె చెయ్యి చూపించింది. నా పాముతో ఆమెది సరిపెట్టి చూశాను. నిజానికి తూ చ తప్ప కుండా రెండూ ఒకలాగే ఉన్నాయి. తల వెంట్రుక వాసి వారాలేదు. నేను హతాశుడిలా విపోయి కుర్చీమీద కూల బడ్డాను.

తూరయాల నాదగ్గర కూచోని స్నేహంగా నా తలమీద చెమట తుడవడం మొదలు పెట్టింది. ఇలా అంది - 'నాజర్, అమ్మ చెప్పేది, నువ్వు చచ్చిపోలేదనీ, బ్రతికే ఉన్నావనీ, ఒకనాడు తప్పకుండా మాతో కలుస్తా వనీను.

తూరయాల మాటమీద నాకు సమ్మతం కుదురుతూ

వచ్చింది. చెప్పలేను, ఎవరో నాహృదయంలో కూచోని చెవుతూ ఉన్నారు. 'తూరయా చెప్పిందంతా నిజం' అని. పెద్దనిట్టూర్పు విడిచి అన్నాను - 'ఐతే, తూరయా, ఇవాళ నేను చంపిన ఆయన మన తండ్రి అన్నమాట.'

తూరయా మొగమిక్కడ దుఃఖం ఒక మేఘంలాకప్పింది. దుఃఖంతో కూడిన గొంతుకతో అంది - 'అవును, నాజర్, ఆ దురదృష్టవంతుడే మన తండ్రి. ఎవరికి తెలుసు, కన్నకొడుకు చేతిలోనే హలాకై పోతాడని?'

మనస్సు సరిపుచ్చుకుంటూ మళ్ళీ అంది - 'కాని, నాజర్ నువ్వు ఈపని తెలిసి చెయ్యడంలేదు కదా! నాన్న చచ్చి పోయేక మరీ ఒంటరిదానైనా పోయాను నేను. కాని నిన్ను సంపాదించాను. ఇప్పుడు నాన్న దుఃఖం మరిచిపోతాను. నాజర్, విచారించకు, నీకేం తెలుసు తండ్రివరో తల్లెవరో? చూడూ, నేనే నిన్ను చంపడానికి వచ్చాను. చంపేసేఉండును. కానీ, (ఖుదాకి మెహర్బానీ) మనవంశచిహ్నం పచ్చబొట్టు చూశాను. భగవదేచ్చ ఈవిధంగా ఉంది!'

తూరయా వల్ల తెలిసింది, నాతండ్రిపేరు హైదర్ ఖాన్ అనీ ఆయన ఒక అఫ్రీదీ సంఘసర్దార్ అనీ. సర్దార్ హిమ్మత్ సింగ్ విషయం మాటాడి నపుడు ఆమె చెప్పింది. తూరయా అతణ్ణి ప్రేమించింది, మానాన్నతో దెబ్బలాడి వచ్చేసింది. హిమ్మత్ సింగును వినాహం చేసుకుంది. కానీ ఆయన భార్యను చూసి ఈర్ష్యవల్ల పిచ్చై తిన్నపైపోయింది, ఆమెను పొడిచేసింది.

కాబూలీ యువతి వేషంలో వెళ్ళి తమాషా చెయ్యాలనుకుంది. కాని కథ మరోలా అడ్డు తిరిగింది.

సర్దార్ సాహెబ్ స్థితి ఆమెతో చెప్పాను. విని కొంచేపు ఆలోచించింది. తరవాత అంది - 'ఉఁ హూ, ఆ మనిషి అబద్ధాలకోరు. దగాబాజి. నేను అతణ్ణి పెళ్ళావను. ఐనా, నీకోసం అంతా మరిచిపోతాను. రేపు అతని పిల్లల్ని తీసుకురా, పేమిస్తాను.'

ఉవయాన్ని తూరయాను చూసి నానాకరు ఆశ్చర్యపోయాడు. నేను చెప్పాను - 'ఈమె నాస్వంత చెల్లెలు.' నాకరు నమ్మలేదు. విస్తరించి సంగతంతా చెప్పాను. నాతండ్రి శవం గురించి కనుక్కోమని వాణ్ణి పంపించాడు. వాడు వచ్చి చెప్పాడు - 'శవం పోలీసు స్టేషన్ లో ఉంది.'

పెద్దదొర దగ్గికి ఉత్తరం రాసి విషయ మంతా వివరించాను. శవం ఇప్పించ వలసిందని దరఖాస్తు చేశాను. వెంటనే దొర దగ్గరినుంచి అనుమతి వచ్చింది.

ఒక ఉత్తరం రాసి సర్దార్ సాహెబ్ ను పిలిపించాను.

సర్దారు వచ్చి అడిగాడు - 'ఏమిటి సంగతి అనద్! ఇంత తొందరగా రమ్మని ఎందుకు రాశావు?'

నవ్వుతూ అన్నాను - 'మేజర్ సాహెబ్, నాపేరు అనద్ కాదు, నాజర్.

మేజర్ తెల్లతోతూ అన్నాడు - 'రాతిరంగోళుగా నువ్వు పిచ్చెత్తి పోతేదుకదా!

నవ్వుతూ మళ్ళీ చెప్పాను - 'లేదు, సర్దార్ జీ, ఇంకా వినండి, తూరయా నాస్వంత చెల్లెలు. నిన్న నేను చంపేశానే, ఆయన మాతండ్రి.'

సర్దార్ సాహెబ్ కు నామాటలు విని కాళ్ళూ చేతులూ అందడం లేదు. నిచ్చెరపోతూ అన్నాడు - 'అసద్, నువ్వు నన్ను కూడా పిచ్చెత్తించేస్తున్నావా ఏమిటి?

ఆయన చేతులు పట్టుకొని అన్నాను - 'దయ చేయండి, తూరయా నోటినుండే సంగతంతా విందురుగాని, తూరయా నాదగ్గర మీకోసం ఎదురుచూస్తూ ఉంది.'

సర్దార్ నా వెంట లోపలికి వచ్చాడు. ఆయన రావడం చూసి తూరయా లేచి నిలబడింది. నవ్వుతూ అంది - 'కై దీ, ఏదీ ఆపాట పాడూ!'

సర్దారు, నేనూ నవ్వాపుకో లేకపోయాం.

సర్దారును కూచో బెట్టి సవిస్తరంగా అంతా వినిపించాను. అంతా విని సర్దార్ అన్నాడు - 'నాజర్, ఇక ముందు నిన్ను నాజర్ అనే పిలుస్తాను, తూరయా కోసం నిన్ను అర్థిస్తున్నాను. ఈమెను వివాహం చేసుకుంటాను.'

నవ్వుతూ అన్నాను నేను - 'కాని మీరు హిందువులు, మేం మహమ్మదీయులం మరి.'

సర్దార్ నవ్వుతూ అన్నాడు - 'పటాలం వాళ్ళకు జాతీ, పంక్తి లేదోయ్.'

ఇంతలో తూరయా అంది - 'సర్దార్ జీ, నేను మిమ్మల్ని పెళ్ళి చేసుకోను. కాని, పిల్లల్ని నాదగ్గరికి పంపించేస్తే మాత్రం వాళ్ళ అమ్మనాతాను.'

సర్దార్ నవ్వుతూ వెళ్ళాడు.

అవాళ సాయంకాలం సర్దార్ సాహెబూ, తూరయా, పటాలం వాళ్ళు అందరం కలిసి మాతండ్రి శవాన్ని సమాధి చేశాం.

సూర్యుడు అస్తమిస్తూ ఉన్నాడు. మెల్లమెల్లగా చీకటి ముంచుకొస్తూఉంది. మేము ఇద్దరమూ - తూరయా, నేనూ మాతండ్రి సమాధి దగ్గర ఘాతాహం చదువుతూ ఉన్నాం.



మ రో కు మారుడు

‘సన్ ఫారోసా ఇంట్లో ఉందా?’

‘ఆ, తలుపు తట్టు.’

తలుపుతట్టి ముసిల్లి మరాగ్రాట్రియా ద్వారముందు చిన్న మెట్లమీద కూచుంది మాట్లాడకుండా.

ఆమెట్లమీదే ఆమెకూచుంటుంది. గుమ్మాల ముందు ఇలాంటి మెట్లమీదే ఆమె నివాసం. ఫార్నియా గ్రామంలో ఒకచోట అనికాదు, ఈ ఇంటిముందు కాకపోతే, మరోఇంటి ముందు, అదికాకపోతే ఇంకోఇంటిముందు ఇలాగే ముడుచుకు కూచుంటుంది. ఒకపుడు కునుకుతూ మరో అపుడు మానంగా కన్నీళ్ళు కారుస్తూ కాలం గడిపేస్తుంది. దారి పోయేవాళ్ళు ఎన్నైనా ఒళ్ళో ఓ రొట్టెముక్కో, ఓరాగిడబ్బో పడేసినా లేవదు. కన్నీళ్ళునా తుడవదు. వాటినితీసి ముద్దు పెట్టుకుంటుంది, శిలువగుర్తుచేసి ఏడుస్తుంది. లేదా కునకడం ఆరంభిస్తుంది. ఆమెను చూస్తే నూనె జిడ్డుతో ఒకఒస్తాడుచింకి పీలికలమూట అనిపిస్తుంది చలికాలం అనికాదు, ఎండా కాలం అనికాదు, మున్నూట అరవైరోజులూ ఇదేరకం - వెయ్యి చిరుగులూ, చెమటా, దుమ్మూ, దుర్గంధమూను. పసుపుముద్దలాంటి ముఖంమీద ముడతలు, వలలాంటిగీతలు. ఎల్లప్పుడూ కన్నీళ్ళు కారడంవల్ల ఉబ్బి, విప్పరిన కంటిరెప్పలు ఎర్రగా అసహ్యంగా ఉన్నాయి. ఆముడతలలోంచి, కన్నీళ్ళ

ఎరుపులోంచి ఉజ్వలమైన రెండునేత్రాలు తళతళ మెరుస్తూ ఉంటాయి. ఆకళ్ళచూపుల్లో చిరకాలంనాటి మరచిపోయిన శైశవచ్చాయలు తొంగిచూస్తాయి. ఆకళ్ళమీద ఈగలు ఆకలితో వాల్తాయి. ముసిల్మివాటిని తోలదు. తనదుఃఖమూ, తానూ, అంతే. ఈగల గుర్తే ఆమెకు ఉండదు. నూనెఅంటే ఏమిటో తెలీని పిడికెడుజుత్తూ అట్టగట్టిచెవులదాకా వ్రేలాడుతూ ఉంటుంది. యవ్వనంలో ధరించిన బరువైన ఆధరణాలవల్ల రెండుచెవులూ తెగిపోయాయి.

గుమ్మాల మీద కూచునిఉన్న స్త్రీలు ఎవ్వరూ ఈమె దిక్కు తిరిగి చూడలేదు. పాకల ముందు కబుర్లు చెప్పుకుంటూ ఉన్నవాళ్లు ఇంచుమించు దినమంతా అలాగే గడిపేస్తారు. కాని ప్రతివాళ్లూ ఏదో ఒకపని చేస్తూనేఉన్నారు. గుడ్డలు అతుకులు వేయడం, వంటచేయడం, వడకడం-ఇలాగ. ఇళ్ళన్నీ ఒక్కదగ్గిరే పశువులకూ, మనుష్యులకూ నివేశాలుగా ఉన్నాయి. వీధిలో ఏరాళ్లైతే ఉన్నాయో, ఇళ్ళ మధ్యకూడా అవేశాళ్ళున్నాయి. కిటికీలనుండి మాత్రం లోపలికి తొంగి చూస్తుంది వెల్తురు. ఒకప్రక్క పశువులసాల, అందులో గాడిదలో కంచరగాడిదలో, ఎల్లప్పుడూ ఈగలకోసం తోకలు విసురుతూ ఉంటాయి. ఇంకోప్రక్కఎత్తయిన అరుగు, నిద్రపోయే స్థలం. ప్రతీయింటా 'కాఫిన్' (శవపేటిక) లాంటి పొడవాటి పేకేజీపెట్టె, చొప్పుదిండ్లతో రెండోమూడో కుర్చీలూ, ఒక కర్రపీటా, మరికొన్ని వ్యవసాయపు పనిముట్లూను. అప్రాం

తం లో జనసామాన్యం ప్రేమించే మహాపురుషుల పటాలు చవకబారువి ఒకటోరెండో, గోడల వేలాడు తున్నాయి. పొగా, చెత్తాచెదారంతో ఉన్నవీధిలో రాగిలా ఎర్రగావున్న పిల్లలు ఆడుకుంటూ ఉన్నారు. కొందరు సంపూర్ణంగా నగ్నం, కొందరి ఒంటిమీద ఏదో ఒక మురికిలాల్చీ చింకిది. కోడిపిల్లలు ఆమధ్యనుండి ఇటూలటూ తిరుగుతున్నాయి అరుస్తూ. బురదపులుముకొని పందికూనలు చెత్తకప్పలు తవ్వేస్తూ ఉన్నాయి. మన్నాడు ఉదయం దక్షిణామెరికా వెలిపాతూ ఉన్నవాళ్ళ విషయం మాట్లాడుకుంటూ ఉన్నారు ఆడ వాళ్ళంతా.

ఒకామె అంటున్నది, 'భార్యనీ, మగ్గురుపిల్లల్నీ వదిలేసి వెలిపాతున్నాడు సారోస్కామా'

మరోఆమె అంది, 'ఐదుగురు పిల్లల్నీ, పెళ్ళాన్నీ వదిలేసి వెళుతున్నాడు ఎడోస్వర్దియా. పెళ్ళాం సీళ్ళను కుంది కూడాను.'

మూడో ఆమె అడిగింది, 'కార్మయిన్ రంజా నిజంగా పన్నెండేళ్ళ కొడుకుని గంధకం గొలొకి తీసికెళుతున్నాడా? పాపం భార్యదగ్గర ఆకురాల్చియినా ఉంచి వెళ్ళవలిసింది. ఇక ఆవిడికి దిక్కేలేదన్నమాట!'

కొంచెం దూరంలో కూచున్న నాలుగోఆవిడ జాలిగా అంది. 'నానట్టియోలిగ్రోచీ ఇంట్లో రాత్రంతా ఇంటిల్లిపాదీ అదే ఏడవడం. నానట్టియోకొడుకు నిచో, యుద్ధంనుండి

మొన్న మొన్నే వచ్చాడు, నాడూ బయల్దేరుతున్నాడు రేపు. సాపం, ఇంటంతా అదే మొత్తుకోవడం!

ఈ మాటలు విని ఉబుకతూ ఉన్నదుఃఖం ఆవుకోవడం కోసం ముసిల్మి మరాఠ్రాట్రాయూ నోటిదగ్గర గుడ్డ అడ్డు పెట్టుకుంది. కాని లాభం లేకపోయింది. రెండు కళ్ళనుండి కన్నీళ్ళు ప్రవాహంలా ఉప్పొంగాయి.

వద్దాలుగేళ్ళ క్రిందట ఆమె ఇద్దరు కొడుకులూ అమెరికా వెళిపోయారు. ఏదేళ్ళలో తిరిగి వచ్చేస్తామని చెప్పారు. అక్కడ ఆస్తిపాస్తులు సంపాదించుకున్నారు, ముఖ్యంగా పెద్ద వాడు మంచిస్థితిలోకి వచ్చాడు. పర్యవసానం ఏమయిందంటే, ముసిలితల్లిని మరచిపోయారు. నిన్ ఫరోసాచేత ఉత్తరం రాయించి ఫార్మియానుడి వెళ్ళేవాళ్ళచేత ప్రతీసారీ పంపించేది ముసిల్మి. స్వయంగా కొడుకులచేతిలో ఇమ్మని కాళ్ళావేళ్ళా పడేది. పెద్దపెద్ద మూటలతో దగ్గరసాఉన్న రైలుస్టేషనుకు వాళ్ళుబయల్దేరే వాళ్ళు. తల్లులూ, భార్యలూ ఏడుస్తూ, మొత్తుకుంటూ కొంతదూరం వెంటపడేవాళ్ళు. వాళ్ళతోకలిసి ముసిల్మికూడా, ఆధూళిరేగుతూ ఉన్నదారిలో చాలాదూరం వెంటడించేది. ఇలా ఓసారి వెళుతూఉండగా, ఒక కుర్రాడు తనవాళ్ళను ఏడవవస్తానని అడాపుశించేసి ఉత్సాహం చూపడం ముసిల్మి రెప్పనాలకండా చూస్తూఉంది. అదిచూసి యువకుడు అన్నాడు గట్టిగా :

‘ఏమేవ్, ముసలమ్మా, అలాచూస్తావేం? నాకళ్ళు గాని పొడిచేస్తావా ఏవిటి?’

‘లేదుబాబూ, లేదు. నీకళ్ళనుచూస్తే నాకదోలా ఉంది. ఏమంటావా? ఆకళ్ళతో నువ్వునాకొడుకుల్ని చూస్తావు. నా అవస్థంతా చూశావుకదా నాయనా, నాకొడుకులతో చెప్పి, ‘ఇంకా ఆలస్యం చేశారా అంటే ముసిల్మాన్ని మరి చూడ లేరు’ అనిచెప్పి.’

మర్నాడు బయల్దేరుతూ ఉన్నవాళ్ళ విషయమే ఊల్లో అందరూ చెప్పుకుంటూ ఉన్నారు. పక్కనందులో గాడిద జీను మీద తలపెట్టుకొని వెల్లకిలా చేరబడి ఒక ముసలాడు పొగపీలుస్తూ, ఈసంభాషణ అంతా వింటున్నాడు. అంతలో తన, మురికిచేతులు రెండూ గుండెమీద ఆనుకొని, ఉమ్మేసి అన్నాడు: ‘నేనే రాజునైతే అక్కడినుండి ఫార్మియాకుఒక్క ఉత్తరమన్నా రావీను.’

ఒక యువతి గట్టిగా అంది: ‘సీతల్లికడుపు చల్లగాఉండాలి జాకోస్పినా, కాని, ఈపాపిష్టి తల్లులూ, పెళ్ళాలూ బ్రతకడం ఎలాగ?’

‘వాళ్లు ఉత్తరాల మీద ఉత్తరాలు రాస్తారు. అదే వచ్చిందిచిక్క.’ దగ్గుతూ ముసలాడు మళ్ళీ ఉమ్మేశాడు. ‘తల్లులు కూలీనాలీ చేసుకు బ్రతుకుతారు. భార్యలు కొంచెం నడిలిస్తేసరి... ఈకుర్రాళ్ళు అక్కడి కష్టాలు ఎందుకురాయరో నాకు అర్థంకాదు. వాళ్ల మంచిసంగతులు మాత్రంరాస్తారు.’

అవి చూచి ఇక్కడి వెర్రివెంగళాయలు చిందులు తొక్కుతారు. మసపాలాల్లో ఎవరు పనిచేస్తారో నాకు తెలీడంటేదు. ఫార్మియాలో మనుష్యులు ఉన్నారంటే, కేవలం ముసలాళ్ళూ, ఆడాళ్ళూ, పసిపాపలూను. కళ్ళారా చూస్తున్నాను. పంటపొలాలు పాడైపోతూనే ఉన్నాయి. కేవలం రెండుచేతులుపట్టుకొని ఏంచెయ్యగలం? ఐనా, వాళ్ళు వెళ్తున్నారేఉన్నారు. ఇంకావెళతారు. పోనీ, ఈగలబడిపోనీ. చవటవెధవలనెత్తిని పిడుగు పడితే బావుండేది.'

సరిగ్గా అదేసమయానికి తలుపు తీసింది నిన్ ఫరోసా. ఆ ఇరుకు నందులో హటాత్తుగా సూర్యోదయ మైనట్టయింది. మెరిసిపోతూ ఉన్న నల్లటికళ్ళూ, విసి పోతూఉన్న ఎర్రటి పెదవులూను. మలచినట్లు దృఢమైన శరీరం, నాటు వయ్యారం. వసుపూ, ఎరుపూ, చుక్కల రుమాలు ఎత్తయిన స్తనాలమీద బిగించి కట్టింది. చెవుల్లో పెద్ద పెద్దజూకాలు. శిరోజాలు ఉంగరాలుగా తిరిగి ఉన్నాయి, పాపటలేదు. వెనక్కి బింకంగా దువ్వి మెడ దగ్గర ముడివేసింది. ముడిలో ఒక వెండి చాకు దోపింది. నున్నని చిబుకంమీద అతిఅందమైన చిన్న లొత్త. ఆమెను చూచినకొద్దీ చూడాలనిపిస్తుంది. ముఖంలో ఉత్సాహమూ, హాస్యమూ తొణుకుతూ ఉంటాయి.

పెళ్ళయి పూరా రెండేళ్ళు నిండాయో లేదో నిన్ ఫరోసా భర్త చచ్చిపోయాడు. ఐదేళ్ళక్రింద రెండో భర్త తనను విడిచిపెట్టి అమెరికా వెళ్లిపోయాడు. విషయం ఎవ

రికీ చెప్పవలసింది కాదనుకొండి, కాని ఒకనాటిరాత్రి గ్రామం లోని ఒక ఘరానా వ్యక్తి లోటలోపడి, కిటికీగుండా ఆమె దగ్గిరికి వెళ్లాడు. దాంతో సీతీపరులూ, దైవభీతికల వాళ్లూ అయిన ఇరుగుపొరుగువాళ్లు ఆమెను ఓరచూపులు చూడడం మొదలు పెట్టారు. ఐతే, లోపల మాత్రం మచ్చరించుకునే వాళ్ళు; ఆమె అదృష్టంచూచి, సిన్ ఫరోసామీద ఊళ్లోవాళ్ళ కోపానికి మరో కారణంకూడా ఉంది. ఆమె రెండోభర్త వెలిపోయాక. ఊళ్లోవున్న వయసు పిల్లలమీద లేనిపోని నందలుమోపి అమెరికా వాళ్ళభర్తల దగ్గిరికి ఆకాశ రామన్న ఉత్తరాలు అనేకంరాసిందని గుసగుసలుగా ఉండేది.

‘ఎవ్వరుబాబూ, ఉపన్యాసం వెలిగిస్తున్నారు?’ వీధిలో అడుగు పెడతూ అంది సిన్ ఫరోసా, ‘ఓ, బాకోస్సినా? బాకో మామా, ఫార్మియాలో కేవలం మేం, ఆడవాళ్ళమే ఉంటే మరీబావుండేది. అపుడు మేమే పొలం దున్నేవాళ్ళం.’

బాంగురు గొంతుకతో ముసలాడన్నాడు: ‘ఆడాళ్ళచేత కేవలం ఒక్కపని మాత్రం అవుతుంది.’ అంటూ మళ్లీ ఉమ్మాడు.

‘ఏం పని మామా, చెప్పు, చెప్పాలిమరి.’

‘ఏడవడం, — ఇంకా మరోపనికూడాను.’

‘ఐతే, రెండుపనులన్నమాట. అదేదోకూడా చెప్పుమరి కాని, చూడూ, నేను ఏడవడం లేదే.’

‘అవునాను, ఆమాట నాకు తెలియంది కాదు. నీ మొదటిమొగుడు చచ్చిపోయినపుడూ నువ్వు ఏడవలేదు.’

శెంటనే మొహం మీదే జవాబు చెప్పింది నిన్ ఫరోసా. ‘ఐతే, మానూ, నేను ముందు చచ్చిపోయిఉంటే, ఆయన మాత్రం మరోపెళ్ళి చేసుకోకపోవ్వేనాడా! తప్పకుండాచేసుకొనే వాడే. పోనీ, ఆమాటకేం గానీ, మా అందరిలోకీ అధికంగా ఎవళ్ళే ఉస్తాదో, చూడూ — మరాగ్రాట్సియా!’

మళ్ళీ వెళ్లకలూ పడుకుంటూ జాకోస్సినా బొంగురుగా అన్నాడు, ‘ముసల్మానికి నీళ్లు కార్పడం కావాలి. అంచేత కళ్ళండ్డి నీళ్లు కారుస్తూ ఉంటుంది.’

స్త్రీ లండరూ గొట్టున నవ్వారు. సమాధినుండి మేలుకొని మరాగాట్సియా గట్టిగా అంది.

‘సూర్యులలాంటి అందమైన కొడుకుల్ని పోగొట్టుకున్నాను. నన్ను ఏడవన్నా ఏడవనివ్వరా మీరు!’

‘అందమైనవాళ్లు, నిజంగా అందాల రాజులు. వాళ్ళ కోసం ఏడవకపోతే ఎలా?’ నిన్ ఫరోసా అంది, ‘వాళ్లు అక్కడ సౌఖ్యాల్లో తేలుతున్నారు. ఇక్కడ నన్ను బికారిలా చవ్వచుని వదిలేశారు.’

‘వాళ్ళు నాకొడుగులు, నేను వాళ్ళ అమ్మని, నాదుఃఖం వాళ్ళకెలా తెలుస్తుంది?’ అంది ముసిద్ది.

నిన్ ఫరోసా అంది, ‘ఇంతదుఃఖం, ఇంత కన్నీరూ ఎందుకో

నాకు బోధ పడదు తల్లీ, నువ్వే వాళ్ళని బాధపెట్టి తగిలేశావని లోకం కోడై కూస్తోంది మరి. '

'నేనా?' రెండుచేతులూ గుండెలు బాదుకొంటూ మరాగ్రాట్టిరూ అరిచింది, 'నేనా? ఎవరంటున్నారు ఈమాట? '

'ఎవరో ఒకరంటున్నారు. '

'వాళ్ళ ముఖాన్ని అగ్గిపొయ్యా, వాళ్ళనెత్తిని పిసుగుపడా, నేనా? నాకొడుకుల్ని నేను...'

మాటకి అడ్డం వచ్చి ఒకామె అంది, 'ఎందుకూ మాటలు వింటావ్, తెలీడం లేదూ, హాస్యాని కలా అంటూఉంది. '

కటిస్థలం దాకా శరీరం కదిలిస్తూ నిన్ ఫరోసా చాలాసేపు నవ్వింది. నిష్ఠురంగా చేసిన పరిహాసానికి ఓదార్పుగా, తీపి మాటలతో అడిగింది. 'బాగానే ఉందిగాని, అవ్వా, నువ్వు వచ్చిన పనేదో చెప్పావు కావు '

వణుక తూ ఉన్నచేత్తో, ముడతముడతలుగా నలిగిపోయిన ఓకాగితం, ఓకవరూ గుండెల్లోంచి పైకితీసింది మరాగ్రాట్టిరూ. నిన్ ఫరోసాకి అది చూపించి జాలిగా నిలబడి చూస్తూ అంది, 'ఎప్పటిలాగే ఈసారికూడా దయచేసి.....'

'ఎమిటీ, మళ్ళీ ఉత్తరమే? '

'నువ్వు కనికరిస్తే - '

కొంచెం చికాకుగా చూసింది నిన్ ఫరోసా. కాని ఎలాగూ ముసలమ్మను తప్పించుకోవడం సాధ్యం కాదని తెలిసి, ఇంట్లోకి తీసుకువెళ్ళింది. ఈ ఇంటికి, అక్కడ ఇతరకొంపలకూ పోలికే

లేదు. ద్వారం మూసేస్తే చాలు, పెద్దగది చీకటైపోతుంది. వెల్తురుకోసం వేరే కిటికీ ఉంది, కాని దాని తలుపులు ఎప్పుడూ మూసేసే ఉంటాయి. గదిలో ఇనపమంచం, బట్టలు ఉంచే బీరువా, డ్రాయర్లతోనూ, మీద మాన్సిలుపలకలతోనూ ఒక రోజుఉప్ టేబిలూ, అందంగా ఉన్నాయి. నిజానికి ఈ సామగ్రి సాధారణ రకానిదే, ఏనా కేవలం కట్టుపని చేసుకుంటూ ఇవన్నీ ఆమె సంపాదించిదంటేమాత్రం నమ్మడానికి వీలేదు.

మురికి కాగితం టేబిలుమీద పెట్టి, కలం సిరాబుడ్డి తెచ్చి రాతకు సిద్ధపడింది నిన్ ఫరోసా.

‘చెప్ప వేగం’

‘నాకుమారులారా,’ ముసిల్మి చెప్పడం ఆరంభింది, ‘ఏడ్చి ఏడ్చి నాకళ్ళు గుడ్డివై పోవచ్చాయి...’

అలిసి బేజారై నట్టు నిట్టూర్పు విడిచింది నిన్ ఫరోసా. తరవాత రాసుకుంటూ పోతున్నది. ఈ ఉత్తరాల్లో ఏమిటి రాయాలో అదంతా ఆమెకు కొట్టిపిండి.

ముసిల్మి చెబుతూవుంది, ‘మిమ్మల్ని ఆఖరుసారి చూడడం కోసం నాకళ్ళు కాయలు కాసి ఉన్నాయి...’ ‘ఆగు, ఆగు’ నిన్ ఫరోసా అడ్డువచ్చింది, ఈమాటలన్నీ కనీసం ముప్పయి సార్లయినా రాయించి ఉంటావు.’

‘ఏనా, రాయి. నీకుమాత్రం తెలీదా ఈమాటలు అక్షరాలా నిజమే! పోనీరాయి, — నాకుమారులారా,.....’

‘మళ్ళీ మొదటినుండి ఆరంభించావా!’

‘ఉహూ, ఈమారు ఇంకోటి రాయాలి. నిన్న రాత్రంతా ఆలోచించి నిశ్చయించాను. రాయి, చెవుతాను; నాకుమారు లారా, నేను మీ ముసిలితల్లిని, ప్రమాణం చేసి చెవుతున్నాను, అవును. ఇకరాయి, దేవుడిమీద ప్రమాణంచేసి చెబుతున్నాను. మీరు ఫార్మియా తిరిగి వచ్చేస్తే, నేను బ్రతికి ఉంటూఉండగా నాఇల్లు మీకు ఇచ్చేస్తాను.’

నిన్ ఫరోసా విరగబడి నవ్వింది. ‘ఇల్లంటే ఆపాత తడిక లేనా? నీకొడుకులు నిత్యకల్యాణం పచ్చతోరణంగా ఉన్నారని వింటున్నాం, బురదా, బూడిదతో ఈనాలుగు తడికెగోడలు వాళ్ళకెందుకూ? ఏంచేసుకుంటారని? ఉఫ్ అంటే ఎగిరి పోతాయికదా!’

‘నువ్వురాద్దూ, వ్యంతఃస్థో నాలుగు రాతిముక్కలతో పొరుగుారి సామ్రాజ్యం సాటిరాదు. రాయి, రాయి.

‘రానేశాను. ఇంకా ఏం రాయాలోచెప్పు.’

‘చెవుతున్నాను—దురదృష్టవంతురాలైన మీ ఆమ్మ చలికి చచ్చిపోతూఉంది. రెండు గుడ్డముక్కలు కావాలి. చిల్లిగవ్వ యినా లేక బాధపడి పోతూఉంది. మీరు కనికరించి ఒక అయిదు లిరాల* నోటు పంపించారంటే.....’

‘ఆ, ఆ, వింది. రాశాను. ఐపోయింది, కాయితం మడి చేసి, కవర్లోపెడుతూ నిన్ ఫరోసాలింది ‘అంతా పూర్తిగా రానేశాను. ఓ, చాలు.’

‘ఈ విదులిరాల కాయితం మాటారాశానా?’ ఇంతతోంద రగా రాతపూర్తి కావడం చూసి ముసిల్మి ఆశ్చర్యపోయింది.

‘ఆ, విదులిరాలనోటు మాటా రాశాను.’

‘అన్ని మాటలూ సరిగ్గా రాశానా?’

‘అబ్బా ప్రాణం తీసేస్తావుకదా, అన్నీ సరిగ్గా రాశాను, రాశాను, రాశాను’

‘ముసిల్మాని మీద చిరాకుపడకు తల్లీ, నాబుర్రసరిగ్గా ఉందా ఏమన్నానా! పిచ్చిది నాకంటే నయం. దేవుడు నీకు మేలుచేస్తాడు.’

కవరు పుచ్చుకొని గుండెల్లో దాచింది. నాటి టైమోలిగ్రోచీ కొడుకు చేత ఉత్తరంపంపాలని ఆమెనిశ్చయం. సాంటాపే రొసారియొ సగరానికి వెళుతున్నా డతడు. అక్కడే ఆమె కొడుకు లిద్దరూ ఉన్నారు. ఉత్తరం ఇవ్వడంకోసం బయల్దే రింది ముసిల్మి.

పాయంకాలమైంది. స్త్రీలు ఎవళ్ళిళ్ళల్లోకి వాళ్ళు వెళి పోయారు. ప్రతిగుమ్మంతలుపూ మూతపడింది. అక్కడక్కడ ఉన్న కిరసనాయిలు దీపాలు ముట్టించడం కోసం బుజం మీద నిచ్చిన వేసుకొని వెళుతున్న మనిషి తప్ప వీధిలో ఎవ్వరి ఆలికిడీ లేదు. పిట్టమనిషన్నా లేకండా నిశ్శబ్దంగా చల్తా చెదారంతో ఉన్న వీధిలో, మనకమనక కిరసనాయిలు దీపా ఆతో మరింత దిగాలుగా ఉంది.

ముందుకి వంగి ముసిల్మి మరాగ్రాట్సియా నడుస్తూఉంది.

మాశ్వనాత్మల్యంతో వెచ్చదనం కలిగిస్తూ ఉండా అన్నట్టు ఉత్తరం గుండెల్లో చేత్తో అదుముకుని పట్టుకుంది. రెండో చేత్తో తలా, ఏపూగోక్కుంటూ ఉంది. ప్రతీసారి ఓక్రొత్త ఉత్తరం పంపడంతో, ఆమెకోక్రొత్త ఆశ పుట్టుకు వచ్చేది. ఈ సారి కొడుకులు గుండె కరుగుతుంది, తిరిగివచ్చేస్తారు అని ఆశ కలిగేసి. ఉత్తరం చదవగానే, పద్నాలుగేళ్ళనుండి ఆమె ఎలాదుఃఖంతో ఏమిస్తూ ఉన్నదీ తెలియగానే, తప్పకండా వాళ్ళు, తన బంగారం తండ్రిమీద తనని కాదనలేరు.....'

కాని ఇవాళ తనగుండెల్లో అదుముకు పట్టుకెళ్ళుతూ ఉన్న ఉత్తరం గురించి మాత్రం ఆమెకు సంపూర్ణంగా నమ్మకంలేదు. ఎంచేతనంటే, అంతతొరతొరగా ముగించింది నిస్సహనం. విశేషించి చివరివిషయంలో, గుడ్డముక్కలకోసం ఐదులిరాల నోటునంగతి రాయడంలో ఆమె సందేహం మరీ ఎక్కువగా ఉంది. 'ఐదులిరాలు చలిలో వాళ్ళ అమ్మ ఎంతబాధ పడుతూఉంది, గుడ్డముక్కల కోసం ఈమాత్రం పంపడమంటే, బంగారంలో తులతూగుతూ ఉన్న ఆమెకొడుకులకు ఓలెక్కలోదేకాదు.....'

ఇంతలో తలుపులు మూతలుపడ్డ కొంపలలో ఏడుపులు ఆరంభమయ్యాయి - తల్లులు కొడుకులకోసం ఏమిస్తున్నారు - తెల్లవారితే వాళ్ళు వెళిపోతారు.

'అయ్యో, నాతండ్రిలూ,' ఉత్తరం గుండెకు మరింత గట్టిగా అదుముకొని మరాగ్రాట్రియూ తనలో తాను దుఃఖించింది.

ఎలా విడిచి వెలిపోగలిగారా మీరు, తిరిగి వెలిపో వస్తామని చెప్పారు, కాని వెళ్ళినదారి మరిచూశారు కారురా నాయనలూ. అయ్యో, పాపిష్టితల్లులారా! వాళ్ళమాటలు నమ్మకండమ్మా, - వాళ్ళు మరిరారు, ఎంతమాత్రం రారు...

నందు మధ్య జోళ్ళచప్పుడు విని ఒకదీపందగ్గర ఆగింది ముసిల్మి. ఎవరా వచ్చేది ?

అబ్బే, మరెవరూకాదు, ఊళ్ళోని డాక్టరు కుర్రాడు. మొన్న మొన్నే కొత్తగా వచ్చాడు. ఇక్కడి నుండి వేగంగా వెలిపోతాడని రూమరుగా ఉంది. అతడివల్ల ఇక్కడిపని జరగదనికాదు, ఊళ్ళోపెద్దల శుభదృష్టిలో ఈనలేడు. బీదవాళ్ళకి మాత్రం ఇతడంటే దేవుడు. చూడ్డానికి కుర్రాడులా ఉంటాడు. ఐనా జ్ఞానంలో మాత్రం అందెవేసిన చెయ్యి. అతడూ అమెరికా వెలిపోతాడని వదంతిగాఉంది. ఐతే, అతగాడికి తల్లిమాత్రం లేకపోవడం కొంతనయం. ఒంటరిగానే ఉంటున్నాడు.

మరాగ్రాట్టియా అడిగింది- 'డాక్టరుబాబూ, దయచేసి చిన్నఉపకారం చేసి పెడతారూ?' ఆశ్చర్యపడుతూ డాక్టరు దీపంకింద ఆగిపోయాడు. ఏదో ఆలోచనలో ఒంటరిగా వచ్చేస్తూ ముసిలిదాన్ని చూడనేలేదు.

'ఎవరు నువ్వు? ఓహో, నువ్వా, ముసలమ్మ.....'

జ్ఞాపకం వచ్చింది, ఈచింకి గుడ్డల బస్తాని అనేకసార్లు ఏదో ఒక గుమ్మం ముందు చూసే ఉన్నాడు.

'డాక్టరు బాబూ, దయచేసి ఈ ఉత్తరం ఓసారి చదివి

పెట్టరూ, ఇది నాకొడుకుల దగ్గరికి పంపిస్తాను.

‘ఏదీ చూడనీ,’ అన్నాడు డాక్టరు. కళ్ళకి చత్వారం కళ్ళజోడు నద్దకున్నాడు.

గుండెల్లోంచి ఉత్తరం తీసి ఇచ్చింది. నిన్ ఫరోసాతో చెప్పిన మాటలు వినడానికి ఆతురతగా ఎదురుచూస్తున్నది మరాగ్రాట్రియా.

‘నా కుమారులారా’—ఉహూః, రాత డాక్టరుకి కనపడ్డం లేదా, లేకపోతే అక్షరాలు చదవలేక పోతున్నాడా?’

డాక్టరు కాయితం కళ్ళదగ్గిరపెట్టుకు చూశాడు, వెల్తుల్లో బాగా దూరంగా పట్టుకెళ్ళి చూశాడు. అటు త్రిప్పాడు. ఇటు త్రిప్పాడు. చివరికి అన్నాడు : ‘ఏమిటిది?’

‘చదవలేక పోతున్నారా?’ భయపడుతూ అడిగింది మరాగ్రాట్రియా.

డాక్టరు నవ్వాడు, ‘ఏమీలేదు దీనిలో. అసలు రాతే లేదు,’ అన్నాడు, నాలుగు కొక్కిరిగీతలు మాత్రం కనపడు తున్నాయి. ఇదిగో, చూడు నువ్వే.’

‘ఏమిటి?’ ఆశ్చర్యంతో అరిచింది ముసిల్లి.

‘అవును, అంతే. నువ్వేచూడు మరి. ఏమీలేదు. అసలు రాతేలేదు.’

‘నిజం?’ ముసిల్లి బాదుకుంటూ అంది, ‘అదేమన్న మాట! నిన్ ఫరోసాకి నేను స్వయంగా చెప్పాను, స్పష్టంగా చెప్పాను. అది రాయడం కల్లారా చూశాను.’

‘ఐతే, ఆమె రాసినట్టు నటించిందన్నమాట.’ అన్నాడు డాక్టరు పెదవి విరుస్తూ.

కొంచేపుడాకా రాయిలా ఐపోయింది మరాగ్రాట్టియా. తరవాత గుండెలు బాదుకుంటూ, గడ్గదికతతో అంది :

‘అయ్యో, అయ్యో, దండుముండ, పిశాచి, ఎందుకింత దగా చేసిందీ! అంచేతనే మానాయనలు జవాబు రాయలేదు. ఉత్తరాల్లో ఒకమాటా వాళ్లకు అందలేదు మరి. నేను చెప్పింది ఏదీ, ఎప్పుడూ రాయలేదన్నమాట!.....అసలు సంగతి ఇదీమరి. మానాయనలు నాసంగతే ఎరగరు. వాళ్ల కోసం బికారిదాన్నై ఉన్న నాలవస్థే వాళ్లకు తెలీదు. నేను వాళ్ళ నెలా నిందించేది? ఏమని నిందించేది? డాక్టరు బాబూ, ఈపాడుముండ నన్ను మాటిమాటికీ మోసం చేసింది. అయ్యో దేవుడా, అయ్యో భగవంతుడా, కొడుకులను పోగొట్టుకొన్న దిక్కులేని తల్లిని ఇలా ఎవరైనా దగా చేస్తారా? నావంటి బికారి ముసల్దానితో పరిహాసం చేస్తారా? అయ్యో, అయ్యో, పిశాచీ, రాక్షసీ...!

విని, డాక్టరు హృదయం కనికరంతో కరిగిపోయింది. ఓదార్చడానికి చాలా ప్రయత్నించాడు. నిన్ ఫరోసా ఎవరో, ఆమె ఇల్లెక్కడో, ఇవన్నీ ముసలమ్మ దగ్గర తెలుసుకున్నాడు. మర్నాడు వెళ్ళి నిన్ ఫరోసాను రెండు చీవాట్లు పెట్టవచ్చు.

దేశాంతరంలో తనమాట తలపెట్టకండాఉన్న కొడుకుల మీద ఆమె కిపుడు కోపంలేదు. మాటిమాటికీ ఆమాటే

అంటుంది. ఇంతవరకూ వాళ్ళను నిందిస్తూ ఉన్నందుకు నొచ్చుకుంటూ ఉంది. వాళ్ళకు అందే ఉంటాయి అని నమ్ముతూఉన్న ఉత్తరాల్లో ఏ ఒక్కటైనా వాళ్ళచేతిలో పడి ఉంటే మాత్రం వెంటనే వచ్చేనేవాళ్లు తన దగ్గిరికి. ఈ విషయంలో ఆమెకు సందేహమే లేదు.

ముసిల్మి పజే వేదన చూసి డాక్టరు ఓదారుస్తూ చెప్పాడు, మర్నాడు ఉదయం పెద్ద ఉత్తరం వ్రాసి పెడతానని వాగ్దానం చేశాడు. 'వెళ్లు, అయిందేదో అయింది. ఇలా మొత్తుకుంటే ఏం లాభం? ఉదయానే నాదగ్గిరికి రా. ఇప్పుడు వద్దు—ఇది నిద్రపోయేవేళ. ఉదయం రా. వెళ్లు, పడుకో!'

కాని లాభం లేక పోయింది. రెండు గంటల తరవాత తిరిగి ఆదానినే ఇంటికి మళ్లుతూ చూశాడు డాక్టరు, దీపం క్రింద కూచొని ముసిల్మి ఘోరంగా ఏడుస్తూఉంది. చీవాట్లు పెట్టి లేవదీశాడు. ఇంటికి వెళ్ళి నిద్ర పొమ్మన్నాడు. అప్పటికి రాత్రి చాలా గడిచింది.

‘నీ ఇల్లెక్కడ?’

‘అయ్యో, డాక్టరుబాబూ,.....ఊరి చివారఉన్న తడికెలు—ఆ ముండకి చెప్పాను, నేను బ్రతికి ఉంటుండగా, నాకొడుకులు తిరిగివస్తే, వాళ్ళకు అది ఇచ్చేస్తానని. విరగపడి నవ్వింది. నాలుగు తడికెలు తప్ప మరేమీలేదు. కాని...’
‘సరే, సరే, వెళ్ళు పడుకో. రేపు ఇంటిమాటకూడా రాస్తాలే. పద, నిన్ను దిగబెట్టి వచ్చేస్తాను.’

‘మీతల్లికడుపుచల్లగా, డాక్టరుబాబూ, దేవుడు మీకు మేలుచేస్తాడు, అయ్యో, నన్నుమీరు దిగబెడతారా! వద్దు, వద్దు. మీరువెళ్ళండి. పేదముండని, నాతోమీరు రావచ్చా? అదీకాక ప్రాకుతూ నడుస్తానునేను.’

డాక్టరువెళిపోయాడు. కొంచెంవెళ్ళాక మరాగ్రాట్సియా అతణ్ణి అనుసరించింది. అతడు వెళ్ళినగుమ్మందగ్గరికివచ్చి ఆగింది. చింకిగుడ్డలు ఒంటినిండా కప్పుకుంది. ద్వారంముందు మెట్లు మీద కూచుంది, ముడుచుకొని. రాత్రంతా అక్కడే కాచుకుకూచుంది.

తెలతెలవారుతూఉండగా లేస్తాడుడాక్టరు. ‘మార్నింగు వాక్’ కోసం బైటికివచ్చి చూశాడు. ముసిల్మి తలుపుకు చేరబడి కునుకుతూఉంది. తలుపుతీసేసరికి డాక్టరుకాళ్ళమీద పడిపోయింది.

‘అరే, ఏమిటిది? దెబ్బతగలలేదుకదా!’

‘లేదు, ... క్షమించండి డాక్టరుబాబూ!’

అతికష్టమీద ముడుకులు ఆనుకొని లేచింది ముసల్మి. చేతులు గుడ్డల్లోనే ఉన్నాయి.

‘రాత్రంతా ఇక్కడే ఉన్నావా ఏమిటి?’

‘చిత్తం, ఇదేమీకాదు. నాకు అలవాటే. ఏంచేసేది డాక్టరుబాబూ, భరించలేకపోతున్నాను. ఆ దండుముండనుంచి నాహృదయం మండిపోతూఉంది. దాన్ని సరికెయ్యా లనిపిస్తూ ఉంది. దానికి ఇష్టంలేకపోతే ‘రాయను’ అని చెప్పేయ్యాలి.

మరెవరైనా బ్రతిమాలుకుందును. మీపాదాలమీదేపడి ఉండును. మీరు దయగల తండ్రులు.'

'నరే, నరే, కొంచెంఆగు. నిన్ ఫరోసాపని కొంచెం పట్టించి వస్తాను. ఇప్పుడే వచ్చేస్తాను. వచ్చేక ఉత్తరం రాస్తాను. ఇక్కడే ఉండు.'

రాత్రి ముసిల్మిన్లెప్పినదిక్కు డాక్టరు త్వరత్వరగా వెళ్ళాడు. సందులో ఒకయువతిని అడిగాడు, 'నిన్ ఫరోసా ఇల్లెక్కడ?' వెంటనే తెలుసుకున్నాడు ఆమె నిన్ ఫరోసా అని.

'మీరు వెదుకుతూఉన్న అమ్మాయిని నేనేనండి, డాక్టరుబాబూ!'

చెక్కిళ్ళు ఎరుపెక్కుతూ ఉండగాచెప్పి, మర్యాదగా ఇంట్లోకి తీసుకువెళ్ళింది.

నూనూగుమీసాలతో, ఎర్రగా బుర్రగా తన గుమ్మం ముందునుంచి డాక్టరు వెళుతూఉండడం అనేకసార్లుచూసింది. ఐతే, ఆమె ఆరోగ్యం ఎప్పుడూ బాగాఉండడంచేత, సుస్తీ మిష పెట్టి ఐనా అతణ్ణి పిలవడానికి వీలుపడలేదు. ఇవాళ తనకోసం కోరి ఇంటికిరావడంచూస్తే సంతోషమేకాదు, చిత్రంగాకూడా ఉంది. కాని, వచ్చినపని వినగానే, కోపమూ విచారమూ కనిపిస్తూఉన్న మొఖం చూడగానే, నిన్ ఫరోసా మొహం మారింది. అతడుచూసి మెత్తబడేటట్టు వినయంగా, మధురంగా పెట్టింది మొహం. కోపంవచ్చినంతమాత్రాన పోయే దేమీలేదు. ఐనా, తనమీద ఎంతకోపంగా ఉన్నాడో

చూస్తేనే తెలిసిపోతూఉంది. అతడు మాట్లాడుతూ ఉన్నంత సేపూ ఆమె పల్లెత్తిమాటాడలేదు. మర్యాదగా ఎలా ప్రవర్తించాలో ఆమెకు తెలుసు. కాని, తనకు అవకాశం దొరకడం తోనే చెప్పడం మొదలుపెట్టింది.

‘క్షమించాలి, డాక్టరుబాబూ!’ మాటాడడం ఆరంభించే సరికి ఆమె అందమైన నల్లటి నేత్రాలు దరనిమీలితాలై నాయి. ‘ఐతే, ఆ పిచ్చిది చెప్పిందంతా నమ్మి, నిజంగా నామీద మీకు కోపం వచ్చిందా! ఈ ఊళ్ళో దాన్ని ఎరగని వారంటూ లేరు. ఎవ్వరూ దాన్ని మాటలు విననై నా వినరు. మీ ఇష్టం వచ్చిన మనిషిని అడిగి చూడండి. ప్రతివాళ్ళూ చెబతారు. దాని కొడుకులిద్దరూ అమెరికా వెళ్లిపోయినప్పటినుండీ, పద్నాలుగు సంవత్సరాలై కూడా అది పిచ్చై పోయింది. ఉత్త వెర్రిముండ. కొడుకులు దాన్ని మరచిపోయారు. కాని, ఆమాట అది పినరంత బప్పుకోదు. ఉత్తరం రాయమంటుంది. వింటున్నారా, కేవలం దాన్ని సంతోషపెట్టడంకోసం ఉత్తరం రాసి నట్లు నటిస్తానునేను. ఎవళ్ళచేత ఇస్తుందో వాళ్ళూ ‘నరే’ అని నటిస్తారు. పాపం, వెర్రిబాగుల్ని, అన్నీ నమ్ముతుంది. లోకంలో అందరూ దానిలాంటివాళ్ళే అయితే ప్రపంచం ఏమాతనూ ఆలోచించండి. ఇంకా వినండి, నన్ను కూడా విడిచిపెట్టి వెళ్లిపోయాడు నామొగుడు. నిజం చెబుతున్నాను. డాక్టరుబాబూ, ఆయన కేవలం సిగ్గులేని మనిషంటే నమ్మండి. అక్కడ జతపడ్డ ఓముండతో కలిసి తీయించుకున్న ఫోటో

ఒకటి నాదగ్గిరికి పంపించాడు. చూస్తారా! చేతుల్లో చేతులు వేసుకొని, తలమీద తలఱనించి — ఇవ్వండి మీ చెయ్యి చెవతాను — ఇదిగో, ఇలాగ, తెలిసిందా, పోటోచూసేవాళ్ళ దిక్కుచూస్తూ నవ్వుతూ ఉన్నారు ఇద్దరూను. అంటే ఏమన్నమాట, మన్నిచూసి నవ్వుతున్నారన్నమాట. అయ్యో డాక్టరుబాబూ, వెళ్ళేవాళ్ళకోసమే అందరూ ఏడుస్తారు. ఇక్కడఉండి బాధపడేవాళ్ళనంగతే ఎవ్వరికీ అక్కర్లేదు. విన్నారూ, వెంబడించి, వెంబడించి నేనూ ఎంతో ఏడ్చాను. ఎలాగో నమాళించుకున్నాను తరవాత. తుదకి ఇప్పుడు మహా సుఖంగా ఉన్నాను. అవకాశం దొరికినపుడల్లా హాయిగా ‘భోగాలు’ అనుభవిస్తాను. లోకంలో ఎవ రెలాంటివాళ్ళో తెలుసుకోవడం ఎంతనేపు చెప్పండి!’ ఈక్రొత్తనేస్తం పరిచయం తీపితో యవ్వనంలో ఉన్న డాక్టరు అదోలా ఐపోయాడు కళ్ళుమూసుకొని అన్నాడు :

‘బ్రతకడం కోసం నిజానికి ఉండవలసిన వన్నీ ఉన్నాయి సీకు. కాని, పాపం, ఆపేదముసిల్దానికి—’

‘ఏమిటి, దానికా? కావాలంటే దానికి లోపమేలేదు. వండిపెట్టి కాళ్ళముందు నోటికి అందించేవాళ్ళు సిద్ధంగా ఉన్నారు. ఐతే దానికి అవేవీ అక్కర్లేదు.’

‘ఏమిటి?’ ఆశ్చర్యంగా చూస్తున్నాడు డాక్టరు.

అతడి అందమైన మొఖంలో ఆశ్చర్యాన్ని చూస్తూ పకా

లున నవ్వింది నిన్ ఫరోసా. ఆనవ్వులోనుండి పల్వరస మల్లె మొగ్గల్లా కనిపించింది.

‘నిజం చెబుతున్నాను. దాని కవేమీ అక్కర్లేదు. దానికి మరో కొడుకు ఉన్నాడు. అందరిలోకీ చిన్నవాడు. ముసిల్మీ తనదగ్గర ఉండాలని అతగాడి ఉద్దేశం. అరిచేతిలో నిమ్మ పండులా చూసుకుంటాడు. అన్ని సౌకర్యాలతోను నేవ చెయ్యడానికి సిద్ధంగా ఉన్నాడు.’

‘మరో కొడుకా? ముసిల్మాని కొడుకే?’

‘అవును. అతగాడిపేరు రక్కోక్కపియా. ఐతే అతడితో ఏమాత్రమూ సంబంధం ఉంచడం ముసిల్మానికి ఇష్టం లేదు.’

‘ఎం, ఎంచేత?’

‘చెప్పానుకాదూ, ముసిల్మీ కేవలం పిచ్చిది. వదిలేసి వెళ్ళి పోయిన వాళ్ళకోసం రాత్రింబగళ్ళు ఏడుస్తుంది. ఇక్కడ చేతులు జోడించి బ్రతిమాలుతూఉన్న కొడుకును చూడదు. పైవాళ్ళని ముప్పైత్తుతుంది. అదే దానికి సుఖం. కాని కొడుకు దగ్గరికి వెళ్ళదు. చిల్లిగవైవైనా అతగాడి దగ్గర పుచ్చుకోదు.’

పైకి ఆశ్చర్యం కనపడకండా అన్నాడు డాక్టరు :

‘బహుశా ముసిల్మానిమీద వాడేదో దౌర్జన్యం చేసి ఉంటాడు.’

‘నేనలా అనుకోను,’ నిన్ ఫరోసా అంది, మనిషిని చూస్తే మాత్రం కోపిష్టిలా కనిపిస్తాడు. దేనికి సహజంగా సంతోష

పడడు. కాని మనస్సా మాత్రం మంచివాడు. ఎల్లప్పుడూ పని చేస్తూనే ఉంటాడు. తన పనేదో చూసుకోడం, పెళ్ళాం బిడ్డలతో కాలక్షేపం చెయ్యడం తప్ప అతగాడికి మరోవ్యసనం లేదు. స్వయంగా చూస్తే మీకే బోధపడుతుంది. ఎంతో దూరంలేదు అతగాడి ఇల్లు. ఇదిగో చూడండి, ఈ దారినే రెండు ఫర్లాంగులు వెళితే ఊరవఱల ఎడమచేతి ప్రక్క ఉండే 'స్తంభం ఇల్లు' అదే అతగాడి ఇల్లు. తోటా, వ్యవసాయం ఘనంగా చేస్తున్నాడు. ఆదాయం కూడా బాగాగే ఉంది. వెళ్ళి కనుక్కోండి, నామాట నిజమో అబద్ధమో మీకే తెలుస్తుంది. '

డాక్టరు లేచి బయల్దేరాడు. సంగతంతా విని కుతూహలం పెరిగింది. సెప్టెంబరు నెల పరిమళవాయువులు ఉషారు కలిగిస్తూ ఉన్నాయి.

ముసిల్మాని సంగతి తు చ తప్పకండా తెలుసుకోవాలి.

'తప్పక వెళతాను' అన్నాడు.

వెండి చాకుతో ఉన్న శిగముడిని సవరించడానికి రెండు చేతులూ వెనక్కు మెడమీదికి ఎత్తింది నిన్ ఫరోసా. దర నిమిలితాలైన నవ్వు కళ్ళలో ఆహ్వాన సూచకంగా అంది :

'మీ ఉద్దేశం శుభప్రదం కావాలి. నాలవసరం కలిగి నప్పుడు తప్పక తెలియచెయ్యండి. '

వీధిలోకి వచ్చేసి కొంచెం ఊపిరితీసుకొందికి ఆగాడు డాక్టరు. రెండుప్రక్కలా బీదవాళ్ళ తడికెపాకలు. వాటి

తరవాత గ్రామం మరిలేదు. నందు ఊరిపెద్దవీధిలోకి తిన్నగా వచ్చి కలుస్తుంది. కొండక్రింద విశాలమైన మైదానమింది మైలు దూరానికి పైగా పోతుందా దారి, ధూళీదుమారంతో కలిసి. రెండుదిక్కులా పంట పొలాలు. చాలా భాగం కోత లైపోయాయి. అదంతా చొప్పమొనశ్శతో పసుప్పచ్చగా ఉంది. ఎడమప్రక్క ఒంటరిగా ఒకపెద్ద దేవదారు వృక్షం గొడుగు విప్పినట్లు అందంగా ఉంది. ఫార్మియాలోని యువకులు సాయకాలం మైరు వచ్చే స్థల మది. మైదానం చినర నీలంగా కొండల వరన కనపడుతూ ఉంటుంది. కొండల వెనక దూది పింజెలలాంటి మేఘాలు శుప్పలలోంచి తొంగి చూస్తున్నట్లుంటాయి. తరుచు మేఘంతరవాత మేఘం అక్కడి నుండి మెల్లమెల్లగా బయల్దేరి ఫార్మియా మింది వెలిపోతూ ఉంటాయి.

దగ్గరికొండ ఎర్రగా గంభీరంగా కనపడి, తరవాత ఉజ్జ్వలమైన సూర్యకిరణాల్లో ప్రకాశించింది. ప్రభాతకాలపు మధుర ప్రశాంతం మధ్య మధ్య తుపాకీధ్వనితో భంగపడుతూ ఉంది. అప్పుడే లార్కు పిట్టలు ఆకాశంమీద ఎగరడం ఆరంభిస్తున్నాయి. లార్కుపిట్టలూ, కపోతాలూ మందలు మందలుగా మైదానమింది ఎగిరిపోతూ ఉన్నప్పుడు కర్షకులు తుపాకీ వేస్తారు. తుపాకీవేలిన ప్రతీసారీ పెంపుడుకుక్కలు మొరగడం చాలాసేపువరకూ వినపడుతుంది. చుట్టుప్రక్కల పండినపైర్లు చూస్తూ త్వరత్వరగా డాక్టరు ముందుకు నడిచాడు. తొలకరి

వాసల తరవాతనే పొలాల దుక్కి ఆరంభమౌతుంది. ఐతే ఊళ్ళో వ్యవసాయం చేసిందికి మనుష్యులు లేనేలేరని చెప్పాలి. ఊళ్ళో ఎటు చూసినా వీందీం మంటూ దిగాలుగా ఉంటుంది.

ఎదురుగుండా కనపడింది 'స్తంభం ఇల్లు' ఈపేరుకి కారణం లేకపోలేదు, ఇల్లు ఒకమూల ప్రాచీనమైన ఒక గ్రీకు మందిరం తాలూకు స్తంభాన్ని ఆనుకొనిఉంది. స్తంభంపై భాగం విరిగిపోయి, జీర్ణస్థిలోఉంది. ఇల్లు నిజానికి ఒకపాక. సిసిలీలోని కర్నకులు 'రోబా' అని వ్యవహరించే పల్లెగుడిసె మోస్తరు. వెనకప్రక్క బ్రహ్మచేముడు పెండె. ఇంటిముందు రెండు గడ్డి మేట్లూ.

'ఎవరున్నారు? ఇంట్లో ఎవరున్నారా?' డాక్టరు గట్టిగా పిలిచాడు. కుక్కలంటే అతడికి భయం. అంచేత వీధిలోనే సగం విరిగి, నాచుపట్టిన గేటుబయటే నిలబడ్డాడు.

దుబ్బులాంటి ఓ తొమ్మిదేళ్ళకుర్రాడు బైటికి వచ్చాడు. కాలికి జోళ్ళులేవు. నుదుటిమీద పడుతూఉన్న జుత్తూ, మొహం ఎండలో మాడిపోయినట్టుంది. కళ్ళురెండూ అడివి జంతువులాగ పచ్చగా ఉన్నాయి.

'కుక్కలు లేవుకదా!' అడిగాడు డాక్టరు.

'ఉంది. కాని ఏం చెయ్యదు. మంచిది.'

'నువ్వు రక్తోక్త కృషియా కొడుకువా?'

'అవును.'

'మీనాన్న ఎక్కడ?'

‘అదిగో, అక్కడ కంచరమీద నుండి గైత్తం దించు తున్నాడు.

పాకగడపలో కూచొని ఉంది కుర్రాడితల్లి; ఒళ్ళోచంటి కుర్రాడు. పెద్దకూతురు తల దువ్వుకుంటూ ఉంది; వయస్సు పన్నెండేళ్ళు ఉంటాయి; బోర్లించిన బాల్బీమీద కూచుని ఉంది. ఇంకోకుర్రాడు కోడిపిల్లల మధ్య బంగురుతున్నాడు. అవి వాణ్ణి చూసి భయపడడం లేదు. ఒకటిమాత్రం మెడ చాచి జత్తు దులుపుకుంది.

అమ్మాయిని చూసి డాక్టరు అన్నాడు: ‘నేను ఊళ్లో డాక్టర్ని. రక్కోకృపియాతో కొంచెం పనిఉంది.’

కొంచేపు ఆలోచిస్తూ నిలబడిపోయింది తల్లి. తన భర్తతో డాక్టరి కేం పనుంటుందో ఊహించలేకపోయింది. చంటి కుర్రాడికి పాలిస్తూ ఉంది, బాడీ తెరచే ఉంది. తన ముదుక కమీజు దిగదీసి, బొత్తాం తగిలించుకొని కుర్చీ. తేనడానికి లేచింది. కాని డాక్టరు కూచోలేదు. నేలమీదఉన్న కుర్రాడి వీపు తడుతూ లాలించడం మొదలు పెట్టాడు. పెద్దకుర్రాడు తండ్రిని పిలవడానికి పరుగెత్తాడు.

రెండు మూడు నిమిషాల్లో నాళ్ళు వేసిన జోళ్ళచప్పుడు వినవచ్చింది. బ్రహ్మచేముడు కంచెలోంచి లోపలికి వచ్చాడు రక్కోకృపియా. అతడి కాళ్ళు రెండూ పొడవుగా, వింటి బద్దలా వంకరగా ఉన్నాయి. ఒక చెయ్యి, వెనక్కు పెట్టు కొని, కర్నకులు సాధారణంగా నడిచేట్టు కొంచెం ముందుకు

వంగి నడుస్తూ వచ్చాడు. పెద్ద చప్పిడి ముక్కుగా, వికారంగా ముందుకు వచ్చిన మీది పెదవీ, మిడిగుడ్లు - ఇవన్నీ కలిసి అతడో వికారంగా కోతీలా ఉన్నాడు. ఎర్రటి జుత్తు మొహం మీద పడుతూ ఉంది. లోతైన పచ్చని కళ్ళల్లో చలాకీ, చురుకూ కనిపిస్తూ ఉన్నాయి.

నల్లటి నేతటోపీ కొంచెం తలమీంచి పైకి తోసి, ఒక్క చేత్తో డాక్టరుకు వందనం చేశాడు.

‘నమస్కారం, ఏమిటి సెలవు?’

‘ఏమీ లేదు’ డాక్టరు ఆరంభించాడు, ‘మీ అమ్మ విషయంలో కొంచెం మాటాడడానికి వచ్చాను.’

రక్కోకృపియా నెమ్మదిగా అన్నాడు: ‘ఆమె కేమైనా జబ్బుచేసిందా?’

‘లేదు, లేదు,’ తొందరగా చెప్పాడు డాక్టరు, ‘ఆమె ఎలా ఉందో, అలాగే ఉంది. కాని నీకు తెలుసు కదా, ఆమె ఎంత ముసితై పోయిందో. ఒంటిమీదికి గుడ్డముక్క లేదు. మరేదికూ లేదాయె.’

వింటూ వింటూ రక్కోకృపియాకు చికాకు పుట్టుకు వస్తూఉంది. ఆపుకోలేక పోయాడు.

‘మరేమన్నా సెలవివ్వడానికి ఉంటే సెలవివ్వండి, డాక్టరు బాబూ, మీరేదిచెప్పితే అది చేస్తాను. కాని, మా అమ్మ మాటలు విని వచ్చి ఉంటే మాత్రం, సెలవ్, పనికి పోతాను.’

‘విను, ఇందులో నీదేమీ తప్పలేదన్న సంగతి నాకు

‘తెలుసు,’ అతణ్ణి కొంచెం నిలపాలని డాక్టరు అన్నాడు, నేను ‘వినకపోలేదు. నువ్వు ఆమెకోసం.....’

‘ఇటు దయచెయ్యండి; ఇంటి కిటికీ దిక్కు చూపుతూ రక్కోకృపియా అన్నాడు, ‘ఇల్లు బీదకొంపే, ఐనా, మీరు ఇక్కడి డాక్టరుగారు, ఇంతకంటే మంచికొంపలు ఎన్నో ఊళ్ళో చూసిఉండరు. ఆమంచం చూడండి, మా అమ్మకోసం ఎపుడూ సిద్ధంగా ఉంటుంది. ఆమె నాకన్నతల్లి. అంచేత ఆమె విషయంలో చెడ్డమాటలు నోటంబడి రాకూడదు. ఇదిగో చూడండి, వీళ్ళు నాభార్యపిల్లలు. వీళ్ళని అడగండి, మా అమ్మను భక్తితో నేవించవలిసిందని వీళ్ళకు చెపుతూఉన్నానో లేదో. కన్నతల్లికి భక్తితో నేవచెయ్యడం ధర్మంకదా! గ్రామంలో తిరుగుతూ నామొహం మాడ్చడానికి నేను ఆమె దగ్గర ఏ అపరాధం చేశానో తెలీదు. లోకం నన్నే మనుకుంటుందో అది భగవంతుడికి తెలియాలి. కాని ఒకటి మాత్రం నిజం. నేను చిన్నప్పటి నుండి తండ్రికొంపలోనే పెరిగాను పుట్టినప్పటినుండి మాఅమ్మ నన్ను ఆదరించలేదు. అంచేత ఆమె నేవచేయడమే ఎరగను. ఐతే ఆమెమీద భక్తిమాత్రం మానలేదు. ఎల్లప్పుడూ ఆమె జ్ఞేమమే కోరుతుంటాను. ఆపాడు కొడుకు లిద్దరూ అమెరికా వెలిపోయాక, ఆమెను తెచ్చి ఇంటికే పెద్దగా పెట్టుకోవాలని పరిగెత్తాను. కాని లాభంలేకపోయింది. ఆమె కది నచ్చలేదు. ఊళ్లో ముప్పైత్తుకుందికే ఆమె పంతం పట్టింది. లోకులు నవ్వారు, నామొహం కాలిపోయింది.’

అప్పటినుండి, ఆ ఇద్దరి కొడుకుల కోసం మేం అనుభవిస్తున్న బాధా, అవమానం, దుఃఖం ఈ జన్మలో మరిచిపోలేను. నిజంగా మీమీద బట్టువేసుకు చెపుతున్నాను, డాక్టరు బాబూ. వాళ్ళలో ఎవడైనా, ఎప్పుడైనా, ఫార్మియా తిరిగి వచ్చాడంటే తప్పకండా ఖాసీ చేస్తాను. ఇదిగో నా నలుగురు పిల్లల ఎదటా, నాభార్య ఎదటా నేనిపుడు మాట్లాడుతూ ఉండడం ఎంతనిజమో వాళ్ళను కూసీ చెయ్యడం అంతే నిజం. తప్పదు. '

కోపంతో వణుకుతున్నాడు రక్కోకృపియా. మొహం మరింత వికారంగా ఉంది. కళ్ళు రెండూ చింతనిప్పల్లా ఉన్నాయి. చేత్తో పెదవుల మీది చొంగ తుడుచుకున్నాడు.

డాక్టరు అన్నాడు: 'తెలిసింది. అంచేతనే మీ అమ్మ నీడగ్గర ఉండిందికి ఇష్టపడ్డం లేదు. అన్నదమ్ముల మీద ఇలా కావేషీ వహించడం చేతనే ఆమె ఇక్కడికి రాదు. రహస్యం బోధపడింది. '

'కావేషీయా?' విడికిలి పట్టిన చెయ్యి వెనకనుండి తీస్తూ, హుంకరిస్తూ అన్నాడు రక్కోకృపియా, 'అవును డాక్టరు బాబూ, ఇప్పుడు కావేషీయే వహిస్తున్నాను, మాతల్లి దురనస్థకీ, మాదుర్దశకీ మూలకారణం కావడంచేత వాళ్ళమీద పగపడుతున్నాను. కాని, వాళ్ళిక్కడ ఉన్నప్పుడు, అన్నలుగా వాళ్ళని ప్రేమించేవాణ్ణి. వాళ్ళు నన్ను స్నేహంగా చూసేవాళ్ళు. వినండి, వాళ్ళిద్దరూ ఏపనీ చేసే

వాళ్ళు కాదు. వాళ్ళకోసం నేను ఒక్కణ్ణి కష్టపడేవాణ్ణి. వాళ్ళు వచ్చి చెప్పేవాళ్ళు రాత్రి తిండికి ఏమీ లేదనీ, అమ్మ ఉపవాసం ఉండవల్సి వస్తుందనీ చెప్పేవాళ్ళు నాతిండిలోంచి తీసి ఇచ్చేసేవాణ్ణి. వాళ్ళు తప్పత్రాగేవాళ్ళు. సానికొంపల్లో దూరేవాళ్ళు. - వాళ్ళు అమెరికా వెళ్ళినపుడు నాదగ్గిరఉన్న దంతా వాళ్ళకి ఇచ్చేశాను. ఇదిగో, నాభార్యను కనుక్కొండి; ఆమెనోటంబడే అన్నీ వినండి.

‘ఐతే, మరేమిటి కారణం?’

‘కారణం? కారణం మా అమ్మ చెబుతుంది. నేను ఆమెకు పుట్టలేదట!’

‘ఏమిటి?’

‘ఆమెనే అడగండి. నాకు తీరిక లేదు. కంచర్ల మీద గెత్తం పెట్టుకొని మా మనుషులు నిలబడి ఉంటారు..... ఈమాటలుభరించ లేను మరి. డాక్టరుబాబూ, ఆమెనే కనుక్కొండి. సెలవ్, నమస్కారం.’

ఎలా వచ్చాడో అలాగే వెలిపోయాడు రక్కోకృపియూ ; వెనకాల ఓ చెయ్యిపట్టుకొని, గూనిగా వంగుతూ. అతగాడి పొడవాటి కాళ్ళురెండూ వింటిబద్దలా వంకరగా ఉన్నాయి. డాక్టరు చూపులు కొంతదూరం అతణ్ణి అనుసరించాయి. తరవాత పిల్లలదిక్కు తిరిగాయి. వాళ్ళు తెల్లబోయి చూస్తున్నారు, భయంతో. తల్లి అదోలాగ చేతులు నులుపు కుంటూ

నిలబడింది. చివరికి కళ్ళుమూసుకొని నిస్సహాయమైన నిట్టూర్పుతో అంది.

‘దేవుడిదే భార మంతాను, అంతకంటే ఇంకో ఆధారం లేదు.’

డాక్టరు వెలిపోవచ్చాడు. నమ్మడానికి వీల్లేని ఈకథలోని రహస్యం తెలుసుకోవాలని కుతూహలం మరింత పెంచింది. గుమ్మం ముందు ముసిల్లి అలాగే కూచొని ఉంది. ఆమెను చూచి డాక్టరుకు చికాకు కలుగుతూ ఉంది.

‘నీకొడుకుతో మాట్లాడి వచ్చాను. ఈ ఊళ్లోనే మరో కొడుకు ఉన్ననంగతి చెప్పావుకావే?’

మొదట జలదరించి పోయినట్లయింది, తరవాత భయంతో చూస్తూ ఉండిపోయింది మరాగ్రాట్సియా. నుదుటి మీద, జత్తుమధ్య వణుకుతూఉన్న చేత్తో నిమిరుతూ జవాబు చెప్పింది.

‘వాడిమాట వింటేనే నాప్రాణాలు ఎగిరి పోతాయి. డాక్టరు బాబూ, దయచేసి వాడినంగతి ఎత్తకండి?’

‘ఎంచేత?’ కోపంగా అడిగాడు డాక్టరు, ‘వాడు నీకేం అపకారం చేశాడని, చెప్పు. చెప్పాలి.’

‘వాడేమీ చెయ్యలేదు; త్వరత్వరగా చెవుతూ ఉంది ముసిల్లి, ‘నిజం చెవుతున్నాను’ వాడేమీ అపరాధం చెయ్యలేదు; మీదు మిక్కిలి ఎపుడూ మంచిగానే ఉంటున్నాడు. కాని, నేను - నేను, విన్నారూ డాక్టరుబాబూ, ఆమాట

మ రో కు మూ రు డు

వినేటప్పటికే నాచేతులు ఎలావణుకు తున్నాయో చూడండి. అనంగతి నోటితో చెప్పలేను నేను. ఏమంటారా? ఏమంటే. వాడు - వాడు నాకొడుకు కాదు.'

డాక్టరు తల పిచ్చైతి నట్లయింది.

'ఏమిటి, తెలివి తక్కువగా పేల్తున్నావ్? - వాడు నీకొడుకు కాడా? ఏమిటి చెపుతున్నావ్ నువ్వు! నీకు తల తిరుగుతూ ఉందా, లేకపోతే పిచ్చైతిందా? వాడు నీకు పుట్టలేదా?'

డాక్టరు కోపం చూసి ముసిల్లి తల వంచుకుంది. ఎర్రటి కనురెప్పలు క్రిందికి సగం వాల్చి చెప్పింది.

'బాబూ, అవును, నేను తెలివితక్కువదాన్నే. పిచ్చిదా న్నంటారా, కాదు అయ్యో దేవుడా, పిచ్చైతిపోయి ఉంటే బావుండేది. ఈ సరకయీతన అనుభవించేదాన్ని కాదు. కాని బాబూ, మీది కేవలం బాల్యం. ఇందులో ఎంతో కథ ఉంది. మీకు సరిగా అర్థంకాదు. నాతల పండిపోయింది. అనేక దినాలనుండి అనేక కష్టాలు అనుభవించాను. అనేకం చూశాను. - నేను చూసినవి ఇప్పుడు మీరు ఊహించనన్నా ఊహించలేరు.'

'ఏమిటవి? ఏమిటి చూశావు?'

కొంచెం దబాయిస్తూ అన్నాడు డాక్టరు.

'భయంకరమైనవి, ఘోరమైనవి.' ఆమె దుఃఖం ఉప్పొంగి పోతున్నట్లుంది. 'అప్పటికి మీరు పుట్టలేదు, మీనంగతి కలలోకూడా ఎవ్వరూ ఊహించి ఉండరు. అంత

ముందు కాలం మాట. ఈ కళ్ళతో చూశాను నేను.....
అప్పటినుండే నాగుండెల్లో రక్తం నీరై పోయింది - మీరు
కానేబార్డో * మాట ఎపుడన్నా విన్నారా ? '

‘ గారిబాల్డో ? ’ ఆశ్చర్యంగా అడిగాడు డాక్టరు.

‘ అవును, కానేబార్డో, మాదేశానికి వచ్చి, పట్నాలని
కాదు, పల్లెలని కాదు, అన్నిచోట్లా మనుష్యులకూ, భగ
వంతుడికీ విరుద్ధంగా, ప్రతి నియమానికీ, ప్రతి శాసనానికీ
విరుద్ధంగా విప్లవం లేవదీశాడు. ఇది మీరు వినేఉంటారు. ’

‘ ఆ, ఐతే, గారిబాల్డోతో ఈవిషయానికి సంబంధమేమిటి? ’

‘ సంబంధం ఉంది బాబూ వినండి, మీకు తెలిసే ఉంటుంది,
కానేబార్డో వచ్చి పట్నాల్లోని జైళ్ళన్నీ పగలగొట్టాడు.
మీరే ఆలోచించండి, మనదేశంలో ఎలాంటి అరాచకం చెల
రేగి ఉంటుందో ! కేవలం మృగాలైన వాళ్ళని, హంతుకులైన
వాళ్ళని, బందిపోటు దొంగల్ని, సంవత్సరాల తరబడి జైళ్ళకు
వెళ్లే వాళ్ళని ఒక్కసారి వదిలేశాడు. స్వేచ్ఛగా బైటికి వచ్చే
శారు వాళ్ళు. వాళ్ళల్లో అందరికంటే ఘోరమైనవాడు
కోలాకామిజ్జీ బందిపోటుగుంపు నాయకుడు. ఎదటపడ్డవాళ్ళని
దోమల్లాగ చంపి పారేసేవాడు. ‘ తుపాకీ సరిగా ఉందోలేదో
తూటా పేల్తుందోలేదో చూడ్డానికోసం వీళ్ళని చంపాను.
అంతే మరేమిటి ? ’ అనేవాడు. ఇలా వెళ్ళేటపుడు ఫార్మియా
మధ్యనుండి వెళ్ళాడు. వెంట వందలకొద్దీ ఉన్నారు. అందరూ

* గారిబాల్డో నిసిర్ ప్రజలు కానేబార్డో అంటారు.

కర్నకులే. వాళ్ళతో వాడు తృప్తిపడ లేదు. గుంపు పెద్దది చేయడం కోసం జనం వెదుకుతూ ఉండేవాడు. వాడి నాయకత్వం అంగీకరించనివాణ్ణి చంపేసేవాడు. అప్పటికి కొద్ది సంవత్సరాలక్రింద నా వివాహమైంది. ఇప్పుడు అమెరికాలో ఉన్న ఇద్దరు కొడుకులూ అప్పటికి పుట్టే ఉన్నారు. కోలాకామిజ్జీ నాభర్తను తీసుకుపోయాడు. బలవంతంగా లాక్కుపోయాడు. రెండు దినాల తరవాత నాభర్త తిరిగి వచ్చేశాడు. ముఖం శవంలాగ మాడిపోయివుంది. పోలికలేకుండా అయిపోయాడు. మాటలు తడబడుతూ ఉన్నాయి. కళ్ళల్లో భయమే భయం. చేతులు రెండూ పైకి ఎత్తి ఉంచాడు. బలవంతంగా ఆచేతులతో చేసిన ఘోరాలు తలచుకుంటూ, అసహ్యించుకుంటూ, పైకెత్తిపట్టుకున్నాడు. 'ఏమటిచేశావు?' అని అడిగాను. ఏమీ చెప్పలేకపోయాడు. 'అయ్యో, పారిపోవచ్చావా? మళ్ళీ పట్టుకుంటే ఏమౌతుంది! చంపేస్తాడు.'

ఏమౌతుందో అని వ్యాకులంగా ఉంది. తలవంచుకుని మాటాడకండా పొయ్యిదగ్గర ముడుచుకు కూచునే వాడు. 'దీనికంటే చావే సయం' అన్నా డొకనాడు. అంతే. మూడు దినాలు అలా దాగున్నాడు. నాల్గోనాడు పైకి వెళ్ళాడు. బీదవాళ్ళం, పనిచెయ్యకపోతే ఎలా గడుస్తుంది గనక. పొలానికి పనిలోకి వెళ్లాడు. సాయంకాలమైంది. రాలేదు. నేను కానుకు కూచున్నాను. ఎలాంటిభావాలతో కూచున్నానో భగవంతుడికే తెలియాలి. చివరికి తెలుసుకున్నాను. అంతా తెలిసింది.

ఐనా ఆచోచించాను. ఏమో, ఎవరుచెప్పగలరు? బహుశా చంపకపోయి ఉండవచ్చు. ఊరికే పట్టుకుపోయి ఉండవచ్చు. ఆరుగోజులు తరవాత తెలిసింది, గోలాకామిజ్జీ తనగుంపుతో మారిపెలుసామేనర్ లో ఉన్నాడని, ఆస్థలం గ్వోరియన్ సాధువుల్ని. వాళ్ళక్కడినుండి పారిపోయారు. పిచ్చి దానిలా అక్కడికిబయల్లేరాను. అవాళ భయంకరమైనతుఫాను. అలాంటి తుఫాను జీవితంలో ఎన్నడూ చూడలేదు. మీ రెవు డయినా గాలిని కళ్ళతో చూశారా? అవాళనిజంగా చూడ గలిగేవారు. హత్యచేయబడ్డవాళ్ళ ఆత్మలు, మానవులతోనూ దేవతలతోనూ, మొరపెడుతూ ఉన్నట్లుంది, ప్రతీకారంకోసం. ఆతుఫానులోనే బైల్లేరాను. గాలినన్ను ఎగరవేస్తూ తీసుకు వెళ్ళింది. తుఫాను నన్ను కుదవేస్తూ నడిచింది. నావడుపులు తుఫాను శబ్దాన్ని మించికూడా వివబడ్డాయి. ఎగిరిపోతూనే వెళ్లాను. ఒకగంటకూడా పట్టలేదు అక్కడికి చేరడానికి. తుప్పలలోనుండి చాలయెత్తుకు వెళ్లాను. చుట్టూప్రాకారం. ఇప్పటికీ నాకు జ్ఞాపకం ఉంది, తుప్పలమధ్య చిన్నద్వారం నుండి లోపల ప్రవేశించేదారి. చెట్లవ్రేళ్ళు గోడలనుండి పైకి వచ్చేస్తూ ఉన్నాయి. గట్టిగా తలుపు కొట్టిందికి ఒకరాయి తీసిపట్టుకున్నాను. తలుపు అదేకొట్టడం ఆరంభించాను. కాని ఎంతచేసినా తలుపు తెరవలేదు. నేనుకొట్టడం మానలేదు. చివరికి తెరిచారు. ఓయి దేవుడా! లోపల ఎంతభయంకరమైన దృశ్యం!—

మరాగ్రాట్టియా లేచి నిలబడింది. భయంతో మొహం ముడుచుకు పోయింది. ఎర్రని కళ్ళల్లో కాతరపుచూపు. ఒక చెయ్యి చాచింది. (వేళ్ళు బిగుసుకుపోయి ఉన్నాయి. కంఠం విడడంలేదు. మఱిమాటాడలేకపోయింది.

‘వాళ్ళ చేతుల్లో—’ కొంతసేపలాగే ఉండి, తరవాత ఆరంభించింది, ‘వాళ్ళ చేతుల్లో, ఆరాక్షసుల చేతుల్లో.....వాళ్ళ చేతుల్లో.....’

నువ్వు ఆగిపోయింది. ఎవరో ఆమెగొంతుక రెండు చేతుల్లో నొక్కేస్తూ ఉంటే విడిపించుకుందికి గింజుకున్నట్టుగా మెడ చేసింది.

డాక్టరు శరీరం గలపొడిచింది. ‘తరవాత’ అన్నాడు.

‘తలకాయలతో — మానవశిరస్సులతో వాళ్ళు చిందులు త్రొక్కుతున్నారు. నేలమీద, ధూళిలో పొర్లాడుతున్నవి మానవశిరస్సులు, నల్లనల్లటి తలకాయలు, జుత్తులు పిడికిళ్ళతో పట్టుకున్నారువాళ్ళు. ఆ శిరస్సులలో ఒకటి నాభర్తది. కోలాకామిజ్జీ స్వయంగా నాభర్త తలకాయ పట్టుకున్నాడు. — నాకుచూపించాడు. గుండెలు బద్దలైపోయాయి. గొంతుక చీల్చుకుంటూ ఆర్తనాదం చేశాను. నారక్తం నాలోంచి పగిలి పైకివచ్చేసేటంత గట్టిగా అరిచాను. ఆపడంకోసం కోలాకామిజ్జీ నాగొంతుకనొక్కి పట్టుకున్నాడు. వెంటనే గుంపులోంచి ఒకడు, పిచ్చివాడిలావచ్చి వాడిమీదికి తల పడ్డాడు. దాంతో సాహసించి నలుగురైదుగురు, బహుశా

పదిపంది చుట్టూ వాణ్ణి ముట్టడించి పట్టుకున్నారు. ఆరాక్షసుడి ఘోరాలు నయించి నయించి బేజార్లైపోయారు వాళ్ళు. అంచేతనే తిరగబడ్డారు. విన్నారూ డాక్టరుబాబూ, నాకళ్ళ ఎడటే వాడితలకాయ తెగనరకడం చూసి ప్రాణం కొంచెం చల్లబడింది.'

అలిసిపోయింది ముసిల్మి. ఎగపోస్తూఉంది. అప్రయత్నంగా ప్రక్కకుర్చీలో కూలబడిపోయింది. శరీరం ఆపాదమస్తకం జలదరిస్తూఉంది. డాక్టరు ఆమెనుచూస్తూ ఉన్నాడు. జాలీ, భయం అతనిచూపుల్లో పెనవేసుకుంటూ ఉన్నాయి. క్రమంగా నహజస్థితిలోకివచ్చి ఆలోచించాడు. కాని, ఈ ఘోర మైన కథకూ ఆమె మరోకొడుక్కీ సంబంధ మేమిటో బోధ పడలేదు. స్పష్టంగా తెలుసుకుందికి అన్నాడు :

‘ఊ, తరవాత?’

కొంచెం ఊపిరితీసుకొని ముసిల్మి ఆరంభించింది. ‘ఎదిరించి నన్ను రక్షించడానికి వచ్చాడే వాడిపేరు మార్కోకృపియా.’

‘ఓహో!’ ఆశ్చర్యపోతూ అన్నాడు డాక్టరు, ‘ఐతే, ‘రక్కో...’

‘వాడి కొడుకే,’ మరాగ్రాట్సియా జవాబు చెప్పింది, ‘డాక్టరు బాబూ, బాగా ఆలోచించి చూడండి. నే నెలాటి అవస్థలో వెళ్ళానో, అలాంటి స్థితిలో వాణ్ణి పెళ్ళాడతాననే మీరు అనుకుంటారా? నాకోసం వాడు ప్రాకులాడడం మొదలెట్టాడు. మూడు మాసాలు నన్ను ఉంచుకున్నాడు. నేను

కేకలు వేయకుండా, కరవకండ నానోరు కట్టేసి ఉంచే వాడు... మూడు మాసాల తరవాత వాణ్ణి గవర్నమెంటు పట్టుకొని జైల్లోవేశారు. కొన్నాళ్ళకి జైల్లోనే చచ్చిపోయాడు. ఐతే, అప్పటికి నేను పురటాలు నయ్యాను.

డాక్టరు బాబూ, మీబళ్ళు ముట్టుకు చెపుతున్నాను, నా లోపలిభాగం ఊడపెరికి పారెయ్యాలనిపించేది. ఒక రాక్షస సంతానం నాకడుపులో పెరుగుతూ ఉన్నట్టుండేది. ఒక రాక్షస బిడ్డను కనబోతూ ఉన్నట్టుండేది. వాడి చేతుల్లోంచి తప్పించుకునే మార్గం కనపడలేదు. శిశువును ఎంతమాత్రమూ ముట్టనైనా ముట్టలే ననిపించేది. ఆబిడ్డికి పాలివ్వవలసి వస్తుందన్న భావం తలలో వెర్రెత్తినట్టు ఉండేది. చావు కేకలు వేసే దాన్ని. వాడు పుట్టినపుడు ఒక పిసరంతలో చావు తప్పి పోయిందినాకు. మాఅమ్మ వాణ్ణి ఎత్తీదించడం చేసేది. పిల్ల వాణ్ణి నాకంట పడనియ్యలేదు. పుట్టిపుట్టడంతో తిన్న గా తండ్రి ఇంట్లో విడిచి వచ్చింది. అక్కడే వాడు పెరిగాడు. ఇప్పుడు చెప్పండి మీారే, డాక్టరు బాబూ, వాడు నాకొడుకు కాడంటే అబద్ధనూ ?

ఏదో ఆలోచిస్తూ ఉన్నట్టు మగ్గుంగా ఉన్న డాక్టరు మొదట ఏమీ జవాబు చెప్పలేదు. తరవాత అన్నాడు :

‘కాని, ఏమైనా వాడు నీకొడుకే కదా! వాడి తప్పు మాత్ర మేముంది ?’

‘ఏమీలేదు,’ ముసిల్మి చెప్పింది, ‘వాణ్ణి నేనెప్పుడూ

నిందించను. నిజం చెబుతున్నాను, వాణ్ణి మెచ్చుకుంటాను కూడా. కాని దూరం నుంచి వాణ్ణి చూస్తేనే నేను సహించలేను. ఏం చెయ్యమన్నారో చెప్పండి మరి. వాడు సరిగ్గా వాడి తండ్రిలాగే ఉన్నాడు—మొహం, ఆకారం, గొంతుకా అన్నీ మూడు మూర్తులాను. వాణ్ణి చూసేసరికి నాగుండె లార్చుకుపోతాయి. ప్రాణా లెగిరిపోతాయి. నామతిపోతుంది. నా తలమీద నిస్సలు కురుస్తాయి. నేనేం చేసేది, మీరే చెప్పండి ?...'

ముసిల్మి చేతి మండలతో కళ్ళు తుడుచుకుంది. ఇంతలో ఫార్సియానుండి వెళుతూ ఉన్నవాళ్ళు తన కొడుకుల దగ్గరికి ఉత్తరం తీసికెళ్ళకండా వెళిపోతారేమో అన్నభయం కలుగుతూ ఉంది. ఏదో ఆలోచిస్తూ ఉన్నట్టుగాఉన్న డాక్టరుతో సాహసించి దీనంగా అంది : 'మీరు దయతో చేసిన వాగ్దానం...'

ఒక్క ఊపుతో తన ఆలోచనలన్నీ దులిపేసుకున్నట్టు లేచాడు డాక్టరు. పేబిలు దగ్గరసా కుర్చీ లాక్కున్నాడు. సిద్ధంగా ఉన్నట్టుగా చూశాడు కలం పట్టుకొని. బంగారు గొంతుకతో ముసిల్మి ఆరంభించింది :

'నాకుమారులారా ?...'

పల్లె - పట్నం

ఇప్పటిలాగే ఐదోశతాబ్దంలోకూడా ఉదయాస్తమానాలు జరుగుతూ ఉండేవి. ప్రథమసూర్యకిరణాలు మంచు ముత్యా లను చుంబించడంతో విశ్వం సజీవమై లేచేది. గాలి ఆశతో, ఆనందంతో పులకించేది. సాయంకాలంకాగానే మళ్ళీ నిశ్శబ్దం ఆవరించేది. ప్రకృతి అస్పష్టమైన అంధకారంలో మునిగి పోయేది. మొదటిరోజు వంటిదే ఇంకోటి, మొదటిరాత్రి వంటిదే మరొకటి.

అపుడపుడు పరిగెత్తే మేఘాలూ, మెరుపులగర్జనా ఆకాశంలో ద్యోతక మయ్యేవి. ఒక్కొక్కపుడు అజాగ్రత్తగా ఉన్న నక్షత్రం వీడైనా రాలి పోయేది. మునిపల్లెలో ఎవరో ఒక ముని వచ్చి “దగ్గరలోనే ఒక పులిని చూశాను ” అని చెప్పేవాడు. ఈప్రకారంగా దినాలు నెళిపోతూఉండేవి.

సన్యాసులు వాళ్ళ వాళ్ళ పనులు చేసుకునేవాళ్ళు ; ఉపాసన సాగించేవాళ్ళు. వాళ్ళ గురువు వాయిద్యాలు మ్రోగించేవాడు. లాటిన్ భాషలో కవిత్వం కట్టేవాడు. కీర్తనలు పాడేవాడు. అతని శక్తి అద్భుతమైంది. అతని వాయిద్యాలు వింటేచాలు - మృత్యుశయ్యమీద ఉండే శతవృద్ధులు కూడా కన్నీళ్ళు నిలపలేకపోయేవాళ్ళు.

చెట్లు చేమలు గురించికాని, అరణ్యమృగాల విషయంలో కాని, సముద్రం గురించికాని అతడు ప్రసంగించాడా అంటే

చిరునవ్వు, అశ్రుపాతమో శ్రోతల్లో రావలసిందే. వాయిద్యంతో అతని కంఠంనుండి వెలువడే స్వరాలు అతని ఆత్మనుండి వెలువడుతూ ఉన్నట్లుండేవి. ఉద్రేకంతోనో, ఉత్సాహంతోనో అతడు ప్రసంగంచేసేటప్పుడు అతనిలో ఒక ఉత్తేజం కనిపించేది. అతని ఉజ్వలనేత్రాలు అశ్రుపూరితమయ్యేవి. శిష్యుగణం మంత్రముగ్ధులవలెనే గురువు వంటి అనుభవమే పొందేవాళ్ళు.

అలాంటిసమయంలో గురువుగారి ప్రభావముద్ర వాళ్ళమీద అనంతంగా పడేది. 'సముద్రంలో ఉరకండి' అంటే వాళ్ళు అప్పుడు వెనుదీయరు.

భగవంతుణ్ణి స్తుతించే అతని కవిత్వంలో, గానంలో, కంఠంలో వాళ్ళకు అనంతమైన మహానందం లభించేది. ఐతే ఏమార్పులేకండా, పాడిందే పాడరా అన్నట్లు, ఒకేరకమైన జీవితంవల్ల విసిగిపోయి ఒక్కొక్కప్పుడు చెట్లూ, పువ్వులూ, వసంతం, సాగరతరంగాలూ, పక్షుల కిలకిలారావాలూ వాళ్ళకు అసహ్యంగా తోచేవి. కాని, గురువుగారి సుగుణ సంపత్తి, అతని భౌతిక దేహమూ వారికి ప్రాణవాయువువలె అవసరంగా ఉండేవి.

పదులు పదులుగా సంవత్సరాలు గడిచిపోయాయి. పగలూ, రాత్రి ఎప్పటిలాగే వస్తూ పోతూ ఉన్నాయి. ఒకదినం మరోదినంలాగే ఉంది. ఒకరాత్రి ఇంకోరాత్రిలాగే ఉంటున్నది. పక్షులూ, వన్యమృగాలూ తప్ప ఆశ్రమం ప్రక్క కొత్తవ్యక్తి

కనిపించడంలేదు. దగ్గర అనుకునే, పట్నం వెళ్లాలంటే డబ్బైళ్ళ మైళ్ళ ఎడారిదాటాలి. బ్రతుకు మీద అసహ్యం వేసిన వాళ్ళు, గృహాలను స్మశానంగా భావించేవాళ్ళు మాత్రం ఎడారి దాటడానికి సాహసించి మునిపల్లెకు వచ్చేవారు.

ఒకనాడు సన్యాసులలో ఆశ్చర్యం కలిగించే విషయం జరిగింది. ఒకకొత్తవ్యక్తి వాకిట ప్రవేశించాడు. అతడు పట్నం మనిషి. అతీసామాన్యుడు, పాపి. ప్రాణమంటే తీపి. ప్రార్థన చేయకండానే, గురుదేవుని ఆశీర్వాదం పొందకుండానే, సారాయి, రొట్టే అడిగాడు. “పట్నంనుండి ఎలావచ్చావు?” అంటే అతడు చెప్పిన జవాబిది: ‘వేటకు బయల్దేరాను. గంగా సాగరం కొంచెం అధికంఅయింది. నిషాలో దారితప్పిపోయాను.

“ఆశ్రమంలో చేరి ఆత్మను ఉద్ధరించుకోరాదూ!” అంటే “నేను మీతో ఉండడానికి తగను.” అని చిరునవ్వుతో చెప్పాడు.

భోజనానంతరం తనకు ఉపచారాలూచేస్తూఉన్న సన్యాసులను చూసి పట్నంమనిషి విచారంతో ఇలా అన్నాడు. “మీరు సోమరిపోతులు. తిండికితప్ప మరెందుకూ పనికిరారు. ఆత్మోద్ధారం ఇలాగేనా చేస్తారు? మీరిక్కడ మస్తుగా భోజనంచేస్తూ, అందమైన కలలుకంటూ బ్రతుకుతున్నారు సుఖంగా. మీ పొరుగువాళ్ళు ఆకలి మంటలతో చస్తూ, నరకానికి పోతున్నారు. పట్నంలో ఏంజరుగుతూ ఉందో మీకు తెలుసా? అక్కడ కొందరికి తమధనం ఎలా వినియోగించడమో తెలీదు. ఈగలు పంకంలో తలుగు

కొన్నట్లు, పాపంలో మునిగి సర్వదుంబాలా ఐపోతున్నారు. అక్కడి మానవులలో విశ్వాసం లేదు. సత్యం లేదు. వాళ్ళని ఉద్ధరించే బాధ్యత ఎవళ్ళదంటారు? నావంటి త్రాగుబోతులది కాదుకదా? పనీ పాటూలేకండా కాలం వెళ్ళబుచ్చడానికేనా మీలో కోమలస్వభావం, కలుపుగోరుతనం, ఈశ్వరభక్తి భగవంతుడు ప్రసాదించాడు?”

*

*

*

పట్నంమనిషి చెప్పిన మాటలు అమర్యాదగానూ, అసం దర్భంగానూ ఉన్నా గురువుగారిమీద వీటి ప్రభావం బాగా పనిచేసింది. అతడు శిష్యులను చూశాడు. వాళ్ళ మొగాలు నాడిపోయాయి. గురువు చెప్పాడు :

“తమ్ములారా! ఇతడు చెప్పింది నిజం. ప్రజలు తమ దౌర్బల్యంవల్లా, అజ్ఞానంవల్లా, అవిశ్వాసంచేతా పాపంలోపడి నాశనమైపోతూఉన్నారు. ఇంత అయినప్పటికీ మనకేమీ సంబంధమే లేనట్లు మనం కదలకండా ఊరుకుంటున్నాం. నేనువెళ్ళి ఆ దయామయుని పవిత్రసందేశం వాళ్ళకెందుకు జ్ఞాపకం చెయ్యకూడదూ అంటాను!”

పట్నంమనిషి మాటలు గురువుగారి కాళ్ళకు పని కలిగిం చాయి. మర్నాడు ప్రాతఃకాలం శిష్యుల అనుమతి పొంది చేపాటికర్రతో గురువు బైల్దేరాడు. శిష్యులకు అతని సంగీతం, ఉపదేశం కొరతపడింది. ఈవిధంగా నీరసమైన జీవితం వాళ్ళు

గడపవలసి వచ్చింది. ఎలాగో నెల గడిచింది. మరోనెలకూడా గడిచింది. మునలిగురువు రాలేదు.

మూడు మాసాలు గడిచాయి. చివరికి ఓనాడు తమ చిరపరి చిత్రమైన గురువుగారి చేపాటికర్ర శబ్దం వినపడింది. శిష్యులు స్వాగతం ఇవ్వడానికి పరుగెత్తారు. ఒక్కమ్మడిని అనేక ప్రశ్న పరంపరలు కురిపించారు. వాళ్ళనుచూచి సంతోషించడానికి బదులు గురువు వెక్కివెక్కి ఏడవడం మొదలు పెట్టాడు. ఒక్కమాట కూడా పలకలేదు. ఎన్నో ఏళ్ళు గడిచిపోయి నట్టు మునలిగా, దుర్బలంగా మారిపోయి ఉన్నాడు. కపాలం ముడతలు పడిపోయింది. ముఖం విపాదంగా ఉంది. అతడి మీద అనేక అత్యాచారాలు జరిగినట్లు అతడి ఏడుపువల్ల వ్యక్తమౌతుండంది. శిష్యులుకూడా ఏడ్చారు. సానుభూతితో ప్రశ్నించారు.

“దేవా! సీరోదనకు కారణ మేమిటి? సీవదనం ఇంతగా వాలిపోయిందెందుకు?”

కాని గురువు ఎవ్వరితోనూ మాటాడకుండా తనగదిలోనికి పోయి తలుపు మూసుకున్నాడు. వారందినాల పరకూ ఉపవాసం చేశాడు. కేవలం ఏడవడం తప్ప వాయిద్యాలు కూడ ముట్టుకోలేదు. శిష్యులు ద్వారందగ్గర తలుపు తట్టే వాళ్ళు, బైటికి దయచేయవలసిందని ప్రార్థించేవాళ్ళు. ‘మీ దుఃఖంలో పాల్గొనసీయవలసింద’ని కోరేవాళ్ళు. కాని వృద్ధుడు మాటాడలేదు.

చివరికి ఓనాడు బైటికి వచ్చి శిష్యులందరినీ సమావేశపరచాడు. కన్నీళ్ళతో, దుఃఖగద్గదకంఠంతో గడచిన మూడు మాసాల చరిత్ర చెప్పడం మొదలుపెట్టాడు. ఆశ్రమం నుండి బైయలుదేరి పట్నం చేరినంత వరకూ అతని కంఠం శాంతంగా ఉంది. కళ్ళు మెరుస్తున్నాయి.

“మార్గంలో పట్టల మధురగానాలూ, సదుల కలకలారావాలూ విని నాహృదయంలో నూతనోత్సాహం పరుగెత్తింది. యుద్ధానికి వెడుతూఉన్న వీరునిలా నాకనిపించింది. నావిజయంలో సందేహమే కనిపించలేదు. ఈవిధంగా అనేక కల్పనలతో, కవిత్వం కడుతూ, పాడుతూ ప్రయాణం ముగించాను.”

పట్నం గురించి చేప్పేటప్పుడు అతని కంఠం వణకడం ఆరంభించింది. కళ్ళు చింతనిప్పులులా ఎర్రబడ్డాయి.

“నేను పట్నంలో చూచిన విషయాలు ఏనాడూ చూసి ఉండలేదు. చూడాలని స్వప్నంలో కూడా అనుకోలేదు. మానవుడు ఎంతవ్యర్థమైనవాడో, ఎంత అసహాయుడో, పాపం ఎంత ఆకర్షణగలదో, సైతాను ఎంత శక్తివంతుడో నాముసలితనంలో నేను ఇదే తొలిసారి చూడడం. నేను మొదట ప్రవేశించిన గృహం దౌర్భాగ్యవశాత్తూ ఒకదురాచారాల కూటం. సుమారు ఇరవైమంది ధనపంతులు విందులో ఉన్నారు. గంగాసాగరం సీసామీదసీసా ఖాలీ ఐపోతూ ఉంది. నిషాలో వాళ్ళు వొళ్ళుమరచి పాటలు పాడుతున్నారు.

దైవభీతికలవాడెవడూ నాలికమీదికి తేరాని దుర్భాష లాడుతున్నారు. వాళ్లు స్వేచ్ఛాజీవులు. అహంభావులు. ఆనందం తప్ప ఇతరం ఎరగరు. దేవుడూ దేయ్యం వాళ్ళకు లేరు. మృత్యువునుకూడా లెక్కచెయ్యరు. వాళ్ళ రంగేళీ మనస్సు ఎటు పరిగెడితే అటు విహరిస్తారు. ఆకాశంలా నిర్మలమూ, బంగారంలా ధగధగాయమానమూ ఐన సారాయి వాళ్ళకు ప్రాణం. దాన్ని చవిచూచిన ప్రతీవాడూ ముసిముసిసవ్వులు కురిపించాడు. ఇంకా, ఇంకా - మరో, గ్లాసుకోసం చేతులూ పెదవులూ చాచాడు. కల్లు ముచ్చుల చిరునవ్వులు చూసి కల్లుకుండలు కూడా చిరునవ్వులు నవ్వాయి. త్రాగేటప్పుడు సారాయి మరింత మెరిసింది. తనభక్తులు ఆరాధించడం వల్ల గర్వించిందేమో! ”

వృద్ధ గురుదేవుడి ఉద్రేకం ఇనుమడించింది. ఆవేశంతో, కన్నీళ్ళ ప్రవాహంతో చెప్పుతున్నాడు.

“త్రాగుబోతుల మధ్య అర్థనగ్నంగా ఉన్న పాపాత్మురాలిని ఒక యువతిని చూశాను. అంత అందమైనది విశ్వమంతా గాలించినా కనపడదు. నిడుద పెన్నెరివేళి, నల్లని నేత్రాలూ, లజ్జాహీనమైన చూపులూ, ముత్యాలవంటి దంతపంక్తి చూపెడుతూ మధురహాసమూ, - ఏమి చెప్పేది! ‘నేనెంత సిగ్గులేని సుందరాంగినో’ అన్న ట్టుంది. సిల్కువనసం భుజాలమీద వ్రేలాడుతూ ఉంది. దానిలోనుండి ఆమె

యవ్యసం స్పష్టంగా కనిపిస్తూ ఉంది ; చూచేవాళ్ళను ఆకర్షించి ముంచెత్తుతూ ఉంది.”

తరవాత కోపావేశంతో చేతు లూపుతూ ముసలి గురువు పట్నంలోని గుర్రపు పందేలూ, తోటపెద్దల పోట్లాటా, నాట్యశాలా, నాట్యకత్తెల వర్ణనా, నగ్నస్త్రీల చిత్రాల వివరాలూ వివరించి చెప్పాడు. దైవికమైన ఆవేశంతో వృద్ధుడు ఉపన్యాసం చేస్తూఉంటే ఏదో నూతనమైన తంత్రి మ్రోయి స్తున్నట్టుగా ఉంది. శిష్యులైన సన్యాసులు ఆ రసపానంలో నిమగ్నులై ఆనందంలో తేలుతున్నారు. సైతాను గూర్చిన సమస్తవర్ణనా, స్త్రీల భయంకరమైన నగ్నసౌందర్యవర్ణనా అయిన తరవాత గురువు సైతానును కనిదీరా తిట్టాడు. మళ్ళీ తన గదిలో తలుపు బంధించుకున్నాడు.

మర్నాడు ప్రాతఃకాలం బైటికి వచ్చి చూచేనరికి ఆశ్రమంలో శిష్యుడు ఒక్కడే నాలేడు. అందరూ పట్నం దారిపట్టారు.



అస్తమిస్తూ ఉన్న చంద్రుడు

గదిలో అతనిభార్య రోగశయ్యమీద పడివుంది. తలక్రింద మెత్తని దూది దిండు.

అతడు తన రాతబల్లదగ్గర కూచున్నాడు. బల్లచిన్నది. దానిమీది పరికరాలూ అంతంతగానే ఉన్నాయి. అతని చేతిలో కలం.

బల్లమీద తెల్లకాగితాలు రాతకు సిద్ధంగా ఉన్నాయి. కలం చివరి పాళీతో కాయితంమీద ఓసున్నమాత్రం వేశాడింతవరకు.

కథ ఆరంభించేముందు ఎన్నో కల్పనలు అల్లాడు. కాని ఒహాటీ కాగితంమీద రూపం ధరించడంలేదు.

‘ఎలా - ఎలా ఆరంభించడం? ఏ మాట ముందు వెయ్యడం?’ ఈ ఆలోచనలతోనే సరిపోతూఉంది.

ఇన్స్పిరేషన్ రావడంతోనే కథ ఆరంభించేస్తాడు.

మూడు దినా లైంది ఇదే తంతు. గ్రంథారంభదశ. ఇన్స్పిరేషన్ దేవత అనుగ్రహం కలగడంలేదు. అజ్ఞే, ఏమాత్రమూ ప్రసన్నం కాకుండా ఉంది.

కోపం, దుఃఖం కలిసి జుత్తుపీక్కుందామా అనిపిస్తూ ఉంది.

హృద్రోగంతో, అజీర్ణంతో, వాతజ్వరంతో అతడిభార్య మంచంపట్టి రెండుమాసా లైంది.

నేటికి సరిగ్గా రెండు నెలలనుండి లేచికూ-చోలేదు.

అతడు, ఆమెభర్త బళ్ళో మేస్తరు. పిల్లలకి పాఠాలు చెపుతాడు. బడి ఇంటికి రెండుమైళ్ళదూరం. ఇంతదూరమూ కాళ్ళిడ్చుకుంటూ వెడతాడు.

ప్రతిరోజూ ఉదయానే వెళ్ళాలి. సాయంకాలం తిరిగి వచ్చేక భార్య రోగశయ్యకు దగ్గిరగా కూర్చుంటాడు.

అర్ధరాత్రి వరకూ నిరీక్షణ, ఇన్ స్పిరేషన్ దేవత కలానికి పని కల్పించేమో అని.

తలలో ఏదో జడిపోయినట్టుంది. మితిమీరిన పరిశ్రమా విచారం - ఈకారణాల వల్ల తల పనిచెయ్యడం లేదు.

ఇవాళకి మూడు దినా లైంది. ఒక పంక్తికాదుకదా, ఒక అక్షరమైనా కాయితంమీదపడలేదు. ఎంత దౌర్భాగ్యం! బంధగా కలం ఒక్కదులుపు దులుపుతాడు. సిరా ముద్దగా పడుతుంది కాయితం మీద. కాయితం చెడుతుంది. అది తీసేసి మరోకాయితం. మళ్ళీ నిమిలిత నేత్రాలు, పరధ్యానం, కల్పనాదేవి తపస్సూను.

ఆమె కిటికీ కటకటాల్లోంచి ఆకాశం చూస్తూ ఉంది. మెల్ల మెల్లగా సాయం సంధ్య ఆక్రమిస్తూ ఉంది.

ఓ బరువైన నిట్టూర్పు వదిలి ఆమె అంది: 'ఏమండీ, చీకటి కనిపించడం లేదా?'

అతడి పనిలో విఘ్నం కలిగిద్దామని అలా అనలేదామె. భార్యమాటలు వినిపించుకోలేదు భర్త. ఒక్కక్షణం పోయాక చూశాడు. నిజంగానే గదిలో చీకటి ముంచుకొస్తూ ఉంది.

వెలుతురు లేకపోతే రాతమాత్రం సాగుతుంది గనకనా !
చేనేది లేక కలం క్రింద పెట్టేశాడు. దీపం స్విచ్ కోసం చెయ్యి
చాచాడు.

కుప్పలు కుప్పలుగా ఉన్నకాయితాల్లో స్విచ్ కప్పడి
పోయింది.

స్విచ్ వెయ్యడం తోనే దీపం వెలిగింది. గది వెలుతురుతో
నిండింది.

కిటికీ తెరగుడ్డమీద దృష్టినిల్పి అతడు మళ్ళీ ధ్యానంలో
పడ్డాడు.

కలంతీసి పట్టుకున్నాడు. మళ్ళీ క్రిందపెట్టేశాడు. లేచి
కిటికీదగ్గరికి వెళ్ళాడు. కిటికీ తెరగుడ్డ సర్ది సరిచేశాడు. తిరిగి
వచ్చి రాతబల్లదగ్గర కూచున్నాడో లేదో ఆమె అంది :

“ కొంచెం టీ చేసిపెడతారా ? ”

అతడు మాటాడకుండా లేచాడు. కొంచెం సేపటిలో
టీ తయారుచేసి తెచ్చాడు. భార్య పక్కదగ్గరికివెళ్ళి నిల
బడ్డాడు. దూరంనుండే టీకప్పు ఆమె ముఖందగ్గర అందించాడు.

ఆమె పుచ్చుకుందికి ఏమాత్రమూ ప్రయత్నంచినట్టులేదు.
రెప్పవెయ్యకుండా భర్త మొహంచూస్తూ ఉంది. చివరికి అంది :

“ ఏమయిందేమిటి మీకు, చెప్పండి. ”

“ ఏదీ, ఎమీలేదు. ”

“ అయితే, మాటన్నా ఆడకుండా ఇంత ఇదిగా ఉంటున్నా
రెంచేత చెప్పండి ! ”

“ మాటాడడాని కేముందిగనక, - ఇదిగో టీ. చల్లారి పోతోంది మరి. తీసుకో.”

కప్పు అందుకునే ప్రయత్నమే ఆమెలో ఏమీ కనిపించడం లేదు. మళ్ళీఅంది :

“ చూడండి, మీనంగతి చూస్తే, ఈమాత్రంకూడా చేసి పెట్టడానికి మీకు ఇష్టం లేనట్టు కనిపిస్తుంది. మహాకష్టంమీద చేసిపెట్టి టీ కప్పు నా మొహంమీద తెచ్చి పెడుతున్నారు.”

“ అబ్బే, అదేమన్నమాట, సంతోషంగానే తయారు చేశాను.”

“ నిజం! నిజమే చెపుతున్నారా! నేను రోగంతో పడి ఉన్నాను నిజమే, కాని నాదృష్టిమాత్రం తగ్గిపోలేదు సుమండీ.”

కొంచెం ఆగి మళ్ళీఅంది : “ నాదృష్టివమాత్రం తగ్గిపోలేదు. స్పష్టంగా చూడగలుగు తున్నాను. అంతా తెలుస్తూనే ఉంది నాకు. పై నటనతో నన్ను మోస వుచ్చాలని చూస్తున్నారు మీరు.”

భార్య మాటలవల్ల మతిపోయి నట్లయింది అతడికి. మంచం పక్క చిన్నబల్లమీద టీ కప్పు మెల్లగా పెట్టాడు. రాత బల్ల దగ్గర కూచోని మళ్ళీరాతకు ఆలోచనలో పడ్డాడు.

తెల్లకాగితం దిక్కు చూస్తూ ఆలోచిస్తున్నాడు.-

‘ ఊఁ - కథానాయకుడు కచేరీలో గుమాస్తా అయితేనో- బాగానే ఉంటుంది. ’

ఆలోచనలో కెరటాలు లేస్తున్నాయి.

ఆమె నెమ్మదిగా అంటున్నది.

“మీరు చాలా మారిపోయారు. మునుపటిలా లేనేలేరు. నన్నొక బరువులా భావిస్తున్నా రిప్పుడు. దీనికోసం నన్నేదో ఓదార్చాలని చూస్తారు. నేనది కోరడంలేదు.”

కొంచెం ఆగి మళ్ళీ అంది.

“సుఖంగా గడపిన మనపాత దినాలు కొంచెం జ్ఞాపకం చేసుకొండి. నన్నెంత ప్రేమించేవారో మీరు! నా కాలికి జోడు కూడా మీరే తొడిగేవారు.”

మళ్ళీ అంది.

“అవాళ-నాకు సరిగా జ్ఞాపకం వస్తూఉంది- అవాళ మనం ఇద్దరం మైదానం మీద తిరుగుతూ ఉన్నాం. మైదానం బురదగా ఉంది. నాజోడు బురదలో తగులుకుంది. నే నొక రాతి మీద కూచున్నాను. మీరు బురదలోంచి జోడుతీసి నాకాళ్ళకు తొడిగారు.”

భార్య మాటల వల్ల అతడి హృదయంలో గద్గదిక ఏర్పడింది. డాక్టరు చెప్పిన మాటలు జ్ఞాపకం వచ్చాయి.

‘ఉద్వేగం ఆమెలో ఏమాత్రం రానీయకూడదు.’

ఓదారుస్తూ ఆమెతో అన్నాడు. “అవును నాకు బాగా జ్ఞాపకం ఉంది. కాని, ఇవన్నీ యిప్పుడెందుకు అలోచిస్తున్నావు చెప్పు!”

కొంచెం ఆగి అన్నాడు.

“మునుపటి కంటే ప్రేమ తక్కువ చేస్తున్నానా! పిచ్చి

దానా! ఆమాటకు వస్తే అప్పటికంటే అధికంగా ప్రేమిస్తున్నానంటే నమ్ము. నీపని చేసి పెట్టడమంటే నాకెంతో ఆనందంగా ఉంటుంది. నువ్వు ఎలా వేగం కోలుకొంటావో అనే నా కోరికంతాను.”

కొంచెం ఆగి మళ్ళీ అన్నాడు :

“ఈ అనవసరమైన ఆలోచన అంతా ఎందుకు చేస్తావో తెలీదు. నిన్నేవుడు అన్యథా భావించడం లేదు నేను. ముందెలా ప్రేమించేవాణ్ణో, ఇప్పుడూ అలాగే ప్రేమిస్తున్నాను. కథకోసం ఆలోచిస్తున్నాను. అంచేత పరధ్యానంగా ఉన్నాను. ఇంతమాత్రానికే నీమీద నాకు వ్యతిరేకభావం కలిగిందని అనుకోవద్దు. ఎప్పటికీ అలా అనుకోకు. చూడూ, నున్నిలా ఆలోచనలో పడకూడదు. అవన్నీ అలా ఉండనీ. టీ త్రాగేయి.”

మళ్ళీ ఆలోచనలో పడ్డాడు ; కథకోసం.

‘కచ్చేరీ గుమాస్తా లంచం తిని, దొరికిపోయి చిక్కుల్లో పడతాడు. తరవాత ఓ డబ్బున్న పెద్దమనిషి...ఉహూ... ఎలా అయితే కథలా వుంటుంది?’

ఆమె నెమ్మదిగా టీ త్రాగడం మొదలు పెట్టింది. మధ్య మధ్య ఎడమచేయి గుండెలమీదా పొట్టమీదా రాస్తూఉంది:

“ఇక్కడ బాధగా ఉంది. మీరేమంటారు? ఇది క్షయ రోగమే అంటారా?”

“తెలీదు.”

“మీరు తెలుసుకోడానికి కూడా ప్రయత్నం చెయ్యరు కదా?”

కొంచేపు మాటాడకండా ఉండి మళ్ళీ అంది :

“ఆ డ్రాయర్లో క్షయరోగం మీద ఓపుస్తకం ఉంది. ఏదీ, అది యిలా యివ్వండి, చూస్తాను, నాలక్షణాలు క్షయ లక్షణాలు అవునో కానోను. ఇవ్వండి. పుస్తకం నాచేతికి అందించండి.”

డ్రాయరు దిక్కు చెయ్యి చాచింది.

అతడు ఆమె దిక్కు చూశాడు. కలం క్రింద పెట్టేశాడు. పుస్తకం ఆమె చేతికి అందిస్తూ అన్నాడు :

“చదువు. చదివి వినిపించిందికి నాకు వేళలేదు. కథ స్లాటు తెమలకుండా ఉంది.”

“అవును, నాకు తెలీకపోవడంలేదు. నాకోసం చిన్నపని కూడా చేసిపెట్టడం మీరు ఇష్టంలేదు.”

దానికి ఆతడేమీ అనలేదు. తలలో కథ పల్లీలు కొడుతూఉంది.

‘స్లాటు ఇంకోలాగ ఐతేనో-’ ‘ఒకాయన కాలవ త్రవ్విం చాలని చూస్తాడు ఉహూ, ఒకాయన అగ్ని ప్రమాదాలు రాకండా ఓసంస్థ స్థాపించాలని చూస్తాడు. అబ్బే-పోలీసు వాళ్ళ సంఖ్య పెంచితే! వీటిల్లో ఏది పాతకున్ని ఆకర్షిస్తుంది!’

ఆమె పుస్తకం మొదటి పుటలు తిరగ వేస్తూఉంది. కాని, ఓ అక్షరం కూడా చదవడం లేదు. పరధ్యానంగా ఏదోఆలోచిస్తూ ఉంది. నెమ్మదిగా అంది.

“మనం ఇద్దరమూ కలిసి ఎన్నోసార్లు తిరగడానికి వెళ్ళే వాళ్ళం. జ్ఞాపకం ఉందా! మీరూ, నేనూ...”

కొంచెం ఆగి మళ్ళీ అంది.

“చలి కాలం వెళిపోతూ ఉంది. ‘మాపెల్’ చెట్టు చిగుళ్ళు సిందూరంలా కనిపిస్తున్నాయి. చెట్టు చెట్టంతా మంటలు పూస్తున్నట్టుంది. మనం ఇద్దరం దానిక్రింద కూచున్నాం. మనం ఎన్నో ఆటలు ఆడుకున్నా మక్కడ. రాలిన ఆకుల మీద ఎన్ని ఉత్తరాలు రాశాం! మీరూ, నేనూ. మీకు జ్ఞాపకం ఉందా?”

మళ్ళీ కొంచెం సేపు ఆగి తిరిగి అంది.

“గుర్రం బండి మీద, దగ్గిరసాకూచొని పార్కులో తిరగడానికి వెళ్ళేవాళ్ళం. గుర్రం బగ్గీమీద తిరగడమంటే నాకు ఎంతో సరదా”

కొంచెం ఆగి మళ్ళీ అంది.

“ఉయ్యాల ఊగు తున్నట్టుగా ఉంటుంది. దేవుడి దయ, మళ్ళీ మనం ఎప్పుడు గుర్రం బగ్గీమీద వెళతామో! మీరూ, నేనూ ఇద్దరం కలిసి.”

అతడు మాటాడలేదు. ఈసారి ఆమె గట్టిగా అంది.

“వింటున్నారా! నామాటలు చెవుల్లోదూరడమే లేదనుకుంటాను. చెప్పాలి. మళ్ళీ ఎప్పుడు మనం గుర్రంబండి మీద పార్కులోకి తిరగడానికి వెళతామోను!”

అతడు ఆమెదిక్కుతిరిగి చూశాడు. చికాకుపడుతూ

ఉన్నట్టు కళ్ళూ, మొహం చెవుతూనే ఉన్నాయి. కాని అవేపి వ్యక్తంకాకుండా నెమ్మది గొంతుకతో అన్నాడు :

“నువ్వు బాగాయక వెళదాం.”

“ఏం, నేను బాగాయ్యేవరకూ ఎందుకూ ఆగడం?”

కొంచెంఆగి మళ్ళీఅంది :

“ఎప్పుడు బాగుతుందో ఏమో!”

మళ్ళీ అంది :

“ఆలస్యంచేస్తే, ఏమో, అసలు మీతోకలిసి తిరగడమే పడదేమో! నాది క్షయరోగమే అయిఉంటే, ఎప్పుడో హఠాత్తుగా కళ్ళుమూసేస్తాను. నన్నేవళ్ళు బ్రతికిస్తారు మరి!”

అతడికి భయంకలిగింది. ఆలోచనలనల్ల వ్యాధిముదురు తుంది గాని తగ్గదు. ఇలాంటి ఆలోచనలు కూడదని డాక్టరు గట్టిగా చెప్పాడు. రోగానికి భావాలే కారణ మనిపిస్తూ ఉంది. కూడదు. ఇలాంటిభావాలు ఆమెలో రేగనియ్యకూడదు. ఇవి రాకుండా ప్రయత్నం చెయ్యాలి. లేకపోతే ప్రమాదంతప్పదు.

“ఈమాటలన్నీ ఎందుకుచెప్పు, అనవసరప్రసంగంకాని. కొంచెం నిద్రపో. ఎప్పుడూ ఇలా చెడ్డఆలోచనలుచేస్తూఉంటే మరి వేగం ఎలాలేస్తావు?”

ఆగి మళ్ళీ అన్నాడు :

“ఇదంతా దుశ్చింత. ఎప్పుడూ తలంపులోనికి రానియ్యకుండా మరిచిపోవాలి. అలాఅయితేనే వేగం బాగాలేస్తావు. మనం మళ్ళీ పూర్వంలాగే గుర్రంబగ్గీమీద తిరగడానికి వెళతాం.”

భర్తమాటలు మనస్సావించి.

కొంచెంసేపు నిశ్శబ్దంగా గడిచింది. తరవాత అంది :

“మీరు నాపక్కమీద పడుకోవాలి నాకు కోరికగా ఉంది. మీరిప్పుడు దూరదూరంగా ఉంటున్నారు. నాదగ్గర ఉండకుండా మీరు తొలిగిపోతూ ఉన్నారు. నాదగ్గరగా రావడానికే ఇష్టపడడంలేదు. చూడండి, ఇలావచ్చి నాపక్కమీద కొంచెం కూచొండి.”

“కాని, చూడూ, నేనిప్పుడు రాస్తున్నానుకదూ! నువ్వు చూస్తునే ఉన్నావుకదా!”

“చూస్తున్నాను. కాని, నాదగ్గర కూచొని రెండుమాటలాడితే నేను వింటాను. కొంచెంశాంతి కలుగుతుంది. ఇదీ మీకుయిష్టంలేదా?”

కొంచెంఅగి మళ్ళీఅంది :

“పార్కులో తిరగడానికి వెళ్ళేటప్పుడు మనం ఆడుకునే మాటలూ, అవీ కొంచెం వినిపించండి. ఇవాళ వినాలని కోరికగా ఉంది.”

అతడులేచి ఆమెమంచం దగ్గరికి వచ్చాడు. కానీ కూచోలేదు.

ఈసారి కొంచెం కఠినంగా అన్నాడు.

“ఎల్లప్పుడూ ఆపాతమాటలే ఆలోచించడం మంచిదా! ముందునంగతి చూచుకోవాలా వద్దా!”

మళ్ళీ అన్నాడు :

“మంచి చిక్కే వచ్చి పడింది మొత్తానికి ! అప్పటినుండీ అదే వాగుతున్నా వాయె. వెయ్యిసార్లు చెప్పాను, ఇలాంటి ఆలోచనలు వద్దని. దీనివల్ల రోగం ముదురుతుంది. అయితే మాట వినేవాళ్ళెవరు ? చెప్పిమాత్రం ఏం ప్రయోజనం ?”

ఇలా అనేసి తిరిగి రాతబల్లదగ్గరికి వెళ్ళిపోయాడు. కథారచనకోసం మళ్ళీ గ్రంథారంభదశ లోపడ్డాడు.

‘అయితే కచేరిగుమస్తా ఎందుకు లంచంపుచ్చుకున్నట్టు ? ప్రజాక్షేమంకోసం దీనికి కారణం చెప్పాలికదా !’

‘తరవాత ? ... తరవాత ? ... మరి ?’ అబ్బే, కలం సాగడంలేదు. భార్య మరి మాటాడడం లేదుకద ? మరి కథ నడవడేం ?

భార్యమొహందిక్కు కళ్ళెత్తిచూశాడు. ఆమె ఇంటి వాసాలదిక్కుచూస్తూ కల్పనారాజ్యంలో విహరిస్తూఉంది. పెదవులమీద కనపడకనపడని చిరునవ్వు రేఖాపాత మవుతూ ఉంది.

ఆమె కళ్ళనదట బహుశా ఏదో ఒక మనోహరమైన దృశ్యం ద్యోతకమవుతూ ఉన్నట్టుంది.

కొంతసేపు గడిచింది.

నవ్వు మొహంతో అంది నెమ్మదిగా :

‘ఈమాత్రమైనా నాచిట్టిబాబును తిసాయిని చూశాను. నన్ను పిలుస్తున్నాడు. ‘అమ్మా, నవ్వు పెలిపోరా.’ అంటు

న్నాడు. 'నేను ఒక్కణ్ణే మరి ఉండలేను. నాకు చాలా కష్టంగా ఉంది. నువ్వు వేగం వెలిపోరా.' అంటున్నాడు."

చెపుతూ ఉండగా ఆమె కళ్ళల్లో నుండి అశ్రుబిందువులు రెండు మెల్లగా జారిపడ్డాయి. ముని పెదవులమీద కృశించిన చిరు నవ్వు, కనుకొలకుల్లో కన్నీళ్ళు. అపూర్వంగా ఉందాదృశ్యం.

అతడు స్పష్టంగా విన్నా డామాటలు. టపీమని లేచాడు. వెళ్ళి మంచందగ్గిర నిలబడ్డాడు.

"ఏమి అంటున్నావు?"

"మన తిసాయి. నా తిసాయి నన్ను పిలుస్తున్నాడు. ఓ, వాడిముఖం ఎర్రగా ఎంత అందంగా ఉందని! మా నాన్న కళ్ళు నీలాలులా ఉన్నాయి. నన్ను పిలుస్తున్నాడు. తిశాయి వాళ్ళ అమ్మను పిలుస్తున్నాడు."

అతడి కళ్ళల్లో నీళ్ళు తిరిగాయి. కన్నీళ్ళు కనపడనివ్వకుండా మొహం త్రిప్పుకొన్నాడు. అతికష్టమీద తన్ను తాను సుమా లించుకుంటూ, గద్గదికపోతూ ఉన్న గొంతుకతో అన్నాడు :

"చూడూ, అబ్బే, అదేమిటలాగ! మనతో రుణానుబంధం తీరిపోయి వెలిపోయిన వాడికోసం విచారిస్తూ' శరీరం పాడు చేసుకుంటారా చెప్పు! నువ్వు ఆరోగ్యం పొందాలి. బాగై లేవాలి."

ఆమె ఈ మాటలు విన్నదో లేదో తెలీదు. మళ్ళీ అదే ప్రకారం పరధ్యానంగా అంది :

"వాడిననూధిమీద దేవదూత రాతివిగ్రహం స్థాపిస్తాను.

దేవదూత విగ్రహం రాతిది కట్టించడానికి ఎంతఅవుతుందో చెప్పండి ! ”

ప్రశ్నార్థకంగా భర్తముఖం చూసింది.

అతడు గద్గదకంఠతో అన్నాడు :

“ ఈమాటలన్నీ ఇప్పుడెందుకు చెప్పు. నువ్వు ముందు బాగయ్యాక అవన్నీ ఆలోచించవచ్చు. నీకేలా, ఏది యిష్టమైతే అది చేద్దాం. ఇప్పుడు కొంచెం నిద్రపోయిందికి ప్రయత్నించు. నామాట వినవూ ! కొంచెం నిద్రపో. ఈ రాత్రి కథ పూర్తి కావాలి. నిద్ర నీకు చాలా అవసరం. నా రాణివి కదూ. నిద్రపోయిందికి ప్రయత్నించు. ఏదీ, నెమ్మదిగా పడుకుంటే నిద్రపట్టేస్తుంది.

ఆమె వినిపించుకున్నట్టులేదు. అంది :

“ నేను బాగా లేవడంతోనే వాడికో మంచి సమాధి స్తంభం కట్టిస్తాను. బలపపురాతితో కట్టిస్తాను. ఇంకా ఇంకా ఆ సమాధి స్తంభంచుట్టినా పూలచెట్లతో నింపెస్తాను. రకరకాల పూలమొక్కలు వేస్తాను. శుభ్రమైన చంద్రకాంతిలో సమాధి స్తంభం ఎంచక్కా కనిపిస్తుంది. ”

కొంచెం ఆగి మళ్ళీ అంది :

“ మరి, ఇవాళ తారీకెంత చెప్పండి, ఊ, జ్ఞాపకం వస్తుంది. ఇవాళ సెప్టెంబరు 21 కదూ, అవును, ఇవాళ ఇరవై ఒకటే. ”

కొంచెం నేపు ఊరుకుంది. మళ్ళీ అంది :

“ ఇంకా వెన్నెల ఉంది. ఏదీ, నామాట వినరూ ! దీపం

అరిపెయ్యండి. కిటికీనుండి తెరగుడ్డ తీసెయ్యండి. వెన్నెల గదిలోకి బాగా రానియ్యండి, చంద్రుణ్ణి చూడాలని నాకెంతో ఇదిగాఉంది ఇవాళ.”

మళ్ళీ కొంచెం ఆగి అంది :

“చందమామ — చందమామ, నాతీసాయికి చందమామ అంటే ఎంతోసరదా. చందమామకంటే మంచివస్తువ మరేముంది గనక ! మా తిశాయికి చందమామ ఉంటే మరేమీ అక్కరలేదు.

అతడు నిరుపాయమగా నిలబడ్డాడు. ఇవాళ మరి కథ పూర్తయేమార్గం కనపడ్డంలేదు. కాని, కథపూర్తి చెయ్యకపోతే వచ్చేవారం భత్యంగడిచే మార్గంలేదు. స్కూల్లో మాస్టరు గిరీ, పత్రికలకు కథలు రాయడమే అతడి జీవన భృతికి ఆధారం. కష్టమీద కూడబెట్టిన పదీ, అయిదూ — అన్నీ భార్య అనారోగ్యంవల్ల మంచినీళ్ళలా ఖర్చయిపోయాయి.

అతడన్నాడు :

“ఇదిగో, కథపూర్తి చెయ్యకపోతే మనం ఉపవాసం చెయ్యవలసి వస్తుంది.”

“ఏమైనాసరే, కొంచెంనీపైనా దీపం ఆర్పేయ్యండి చంద్రకిరణాలంటే నాప్రాణం తేచివస్తూఉంది. తిసాయి చంద్రుడంటే చాలాఇష్టం.”

అతడు మరి చిరాకుపడలేదు. గదిలోదీపం ఆర్పేశాడ

కిటికీ తెరగుడ్డకూడ తీసేశాడు. కిటికీ బారుగా తెరవడంతోట చంద్రకిరణాలు వచ్చి గదిలో ఒలకపోసినట్లు పడ్డాయి.

అతడు మడతకుర్చీలో చేరబడ్డాడు.

ఎంతోనేవు గడిచిపోయింది.

అతడికి చలివెయ్యడం ప్రారంభించింది.

చల్లగాలి కన్నుమంటూ వీస్తూఉంది.

చలికాలం వెలిపోతూఉంది.

అతడు లేచి కిటికీదగ్గరికి వచ్చాడు. కిటికీ మూసివేశాడు. తెరగుడ్డ యథాప్రకారంగా సర్దాడు. దీపం వెలిగించాడు. చప్పుడు కాకుండా అడుగులు వేస్తూ భార్య మంచం దగ్గరికి వచ్చాడు. ఆమె స్పృహ లేకుండా పడుకొని ఉంది. ముఖం నవ్వుతున్నట్లుగానే ఉంది. సంతృప్తిముద్ర స్పష్టంగా కనిపిస్తూ ఉంది. చిత్రం!

రెప్పవెయ్యకుండా ఆమెముఖాన్ని చూస్తున్నా ఉతడు - ఆమెభర్త.

ఇందాకటి మైదానమాట తనభార్య భావిస్తూ ఉందని పించింది అతగాడికి. అవాళటిసంగతి - అవాళ, తనభార్య ఒకరాతిమీద కూచొని కాలు కొంచెం ఎత్తుగా పెట్టింది. అతడు ఆమె పాదానికి జోడు తొడిగాడు. అదే - ఆదృశ్యమే ఇప్పుడామె చూస్తూ ఉందనిపించింది. అవాళ, గుర్రబగ్గీ

మీద తిరిగి వచ్చిన మాటకూడ ఆమె మరచిపోలేదు. అలాగే, ఎంతోసేపు నిలబడి ఆమె మొహం పరికిస్తూ ఇంకా అనుకున్నాడు - బహుశా ఆమె శూన్యంలో చూస్తూ వాళ్ళ తిసాయికోసం సమాధి స్తంభం చిత్రిస్తూ ఉండేమో !

ఒక నిట్టూర్పు విడిచాడు. పక్కమీది దూదిబొంత ఆమె భుజాల వరకూ కప్పేశాడు, ప్రేమగా.

అస్తమిస్తూఉన్న చంద్రుడు మేడలచాటుకు వెలిపోయాడు.

బా కు లు

ఎవళ్ళెలాంటివాళ్ళో తెలుసుకోవాలని ఉందా, ఐతే ఆది వారం బులేవార్ కివద. సాయంకాలం ఆరుగంటలకే ఆ వారం పాస్కాకకుస్కిన్ తిరగడానికి బయల్దేరి పోయాడు. ఓం ప్రథమంలోనే ఓ బీరుబుడ్డి గొంతుకలో పోసుకున్నాడు. అది ఉంటేనే కాని ఉషాయా, ధీమా కలగదు.

తిరవాత ఓముసలమ్మ దుకాణంలో పుప్పులగుత్తులు కొన్నాడు. అక్కడినుండి పెద్దవీధినిబడి కాలినడకని బైల్దే రాడు. దార్లలో ఓ ఎరుకలపడుచు ఎదురుపడింది.

“బాబుగారు, అయినంటివారు. ఏదీ చెయ్యిచూస్తాను. ఎరుకచెప్తాను. ఏపెట్టకోసం గుండెల్లో కొట్టుకొంటూఉందో, మనస్సులో ఏమేముందో, అన్నీ చెప్పేస్తాను. దాపరికం ఉంచను. ఒక్క పెన్నీ, ఒక్క పెన్నీమాత్రం కట్నం ఇప్పించండి. నా మాటలు అబద్ధంకావు. గడ్డిపోచంత వారా ఉండదు. ఎరుక వినకుండా పోతిరా, తరవాత విచారిస్తారు.”

పాస్కా ఓక్షణం ఏమాలోచించాడో, అన్నాడు : “చూడూ, పిల్లా, చెయ్యిచూసి అదృష్టం చెప్పడమంత కల్లుముచ్చుతనం మరోటిలేదు. పోనీ, ఇదిగో నీకట్నం తీసుకో, అయినా, ఏదీ నాఅదృష్టంలో ఏముందో చెప్పు చూద్దాం.”

రంగు రంగుల సంచిలో పెన్నీ పడవేసుకొని, నల్లటిపళ్ళు పైకిచూపిస్తూ నవ్వింది ఎరుకలపడుచు.

“ఓపెట్ట కనిపిస్తుంది. బలేపిల్ల. దానివల్ల నీగుండెల్లో మంట రాజుకుంటుంది. ఓ ముసలాడు నీదారికి అడ్డుపడతాడు. అయితే నువ్వు భయపడకు. కత్తులు, కేవలం కత్తులు చూసి భయపడాలి. ఏమంటావా, కత్తులే నీకు విచారకారణం అవుతాయి. ప్రియజనాన్ని చూసి భయపడకు. శత్రువులే భయకారణం. ఇంకా చెప్తా నుండు. ఓ పచ్చనిపిట్ట నీ జీవితంలో ఆనందం కలిగిస్తుంది. తిన్ననిదారిని నడచిపో, సుఖం కలుగుతుంది. జయం కలుగుతుంది.”

విజ్ఞానమంతా తన వేళ్ళమీదనే ఉన్నట్టు నటిస్తూ వెళ్ళిపోయింది ఎరుకలపడుచు.

సగంకళ్ళతో చూస్తూ పాస్కా ముందుకుబయల్దేరాడు.

దారికడాకూ ఉపారైన ప్రతివస్తువునూ చవిచూస్తూనే ఉన్నాడు. మొదట ఓ బరువుతూచే యంత్రంమీద వెళ్ళి నిలబడ్డాడు. తన బరువు 128 పౌండ్లు. తరవాత పాదంతో నొక్కి తనకాళ్ళలో ఎంతశక్తిఉన్నదీ పరీక్షించాడు. మీటరు ముల్లువెళ్ళి ఓ ఇరవై ఏళ్ళ కుర్రాడి కాలిశక్తిని తెలియజేసే గీతమీద నిలిచింది.

తరవాత ఎలక్ట్రిక్ కరెంటుదగ్గర తననరాలశక్తిని పరీక్షించాడు. పిడికిలితో హండిలు గట్టిగా పట్టుకున్నాడు. తన మాంసగ్రంథులమధ్య జ్వలమన్న ట్టయింది. నరాలలోనుండి గ్యాస్ ప్రవహించినట్లయింది. హండిలుకు చెయ్యి తగుల్కొ

న్నట్టయింది. ఏమయినా తన సరాలు శక్తివంతమైనవని మాత్రం రుజువైంది.

తుదకు ఓచెట్టుకు వ్రేలాడుదీసిన చిత్రందిక్కు వీపు చేసి కుర్చీమీద కూర్చున్నాడు. 'కామెన్నీ' వంతెనమీదినుండి మాస్కో క్రోమలిచ్ దృశ్యం చిత్రంపబడి ఉండా చిత్రంలో. కాలిమీద కాలువేసుకొని కూచున్నాడు కుర్చీలో. మొహం సీరియస్ గా పెట్టాడు. అలాకూర్చొని ఫోటోతీయించుకున్నాడు. పది నిమిషాల్లో ఫోటోగ్రాఫరు తడిపడిగా ఉన్న కార్డుముక్క చేతికిచ్చాడు. పాస్కా ఫోటోలో తన మొహం మహాపరీక్షగా చూశాడు. అతడి సంతోషానికి మేరలేదు. ముడతలుపడ్డ టోపీ, పరిచితమైన ముక్కు, కాళ్ళనరకూ వ్రేలాడుతూ, మెడదగ్గర బొత్తాములు లేని కమీజూ, వేస్టుకోటూ - అన్నీ మూడుమూర్తులూ పిసరంత వారా లేకండా ఉన్నాయి. తాను ఇంత బలేగా కనిపిస్తూ ఉన్నాడన్నమాట, అతడి ఊహకే అతీతంగా ఉంది. నిజంగా పరమానందగా ఉంది.

'సరవాలేను, బాగానే ఉంది' అంటూ తడిగాఉన్నఫోటో ఓ కవర్లో పట్టుకొని సరస్సుదిక్కు పడవలరేవుకి వెళ్ళాడు. ఇక్కడ రంగేళితనం సప్తమంలో ఉంటుంది. యవ్వనంలో ఉన్న అమ్మాయిలతో బోటుపైరు. అయితే ఏమాత్రమూ ఖాళీ లేనంత రద్దీ. చేసేదిలేక వెలిపోవచ్చాడు ఓచెనా కుటీరం దగ్గరికి. ఎదట జనసమ్మర్దంగా ఉంది. లోపల టంగ్, టంగ్ 'చప్పుడూ పెద్ద రొదని నవ్వాను.

‘ ఏమిటి సంగతి ’ మోచేతుల్లో జనాన్ని ఒత్తిగించుకుంటూ లోపల దూరి అడిగాడు ఒక ఎర్ర పై నికుణ్ణి.

“ రింగులు, బలే గమ్మత్తు, రింగు సరిగా వినరగలిగావా అంటే ఓప్రయిజు కొట్టేవన్నమాటే. ”

ఎగబడి జనం తలల మీంచి బడ్డీలోకి చూశాడు పాస్కా. దీపం వెలుతుర్లో ఆమూలాగ్రం కనిపిస్తూ ఉంది. వెనకాల గోడ గోనెతో కప్పేసి ఉంది. మూడువరసలుగా చిన్న చిన్న కొయ్యలు, ప్రతీకొయ్యకూ ఒక్కొక్క బాకూ ఉన్నాయి.

బాకుల మధ్య అనేక రకాల ప్రయిజులు ఉన్నాయి. క్రింద వరసలో కేకులూ, మిఠాయి పొట్లాలూ ఉన్నాయి. మధ్య వరసలో పాత్రలూ, టోపీలూ, అలారం వాచీ, నీడగా చీకటిగా ఉన్న చోట చిన్న బాల్లోలో పిల్లింగువెలగల అనేకం చిల్లర వస్తువులూ క్రోములెడర్ నీబూట్లూ, ఒక టాలస్టాయి షర్టూ ఒక ఇటాలియన్ హోర్నోనియం, ఓపెద్దగడియారం, ఒక గ్రాను ఫోనూ ఉన్నాయి. ఏ వరసలోని బాకుమీద రింగు వెయ్య గలిగితే ఆవరసలో ఆబాకు దగ్గరి ప్రయిజు దొరుకుతుంది. అయితే రింగు వినరగానే బాకుకు తగిలి రింగులు స్ప్రింగుల వలె త్రుళ్ళిపోతున్నాయి బైటికి. బలే తమాషాగా ఉంది. మోచేతులతో తోసుకుంటూ పాస్కా మరింత ముందుకు వెళ్ళాడు. బడ్డీ అంచుని వెండి నులోచనాలతో ఓ ముసలాయన కూచోని రింగులకోసం డబ్బులు తీసుకుంటున్నాడు. ఒక పిల్లింగునకు నలభైరింగులు. ఎర్రగా కందిపోయిన మొహంతో

ఒక యువకుడు తన చివరి డజను రింగులు విసురుతున్నాడు. లలాటంమీద చెమటలో ఎదటి జుత్తు అత్తుకపోయింది. మొహంలో ఏదో చేశకాని కోపం. ఒంటిమీద కోటు విడి పోయి వ్రేలాడుతూ ఉంది. లావుపాటి వ్రేళ్ళమీద నుండి జారి వస్తున్నాయి. ఉక్కురింగులు వెళ్ళి బాకులకు తగులు తున్నాయి శ్రుళ్ళిపోయి, క్రింద ఏర్పరచిన సంచిలోకి దొర్లి పోతున్నాయి. కుర్రాడు నల్లబడి పోయాడు. రింగు వచ్చి తగిలేసరికి బాకు టంగ్ మంటూ కంపిస్తుంది ; రింగుకు దొరక కుండా తల తప్పించుకుంటుంది. చిత్రం !

“ వెధవ బాకులూ వెధవరింగులూనూ ” కుర్రాడు అక్కడి నుండి వెళ్ళిపోయాడు.

“ ఒకటిన్నర రూబులు అయిపోయింది, కాని ఓ కేకు ముక్కయినా వచ్చింది కాదు. ” సిగ్గుతో మొహం వేసు కుంటూ వెళ్ళిపోయా డతడు.

“ గత ఆదివారం పది రూబుల్లు పోయాక ఒకాయన ఓ బూట్లజత గెలిచాడు. ” మూకలోంచి ఓపిల్లాడు అన్నాడు.

“ ఏదీ, మనం ఓసారి చూదాం. ” జనాన్ని తోసుకుంటూ ముందుకు వచ్చాడు పాస్కా. “ ఏదీ చూదాం. ” మున లాయన కొన్ని రింగులు అందించాడు.

“ అచ్చా, క్రిందవరసలో వేయగలిగానా, మిఠాయి పొట్లం దొరుకుతుంది. ఏం ? ” మాంచి ధురంధరుడిలా అన్నాడు. పాస్కా.

“ఆ, తప్పకండా” అన్నాడు మునలాయన నెమ్మదిగా.

“మీద వరసలో వేశానా అంటే అలారం వాచీ.”
మునలాయన తల ఊపాడు.

“బలే, అయితే పెద్దప్రయిజు కొట్టాలంటే ఈ మొదటి
వరసలోని బాకుమీద రింగు వేయాలన్నమాట. అంతేనా?”

“మొదట కేకు ముక్క సంపాదిస్తూ, తరవాత వాగు
దువుగాని” దొమ్మిలోంచి ఎవరో అన్నారు.

ఫోటో కవరు బడ్డీ అంచుని పెట్టి మోచేతులతో రెండు
ప్రక్కలా జనాన్ని త్రోసి జాగా చేశాడు. పాస్కాబడ్డీ మీదికి
వంగి గురిచూసీ చూడడంతోనే చెయ్యి వడకడం, రింగు చేతి
వ్రేళ్ళనుండి జారిపోవడం క్రిందికిదొర్లిపోవడం జరిగిపోయింది.
పాస్కా ఆపాదమంతకం చల్లబడి నట్లయింది.

రింగుల దగ్గర, కుర్చీమీద యవ్వనంలో ఉన్న ఓ
అమ్మాయి, అందమైన దుస్తులు వేసుకొని, ఒడిలో రెండు
చేతులూ ఉంచుకుని, నిశ్చలంగా ఉంది. ఆమె ఎంత అందంగా
ఉందంటే, చూసీ చూడడంతోనే పాస్కా కళ్ళు జిగేలు
మన్నాయి. అమ్మాయి టపీ మని లేచి క్రిందినుండి రింగు
తీసింది; పాస్కా మొహం దిక్కు చూడకుండానే అతడి
చేతికి అందించింది. అందిస్తూ కనపడి కనపడని ఓ చిరునవ్వు
పెదవుల చివరినుండి తేలిపోయేటట్టు నవ్వింది. ఆనవ్వు పాస్కా
కొంప తీసింది.

“ఏమయిందయ్యో, ప్రయిజు రెండు చేతుల్తో వుచ్చుకో”
మూక మూకంతా గొల్లు మన్నారు.

పాస్కాకు తిరిగి పోరుషం వచ్చింది. వెంటనే రింగులు
విసరడం మొదలు పెట్టాడు. ఇంకా ఎటూ దృష్టిలేదు. ‘నను
మరచిపోకు’ అంటూన్న ఆలమ్మాయి కళ్ళమీదా, ఓ కమ
లాల తొన రెండుగా చీల్చినట్టున్న పల్చటి ఆచిన్ని పెదవుల
మీదా చూపులు నలగ్నంగా ఉన్నాయి.

ఒక్క ఊపుని నల్లభైరింగులూ విసరడ మయ్యాక, ఆమె
ఒక్కొక్కటి ఏరితీసింది. ఒక్కమాటన్నా అనకుండా అవి
బడ్డీమీద వ్రేలాడదీసింది. ఈ సారి కేవలం నవ్వుడంతో
ఊరుకోలేదు; పాస్కాను ఓసారి చూసింది కూడా; జారిన
పిడికెడు జత్తు వెనక్కు నవరిస్తూ.

మరోదఫా వెంట వెంటనే మళ్ళీ ఎగిరాయి రింగులు
అటూ, ఇటూ ఇప్టం వచ్చినట్టు. జనం పాస్కాను వీపు తట్టి
నివారిస్తున్నట్టున్నారు. బాకులు దోమల రొదవలె శబ్దం
చేస్తున్నాయి. జంయ్, జంయ్ మంటూ వ్రేలు వంచుకొని
ముక్కు గోక్కుంటున్నాడు ఏమీ ఎరగనట్టు ముసలాయన.

చేతులారా అంత సామూహ పోగొట్టుకొని చిన్నబోయిన
మొహంతో పాస్కా రోడ్డు మీదికి వచ్చేశాడు. జనానికి
దూరంగా నిమ్మచెట్ల క్రిందగా గులాబుల ప్రక్కనుండి నెమ్మ
దిగా నడుస్తున్నాడు. మనక మనక పొగమంచు సరస్సును
కప్పుతూ ఉంది. అతడి రెండు చేతుల్లోను ఓ నజీవత్వం అనుభ

వానికి వస్తున్నట్టుగా ఉంది. సినిమాహాలు దీపాలు అగ్ని తోరణంలా నరస్సులో ప్రతిఫలిస్తూ ఉన్నాయి. గిరజాల జుత్తు అమ్మాయిలు జోడీలు జోడీలుగా చెట్టాపట్టాలు పట్టుకొని అతడి ప్రక్కనుండి వెలిపోతున్నారు. జుత్తుల్లో ఆకుపచ్చ నీలి రంగుల దువ్వెనలు. తిరిగి తిరిగి అతణ్ణి చూస్తూ కిలా కిలా నవ్వుతున్నారు. అతడి భుజాన్ని తోసుకు పోతున్నట్టు నటిస్తున్నారు. నిజానికి చూస్తే చిత్రంగా ఉన్నారు. కాని వాళ్ళ దిక్కు కన్నెత్తి చూడనైనా చూడకుండా నడుచుకు పోతున్నాడు పాస్కా' గుండెల్లో ఏదో విచారం గొంతుకులో చిన్న పాట :

‘ చెప్పింది ఎరకల్లి చెప్పిందిరా

చెప్పిందిరా చెప్పిందిరా

ఎరకల్లి చెప్పింది చెప్పిందిరా

చెయి చూసి ఎరకల్లి చెప్పిందిరా. ’

ఆనెలంతా ప్రతీ ఆదివారం పాస్కా రింగులబడ్డీ దగ్గరికి వేళ్ళేవాడు. రింగులు వినరేవాడు. జీతంలో సగం ఎగిరిపోయేది. మనస్సూ, శరీరమూ అనారోగ్యంగా ఉండేది. వేళ హరించుకు పోయేది. సెలవు పెట్టేవాడు కాదు. ప్రతీసారి అమ్మాయి కళ్లు దించుకొని రింగులు అందించేది. అప్పుడప్పుడు తనలో తాను నవ్వుకున్నట్టు నవ్వేది కూడా. జనం మధ్య పాస్కా కళ్ళతో ఆమెకళ్లు హటాత్తుగా కలుసు కున్నప్పుడు, ఆమె

ఆపాదమస్తకం ఎర్రబడి, పల్పటి కమీజులోంచి గుండ్రని స్తనాలు రెండూ ఎర్రటి యాపిల్సులా ద్యోతకమయ్యేవి. ఐతే పాస్కా ఎంత ప్రయత్నించినా ఆమెతో మాటాడిందికి ఓక్షణం కూడా సందు దొరికేది కాదు. ఒకపుడు జనం రద్దీగా ఉన్నారంటే, మరో అపుడు సులోచనాల జోడులోంచి చూస్తూ ఉన్న ముసలాడి సంశయ దృష్టి. వ్రేలు వంచుకొని ముక్కుగోకుకొంటూ ‘ఇటు కాలు పెట్టకు’ ఈ అమ్మాయి నీకోసం కాదు’ అని పాస్కాను గదమాయిస్తూ ఉన్నట్టు చూసేవాడు ముసలాడు.

కాని, ఓనాడుమాత్రం, జనం ఒకరిద్దరున్నారో లేదో దూర దూరంగా. రాడీ కుర్రాళ్ళను తరిమిందికి ముసలాడు కర్రపట్టుకు బైటికి వెళ్లాడు. అలాంటపుడు కొట్టుకుంటూ ఉన్న గుండెలతో పాస్కా అమ్మాయితో అన్నాడు :

“క్షమించాలి, నీపేరేమిటి ? ”

“లి ఉడ్మిల్లా” నెమ్మది నెమ్మదిగా చెప్పింది అమ్మాయి. తొందర తొందరగా ఇంకా అంది “నువ్వు నాకు తెలుసు అవాళ బడ్డీ అంచుని ఫోటోగ్రాఫు వదలేసి వెలిపోయావు. నేను తీసి దాచాను. అదంటే నాకు ప్రాణం; ప్రేమ. ఎంత బావుందని.” అంటూ తన గుండెల మధ్యనుండి వ్రేళ్ళతో పూసలపేరు లాకెట్టు తీసింది. అందులో మడిచి ఉంది పాస్కా ఫోటో. మొహం ఎర్రబడింది. కళ్ళు చలిస్తున్నాయి.

“నీపేరోమరి ? ”

“పాస్కా, నాతో కార్నియమ్కు వస్తావా? బలే పిల్లు అడుతున్నారు. ‘పదిలక్షల అమ్మాయిలు’—”

“వీల్లేదు, నాన్న వెళ్ళనివ్వడు.”

“పారిపోయిరా”

“అమ్మయ్యో, వెళ్ళానా అంటే తిరిగి రానివ్వడు. అమ్మ మరిన్నీ, బజార్లో ఆమె దుకాణం. మా అమ్మా, నాన్న ఎలాంటి చండశాసనలో నీకు తెలీదు. వింటే హడలెత్తి పోతావు. స్త్రీలన్ కాయలో మా ఇల్లు. వీధిపేరు ప్రసవిర్ని పెరెమూల్క్. ఇక్కడికెంతో దూరంలేదు. రెండోనెంబరు స్ట్రాక్లో ఎడమప్రక్క.”

“ఊ, ఇంకా — లిఉడ్కిల్లా, నారాణీ, —”

“మరేం తెలీదు నాకు. వేగం, వేగం రింగులు విసురు. నాన్న వచ్చేస్తున్నాడు.”

రింగు విసరడానికి ముందుగానే వచ్చేవాడు ముసలాడు, చేతికర్రా తనూను, లిఉడ్కిల్లా దిక్కు చురచురా చూస్తూ. “పాస్కాకు ఈసారి ఏమీ ప్రయిజు రాలేదు. మళ్ళీ ఆదివారం వచ్చి చూశాడు. రింగులపాక మూసేసి ఉంది. కేవలం బైట ఒకసై నుబోర్డు మాత్రం వేలాడుతూ ఉంది.

“ఆమెరికా రింగుల ఆట. అదృష్టం పరీక్షించండి” ఓమూల గులాబీరంగు తోకతో ఓపచ్చని చిలకపిట్ట బొమ్మా. చిలక మూత్రో ఓరింగు పట్టుకుంది. గాలిచెట్ల ఆకల్ని పాక చుట్టూ పోగు చేస్తూఉంది. పూల పొదరిళ్ళు మంచుతో మలి

నంగా కనిపిస్తున్నాయి. చుట్టుపక్కల మనిషన్నవాడు లేడు. చలికాలం.

ఎరుకుల పడుచు మాటలు జ్ఞాపకం వచ్చాయి పాస్కాకు. 'ఓముసలాడు నీదారికి అడ్డుపడతాడు. కత్తులే నీకు విచార కారణం - పచ్చనిపిట్ట ఆనందం తెస్తుంది.' ఎరుకుల పడుచు మీద చెప్పరానంత కోపం వచ్చింది. చిలక పిట్టదిక్కు పిడికిలి ఎత్తాడు కొడతూ నన్నట్టు. అక్కడినుండి జనశూన్యమైన బులేవార్ పక్కనుండి సదుస్తూ వెళిపోయాడు. ఎక్కడికో ఇష్టం వచ్చినదిక్కుకి. మనస్సునిండా ఎదోశూన్యం.

స్ట్రీటెన్ కాయవచ్చి ప్రసవిర్నినందు పోల్చుకున్నాడు. ఆకాశం మబ్బుగా ఉంది. ఇంకానందేహంలేదు, చర్చికి ఎదురుగుండా అదిగో రెండో నెంబరు బ్లాకు. బ్లాకు ఎడమదిక్కు తిరిగాడు. అక్కడ ఎటువెళ్ళాలో తెలీదు. సరిగ్గా అదే సమయానికి సారంగం మ్రోగింది. పైన కూచుని ఉంది, ఓపచ్చటి చిలకపిట్ట. గుండ్రని కళ్ళతో తనదిక్కే చూస్తూ ఉంది. ఇంతలో మూడో అంతస్తులో ఓకిటికీ తెరవబడింది. కిటికీలోంచి ఓ కోమల హస్తం బైటికి వచ్చింది. పాస్కా పాదాల దగ్గర ఓ మడతకాయితం వచ్చిపడింది. కిటికీ అద్దాలలో చూశాడు. లిఉడ్డిల్లాను. సంతోషంగా వెయ్యికళ్ళతో చూశాడు. ఆమె గులాబీరంగు బుగ్గలు అద్దాలకు అంటుకొని ఉన్నాయి. (వేళ్ళతో, చేతులతో, బాహువులతో ఏదోసైగ చేస్తూ ఉంది. ఆసైగలో అర్థ మేమిటో తెలియడం లేదు. పాస్కాకూడా

పైగ చేస్తున్నాడు, ఆమెను వచ్చేయ్య మంటున్నాడు. “వెధవ తల్లీ తండ్రీని! నువ్వు లేకండా నేను బ్రతకలేను.” అంతలో లిఉడ్కిల్లా పక్కని నచ్చినిలబడింది, మరో స్త్రీవ్యక్తి. లావుపాటి శరీరంమీద టర్నీశాలువు చుట్టుకొని ఆమె పిడికిలి ఎత్తి పాస్కాను బెదరించింది. దభీమని కిటికీ మూసి వేసింది.

తోక ముడుచుకొని ఇంటికి వచ్చేశాడు పాస్కా. దుస్సహ మైన బాధతో పదిహేను దినాలు గడిచాయి. రాత్రిభృ ప్రస విర్ని సందులో తిరిగేవాడు. నడుస్తూ గుడ్డివాడిలా వస్తూ పోతూ ఉన్న వాళ్ళమీద పడిపోయే వాడు. మనిషి చీకిపోయాడు.

మూడోవారం ఆదివారంనాడు నానవేసిన తేయాకు నీటిలో దుస్తులు ఉతికి బాగు చేసుకున్నాడు. గులాబీరంగు పై సిద్ధం చేశాడు. జోళ్ళకు రంగు తోమాడు. ఉద్దండమైన ఆబోతు పెయ్య కొమ్మలు పట్టుకుందికి బైలుదేరినట్లు చేతు లూపు కొంటూ బైల్దేరాడు. సగం తెరిచిన కిటికీలోంచి లిఉడ్కిల్లా దూరం నుండే చూసి నిచ్చెరపోయినట్టయింది. గుండెల దగ్గర చేతులు పిడికిలిగా పెట్టుకుంది. పాస్కా తిన్నగా ఇంట్లోకి వచ్చేశాడు. ఆమె తల్లీ తండ్రీ అప్పుడే భోజనం ముగించి టీ త్రాగుతున్నారు.

“నమస్తే, క్షమించాలి బాబయ్యగారూ, నిజం చెపుతున్నాను. లిఉడ్కిల్లా లేకుండా నేను బ్రతకలేను. ఆమెను చూసినప్పటినుండీ నాలవస్థ ఇలా అయిపోయింది, నాపరిస్థితి.

ఇదిగో ఆరవ తరగతి పనివాణ్ణి; అంతేకాదు, ఓవర్ టైము కూడా పనిచేసి సంపాదిస్తాను. తాగడం గీగడం నా వంటా గింటా లేదు. ఊలినుండి పార్టీలో మెంబరుగా ఉన్నాను. ఏ యువతినీ పోషించవలసిన బాధ్యత నాకు లేదు. ఇందులో మాయామర్మం లేదు. అంతా విప్పి చెప్పాను. మీదయ ఎలా ఉంటే అలా చేయించండి. ”

వికారమైన మొహంతో ముసలాడు చక్రవర్తి లేచాడు.

“ నేను నీబాబయ్యనూకాను, మాఆవిడ అమ్మకాదు, నోరుముయ్యి. ”

పెద్ద బొంగురు గొంతుకతో అతడి భార్య అంది :

“ ఏమిటోయ్, ఈతతంగం ! ఇంటి చుట్టూ తిరగడం సైగలూ, పరాయి కొంపలో దూరడం మా తాతలనాడూ యిలాంటి వ్యవహారం చూడలేదూ, వినలేదు. మీదు మిక్కిలి మాపిల్లకు ఈ ఘటమా పెళ్ళికొడుకు ! ఓయి దేవుడా, ఆరో తరగతి పనివాడు ! నిరుడు మాయిస్ ని టస్కావీధి ప్లాటు మేనేజరు అమ్మాయికోసం వస్తేనే తిరగగొట్టేశాం. నడూ ముందు ఇంట్లోంచి అంటా. మాపిల్లను మేం ఇంట్లో ఉంచేసు కుంటాం. మా కేపని వాడూ అక్కణ్ణేదు. అందులోనూ పార్టీ పనివాడు. ”

మరింత ఉద్రేకంతో ముసలాడు గర్జించాడు :

“ ఒక్క రింగుల ఆటలోనే ఒక్కొక్క సీజన్లో వేలకొద్దీ రూబుల్సు గడిస్తాను. ప్రయిజులే నాలుగు వందల రూబుల్సువి

ఉన్నాయి సిద్ధంగా. మదుపుకి నాలుగురాళ్ళు చేతిలో ఉన్నవాడూ, మావ్యాపారం వృద్ధిలోకి తేగలిగినవాడూ అమ్మాయికి వరుడు కావాలి. అంటే ఏమిటో తెలుసా, నువ్వు అవతలికి దయచెయ్యి అన్నమాట. ”

“ అయితే, ఆమెను నాకివ్వరన్నమాటే ? ”

కూలి పోయినట్లుగా ప్రశ్నించాడు. పాస్కా.

“ ఎంత మాత్రమూ ఆపని జరగదు. ”

“ అయితే, సరే. వ్యాపారంకోసం మదుపే కావాలంటే ఇవాళతోటే మీకూ నాకూ తెగు తెంపులు ఈవిషయంలో. తెలిసిందా? ఈసంగతి మాత్రం మీమనస్సులో పెట్టుకోండి, చెపుతున్నాను. నేను. రుజువు చేసి చూపిస్తాను మీకు. భయంలేదు, లిఉడ్డిల్లా! లొంగిపోకు. నాకోసం ప్రతీక్షించు. ”

దంపతులను భయపిస్తూ అన్నాడు పాస్కా. ఓపెట్టె మీద చేతులు నులుపుకుంటూ కూచుంది, మాటాడకండా లిఉడ్ మిల్లా.

దవడలు బిగించుకొని వీధిలోకి వచ్చేశాడు పాస్కా. మార్కెట్లోకి వెళ్ళి ఓసూరకత్తి కొన్నాడు. ఇంటికి వెళ్ళి గది తలుపులు మూసుకున్నాడు. చలికాలం వచ్చింది, వెళ్ళి పోయింది. సరస్సులో మంచుకురవడం తగ్గుతోంది. పాస్కా ప్రతీదినం వేళప్రకారం పనిలోకి వెళ్ళేవాడు. మిగిలిన సమయం మైర్లుకొట్టి వ్యర్థపుచ్చలేదు. చలికాలపు సాయంకాలాలు ఇంట్లోనే తలుపులు బిగించుకొని గడిపేవాడు. ఇరుగు పొరుగు

వాళ్ళు వినేవాళ్ళు టంగ్ టంగ్ శబ్దం. 'వీణగాని నేర్చుకోవడం లేదుకదా! ఎమో ఎవరికీ తెలీదు. వసంతం ప్రవేశించింది. మంచు కరిగే దినాలు వచ్చాయి. సూర్యుడి వేడి పెరిగింది. పొలాలు పచ్చగా కనపడుతున్నాయి. చెట్లుచివురిస్తున్నాయి. సరస్సులో పడవలు విడిచి పెడుతున్నారు. ఫోటోగ్రాఫర్లు వెన్నెల రాత్రుళ్ళలో కూడ ఫోటోలు తీస్తున్నారు. బులేవార్ లో సాయంకాలాల్లో కోలాహలం ఆరంభమైంది. అంతా నిత్యనూతనంగా ఉంది.

ప్రతీ ఆదివారం సరస్సు ప్రక్కనుంచి వచ్చేవాడు పాస్కా, రింగుల పాక తెరచారో లేదో అని. ఊహూ, తెరవలేదు. గులాబీరంగు తోకతో ఆకుపచ్చ చిలకపిట్ట, నోట్లలో రింగు పట్టుకొని అలాగే కూచొని ఉంది, ఎండలో పగిలిన సైను బోర్డు మీద. కొత్త కొత్త ఆకులు దానిమీద రాల్తునే ఉన్నాయి. పాస్కా కూడా చాలా చిక్కిపోయినట్టు కనిపిస్తున్నాడు. ఏనా సాహసిలా ఉన్నాడు. ఓనాడు మాంచి కల కలలాడుతూ ఉన్న సాయకాలం రింగుల పాక తెరచి ఉండడం కనిపించింది. ఎదట అనేకమంది మూకగా ఉన్నారు. లోపల ఎప్పటిలాగే దీపం వెలుగుతూఉంది. ఎప్పటిలాగే బాకులుమీద రింగులు ఝుంకారం చేస్తూ నవ్వుతున్నాయి.

భుజాలతో జనాన్ని తోసుకుంటూ పాస్కా లోపల ప్రవేశించాడు. నెమ్మదిగా తల వంచుకొని బడ్డీ దగ్గరనా వెళ్ళాడు. బుగ్గలు రెండూ ఎండిపోయి దవడలు ఎత్తుగా కని

పిస్తున్నాయి. కళ్ళు రెండూ మాత్రం ముందుతున్నాయి ఎర్రగా. లిఉడ్డిల్లా రింగులు వరిపెడుతూఉంది. పాస్కా వెళ్ళడంతోనే ఆమె బుగ్గల నిగనిగ మాసి పోయినట్లయింది. చూపుల్లో బరువూ, ఎర్రటి పెదవులమీద మధురరేఖా అలా అలా కనిపించినట్లయింది. ఆమె తండ్రి సులోచనాలు నర్దుకొని వెనక్కు చేరబడ్డాడు, చికాకుగా.

“క్షమించాలి నేస్తం, ఏదీనాకియ్యి! రింగులు వేస్తూఉన్న ఓకుర్రాణ్ణి ప్రక్కకు తోనేసి నిశ్చలమైన కంఠంతో అన్నాడు పాస్కా. ముసలాడి దిక్కుచూడకుండానే, అమ్మాయి దిక్కుచూసి తల విసిరాడు. యంత్రం బొమ్మలా రింగులు అందించింది లిఉడ్డిల్లా. మంచులా చల్లగా ఉన్న ఆమె వ్రేళ్ళు తాకాడు. బెంచీమీదికి డబ్బులు - రింగుల వెల విసిరి వడేశాడు.

వెనకాల జనం కమ్మలు కట్టడం మొదలు పెట్టారు.

“తోపుడు బండి పిలవండోయ్, ప్రయిజులు మోసుకువెళ్ళడం కష్టం”

ఎవరేమన్నదీ వినిపించు కోకుండానే, నిర్లక్ష్యంగా గురిపెట్టి విసిరాడు రింగు. ఒక్కబాకూ కదలలేదు. టక్ మని శబ్దం మాత్రం అయింది. ఎక్కడా తగలకుండా వెళ్ళి బాకుకు వ్రేలాడింది రింగు. ముసలాడు తొందరగా అరచెయ్యిముక్కుకు పామాడు. భయపడ్డాడో ఏమో! మిఠాయి పొట్లం పాస్కా చేతికి అందించాడు. దాన్ని అవతల తోనేసి, కొంచెం వెనక్కు

తగ్గి మరోరింగు విసిరాడు పాస్కా, అదెక్కడికి వెళ్తున్నా ఉందోకూడా చూడకుండా. అదీ నరిగ్గావెళ్ళి బాకు మీద వ్రేలాడింది. ముసలాడు మరో పొట్లం ఇవ్వబోతూ ఉండగానే, మరి మూడు రింగులు మూడుబాకుల మీదా విసిరి వేలాడ దీశాడు; కదలకండా, చప్పుడు లేకండా. జనం కిక్కురు మనకుండా చూస్తున్నారు. నిశ్శబ్దం, చీమచిటుకంటే వినిపి స్తుంది.

ముసలాడు చిలిపికళ్ళతో బిగులుగా చూస్తున్నాడు పాస్కాను. నల్లటి నుదుటిమీంచి చెమటబొట్లు దిగ జారు తున్నాయి. పంట్లాంవొదులై పోయినట్లుంది. ఓకాలు ముం దుకు వేసి, కొంచెం క్రిందికి వంగి రింగుమీద రింగు విసురు తున్నాడు పాస్కా. ఓటమి లేదు.

ప్రపంచాన్ని జయించిన వీరుడిలా నిలబడి ఉన్నాడు పాస్కా.

“ఏం, ఉడ్డిల్లా ఇప్పుడెవరి దంటావ్?”

“నీది మాత్రం ఎప్పటికీ కాదు” అన్నాడు ముసలాడు.

“కాదు? నరే” బరువు కళ్ళతో జనం దిక్కు తిరిగి ఓ కుర్రాణ్ణి చూసి అన్నాడు :

“ఒరే, అబ్బాయీ, మలుపు దగ్గరికి వెళ్ళి ఓ కూలాణ్ణీ, ఓ తోపుడు బండీ పిలుచుకురా, ప్రయిజులు వేసుకు వెళదాం. ఏదీ, పరిగెత్తుకు వెళ్ళూ.”

చెక్కు చెదరని దృఢత్వంతో ఉంది పాస్కా మొహం. నుదుటిమీది శిరాలు పొంగి బైటికి కనిపిస్తున్నాయి. ఓ

చెయ్యివెనక్కు మలిచాడు. వేళ్ళకొనల్లో విద్యుత్తు మెరిసి నట్టుంది. బాకులు రింగులు వచ్చి వ్రేలాడుతూ ఉంటే బాకులు టంగ్ టంగ్ మంటున్నాయి. ప్రతీరింగూ బాకులు మీద వ్రేలాడుతూఉంది. ప్రజలు గొల్లుమంటున్నారు. సంతోషంతో గగ్గోలు చేస్తున్నారు. నిమిష నిమిషానికీ జనసమ్మర్దం పెరిగిపోతూ ఉంది. పాస్కా కళ్యాణి చూడడం లేదు. తన లక్ష్యాన్ని కూడా పరికించడం తనకు అనవసరం. ముసలాడు ఏమిచూస్తున్నాడో అతనికి తెలీదు. అర్థం కావడం లేదు. పాస్కాను చూడడానికే భయంగా ఉన్నట్టుంది. ఒక్క రింగుకూడా గురి తప్పడంలేదు. ఐదు నిమిషాల్లో అంతా అయి పోయింది. కమిజుచేత్తో నుదుటిచెమట తుడుచు కున్నాడు పాస్కా. జనం దారివదిలి తప్పుకున్నారు. తోపుడు బండి వచ్చేసింది.

“ఇవన్నీ బండిమీద వెయ్యి” ఆజ్ఞాపించాడు పాస్కా. “అయ్యో, అదేమిటి!” ప్రయిజు దొంతర్ల దిక్కుచూస్తూ నిస్సహాయుడిలా అన్నాడు ముసలాడు.

“ఏమీలేదు. ఈవస్తువులన్నీ గెలిచినవాడు పట్టుక వెళతాడు. ఇక్కడ మిగిలేదేమీ లేదు.”

“అంటే ఏమన్నమాట? నాలుగు వందల రూబుల్లుల సామాను నాది. నాబ్రదుకంతా ఇదేను.”

ఆడపిల్లలా ఏడుస్తున్నాడు ముసలాయన.

“ఏమైతే నాకేం? వెయ్యిరూబుల్లుల సామానై తే

మాత్రం! ఇదంతా నాది. నేను దొంగతనం చెయ్యలేదు. ఆటలో న్యాయంగా గెలుచుకున్నాను. కావలసినంత మంది సాక్షులున్నారు, ఈజనమంతా. చలికాలమంతా ఓ నిమిషం వ్యర్థం చెయ్యకుండా అభ్యాసం చేశాను. ఒక్కరాత్రి కూడా కును కెలాటిదో ఎరగను. ఎన్నిసార్లు నువ్వు ప్రయిజులు పెట్టినా, గెలుపునాదే. తప్పదు. ఈ సామానంతా నాఇష్టం. బుద్ధివుడితే ఉంచుకుంటాను, లేదా నీళ్ళలో పారేస్తాను.”

“తప్పకండా, వందసార్లయినా సరే మేమంతా సాక్షులు. ఐతే, నేస్తం, గ్రామఫోను మాత్రం నీట్లో పడేయ్యద్దు” జనంలో నుంచి ఎవరో అన్నారు. పిలవకుండానే కొందరు వచ్చి ప్రయిజు సామానులు బండిలో వేశారు.

‘పద’ అన్నాడు పాస్కా.

ముసలాడు అరిచాడు: ‘ఉండు. ఎక్కడి కెళతావు? నేను మాత్రం ఉత్తి చేతుల్లో ఎలా ఇంటికి వెళ్ళేది?—నిజంగా ఇవి నీట్లో పడేయ్యకు.”

“ఎందుకు పడేయ్యను? తప్పకండా పడేస్తాను. సరస్సు దగ్గరికి రా చూద్దువుగాని.”

“భగవంతుడి మొహమైనా కొంచెం చూడు.”

“భగవంతుడు కాలిన బూడిదతో సమానం. అదిగో నీబోర్డుమీది చిలక పిట్టకీ భగవంతుడికీ ఏమీ తేడాలేదు. ఇదిగో మళ్ళీ యిలాంటి మాటలాడావా అంటే చూస్కో” అంటూ పిడికిలి చూపించాడు పాస్కా.

వెనకాల ఆనందంతో అరుస్తూ జనం, బండి వచ్చి సరస్సు దగ్గర ఆగింది. క్రోములెదరు బూట్లజత తీసి స్టీల్స్ కి గిరవా టేశాడు పాస్కా.

జనం గొల్లు మన్నారు.

“ఉండు” పిచ్చివాడిలా వగరుస్తూ అన్నాడు ముసలాడు :

“ఆగు”-

ప్రయిజులు కుప్పమీద రెండుచేతులూ గట్టిగా ఆనించి అన్నాడు పాస్కా.

“ఆఖరు సారి చెపుతున్నాను. ఇదే ఆఖరుసారి. వీళ్ళంతా సాక్ష్యం. ఆఖరుసారి చెపుతున్నాను. మీఅమ్మాయిని నా కిచ్చి పెళ్ళి చెయ్యి నీవస్తువులన్నీ తిరిగి తీసి కెళిపో. నీపాక దిక్కు తిరిగి చూడ నన్నా చూడను. కాదంటావా, నిన్ను సర్వదుంబాలా చేసి వదుల్తాను. లిఉడ్ మిల్లా లేకండా నేను బ్రవకలేను. నిమిషమన్నా బ్రదకతేను.”

“ఐతే, తీసి కెళ్లుదాన్ని, ఇదిగో కావాలంటే ఈక్షణంలో తీసి కెళిపో.”

ముసలాడు అరిచినట్లన్నాడు. కోపంతో క్రింద ఉమ్మేశాడు.

“లిఉడ్ మిల్లా, నారాణీ!”

గట్టిగా పిలిచాడు పాస్కా. సామాను బండి వదిలేసి పక్కకు వచ్చేశాడు. రెండుచేతులూ మొహంమీద కప్పుకొని ఎప్పుడో వచ్చి పక్కనే నిలబడి ఉంది లిఉడ్ మిల్లా సిగ్గుతో. ఆమె బాహువులు కూడా సిగ్గుతో ఎర్ర బడ్డాయి.

“ఆట ఇవాళతో ఐపోయింది. పద”

నాజూకైన పింగాణీ వస్తువును తాకినట్టు, సున్నితంగా లిఉడ్కిల్లా మోచేయి పట్టుకున్నాడు పాస్కా.

సరిగ్గా అదే సమయానికి బులేవార్ అంతటా జాజిపువ్వులు గుబాళించాయి ; ఎక్కడ చూస్తే అక్కడ సరస్సులో, శిరస్సులలో చెట్ల సందులలోంచి నీలి మఖమలు వంటి ఆకా శంమీద వంపు తీర్చినబాకు వలె నెలవంక. సరస్సులో, సరి కొత్త ప్రతిబింబం. బంగారం ఉంగరంలా పెళ్ళి ఉంగరంలా, తరంగాల్లో రింగుల్లా ద్యోతకం అవుతూ ఉంది.

నర్తకీ - చిత్రకారుడూ

చాలా పొద్దుపోయింది. జపాను యువక చిత్రకారుడొకడు కియోటోపట్నం నుండి యోదోకి కాలినడకని వెళుతున్నాడు, దారి నిర్జనంగావుంది. అదంతా కొండదారి. ఆ దినాల్లో దాల్లు చాలావరకూ అప్పకష్టాలతో నిండి వుండేవి. అంచేత జపానులో ముద్దుగా పెరిగిన అబ్బాయిలికి బుద్ధి రావాలంటే వాళ్ళని నంచారానికి పంపాలి అనేవాళ్లు. రోడ్లమాట ఎలావున్నా దేశం ఆకారం మాత్రం ఆనాడూ ఇప్పటిలాగే వుండేది. ఇప్పటిలాగే పెద్ద పెద్ద అత్తి చెట్లవనాలూ, నెదురు అడవులూ వుండేవి. అప్పుడూ గడ్డితో నేసిన గుడిసెలూ వుండేవి. ఇవాళలాగే ధాన్యం పొలాల్లో గడ్డిటోపీలతో వ్యవసాయ దాల్లు బురదలో నుంచుని పనిచేస్తూ వుండేవాళ్లు. ఇప్పటిలాగే రోడ్లప్రక్క వనాల్లో పెద్దపెద్ద బుద్ధ విగ్రహాలు ప్రశాంత మయిన చిరునవ్వులతో కనిపిస్తూ వుండేవి. నదీతీరాల్లో పల్లె టూళ్ళ కుర్రాళ్ళు ఇప్పుడులాగే దిన మొలలతో ఆడుకుంటూ వుండే వాళ్లు.

అయితే మన చిత్రకారయువకుడు 'ముద్దుగా పెరిగిన అబ్బాయి' కాడు. ఇంత స్వల్పవయస్సులోనే అతడు అనేక దేశాలు తిరిగాడు. దూర దూరాలు నడిచి వెళ్ళడంలో ఆ కష్టాలికి అలవాటు పడ్డాడు. కాని, ఈప్రయాణంలో అతడు సాయంకాల మయేనరికి వొక విషమప్రదేశంలో చిక్కి

పోయాడు. రాత్రి తల దాచుకుందా మంటే ఆ ప్రదేశంలో ఆశ్రయంలేదు. భోజనం దొరికే మార్గం అనలే కనిపించడం లేదు. అదంతా అడవిప్రదేశం మనిషివున్నగురై కనిపించదు. దూరం తగ్గించడం కోసం అడ్డుదారి పట్టడం వల్ల, తప్పుదారిలో పడిపోయినట్టు అప్పటికి గాని అతడికి బోధపడలేదు.

అవి చీకటి రాత్రులు. అంతటా అత్తిచెట్ల అడివి చీకటిని మరింత గాఢం చేస్తూ వుండి. చెట్ల జీబులో గాలిచప్పుడు తప్ప మరో సడి వినపడడం లేదు. చిత్రకారుడు అలిసిపోతూ నడుస్తున్నాడు. ఏదన్నా నది కనపడు తుందేమో అని అతడి ఆశ. నది వొడ్డునే పడి వెళితే ఏదో వొక పూరు కనపడకపోదు. అనుకున్నట్టే వొక చిన్న కాలవ తగిలింది. దానివొడ్డుగుండా వెళ్ళాడతడు. కొంతదూరం వెళ్ళేసరికి అది వొక కొండమీంచి పడుతూన్న సెలవరై పూరుకుంది. పాపం అంత మేరా కాళ్ళీడ్చుకుంటూ వెనక్కి వచ్చా డతడు ఈసారి దగ్గరగావున్న ఒక గుట్టమీద కెక్కాడు. దాని మీంచి నాలుగు దిక్కులా చూడవచ్చు. ఏదన్నా పూరు దగ్గరగా వున్న గుర్తు ఏచిన్న దీపం వెలుగో కనపడవచ్చు. కాని అన్ని దిక్కులా పెద్ద పెద్ద కొండలు తప్ప మరేమీ కనపడలేదు.

మరో ఉపాయం లేదు. ఆరాత్రంతా ఆరుబయటే గడపాలతడు. ఇలా నిరాశ చేసుకున్న ఉత్తరక్షణంలో హఠాత్తుగా వోకొండమూల, మినుకు మినుకుమంటూ వోచిన్నదీపం వెలుగు

తనకంట పడింది. ఎవరిదో వాక కుటీరంలోంచి ఆ వెలుగు కనపడి వుంటుంది. ఈ ఆశతో అతడు ఆ వెలుగుదిక్కున నడిచాడు. కొంతదూరం వెళ్ళేసరికి నిజంగా వాక కుటీరం కనపడింది. వెళ్ళి ద్వారం ముందు నుంచున్నాడు. తలుపులు మూసివున్నాయి. ద్వారం నందులోంచి దీపం వెలుగు వచ్చి బైట పడుతోంది.

చిత్రకారుడు మెల్ల మెల్లగా తలుపు తట్టాడు. జవాబులేదు. పిలిచాడు. ఎవరూ పలకలేదు. గట్టిగా తలుపు కొట్టాడు. ఈ సారి లోపలనించి “ఎవరు? ఏం కావాలి?” అంటూ ప్రశ్న వచ్చింది. కంఠస్వరం స్త్రీది; ఎంతో మాధుర్యంగా వుంది. అన్నిటికంటె యువకుణ్ణి ఆశ్చర్యం కలిగించిన విషయం, ఆ కొండల్లో వుండి ఆమె పట్నవాసంలో శుద్ధమైన శిష్టవ్యావహారికం మాట్లాడడం.

తానొక విద్యార్థిననీ, యోదో వెళ్ళుతూ దారి తప్పి పోయావనీ చిత్రకారుడు జవాబు చెప్పాడు. ఆరాత్రికి కొంచెం భోజనం, పడుకుందికి కాస్తస్థలం కావాలంటూ ప్రార్థించాడు. ఇక్కడ ఆమాత్రం అవకాశం లేకపోతే ఏదయినా దగ్గర గ్రామానికి దారి చూపించవలసిందనీ ప్రార్థించాడు. దారి చూపించేవాళ్ళ పరిశ్రమా యిచ్చుకుంటానన్నాడు.

లోపలియువతి అతణ్ణి ఇంకా ఎన్నో ప్రశ్నలు వేసింది. బాటసారి ఎవడన్నా ఇలా ఇక్కడికి ఎలా రాగలడా అనే ఆమె ఆశ్చర్యం. కల్లా కపటం లేని అతడి జవాబు ఆమె సందే

హం పోగొట్టింది. “ఇంత ఘోరమయిన ఈరాత్రి వేళ వూరు వెదికి తెలుసుకోవడం సాధ్యంకానిపని. ఆగండి, తలుపు తీస్తాను” అందామె.

తలుపు తెరవబడింది. ఒక కాగితం లాంతరు పట్టుకొని ఇంటామె ద్వారంలో నిలబడింది. ఆమె లాంతరు ఎత్తి పట్టుకుంది. వెలుతురంతా యువకుడి మొహం మీద పడుతోంది. ఆమె దిక్కుమాత్రం చీకటిగావుంది. కావాలనే అలా లాంతరు పట్టుకుందామె. ఓనిమిషం మాట్లాడకుండా యువకుడి మొహం పరీక్షగా చూసింది. “ఆగండి నీళ్ళు పట్టుకు వస్తాను” అంటూ లోపలికి వెళ్ళింది. క్షణంలో నీళ్ళతోనూ తువ్వాలతోనూ తిరిగి వచ్చింది. కాళ్ళధూళి కడుక్కోమని కోరింది.

చిత్రకారుడు జోళ్ళుతీసి కాళ్ళు కడుక్కున్నాడు. ఇంటామె వెంట కుటీరం లోపలికి ప్రవేశించాడు. ఒక టేగది. వెనక ప్రక్క మాత్రం చిన్నవంటగది. అతడికోసం మాత్రమే వొక ఆసనం పరిచింది. కాళ్ళూ చేతులూ కాచుకుందికి కుంపటి దగ్గర పెట్టింది.

చిత్రకారుడు యువతిని తేరిపార చూశాడు. అలౌకికమైన ఆమె సౌందర్యానికి చక్కితుడయ్యాడు. అతడికంటే ఆమె వయస్సులో రెండు మూడేళ్ళ పెద్దకావచ్చు. అయినా ఆమె నిండు యవ్వనంతో నవనవలాడుతోంది. చూసే చూడడం తోట తెలిసిపోతుంది ఆమె కాఫుబిల్ల కాదని.

“నేనిక్కడ వొక్కతేనే వుంటున్నాను” అందామె. ఆమె మాటల్లో తేనె లాలుకుతున్నాయి. “ఎవ్వరినీ ఇక్కడికి రానివ్వను. అయితే ఈచీకటి రాత్రిలో దారి నడవడానికి ప్రయత్నించారంటే మీకు ఆపద తప్పదు. కొద్ది దూరంలో వ్యవసాయదార్ల ఇళ్ళున్నాయి. కాని ఎవరయినా దారి చూపించందే మాత్రం అక్కడికి మీరు వెళ్ళలేరు. అంచేత ఈరాత్రి ఇక్కడే వుండండి. మీపడకకోసం పక్కయిస్తాను. భోజనం కూడా ఇస్తాను. పాపం, నిజానికి ఎంతో ఆకలిగా వుంటుంది మీకు. నాదగ్గర బియ్యమూ, ఏవో కాయగూరలూ తప్ప మరేమీలేవు. మీరు చెడ్డగా భావించకండి” అంది.

చిత్రకారుడికి ఆకలి దహించుకు పోతోంది. ఆమాత్రం దొరకడమంటేనే బ్రహ్మనందంగావుంది. యువతి వంటింట్లోకి వెళ్ళింది. పోయ్యి ముట్టించింది. నిమిషాలమీద అన్నం కూడా తయారుచేసి పట్టుకువచ్చింది. ఆదరపూర్వకంగా వడ్డనా చేసింది. అతడు భోజనం చేస్తున్నసేపూ మాట్లాడకుండా దగ్గర కూచుంది. అతడు వేసిన ప్రశ్నలకి ‘ఊఁ ఊఁ హూఁ’ తప్ప మరో జవాబు ఆమెనుండి లేదు. చేనేదిలేక చిత్రకారుడూ పూరుకున్నాడు.

అతడు అలాగే కూచుని గది నాలుగుమూలలూ పరికించాడు. గది ఎంతో అంత పరిశుభ్రంగా వుంది. అతడికి వడ్డించిన పాత్రలూ తళతళా మెరుస్తున్నాయి. గదిలో విలువయిన వస్తువులు లేనే లేవు. వున్న వొకటి రెండూమాత్రం

ఎంతో అందంగా వున్నాయి. గోడమీద బట్టలూ అవ్వెట్టు కునే బీరువాల దగ్గర తెల్లటి కాగితాల తెరలు వేలాడు తున్నాయి. వాటిమీద పువ్వులూ, లతలూ, కొండలూ, నదులూ, ఆకాశం, నక్షత్రాలూ - ఇలా ఎన్నో చిత్రాలు ఎంతో అందంగా వున్నాయి. గదివొకమూల కిందగా వొక వేదికవుంది. వేదికమీద చిన్నగుమ్మటం. దానికిలక్క పని చేసిన రెండు తలుపులు. అవి తెరిచివున్నాయి. లోపల ఏదో వొక స్మృతిచిహ్నం కనిపిస్తూ వుంది. రెండు పక్కలూ పువ్వులు కుప్పపోసి వున్నాయి. ఎదట వొక దీపం వెలుగుతూ ఉంది. పైన గోడమీద వొక అందమయిన చిత్రం వేలాడుతోంది. ఆచిత్రం కరుణ దేవతది. దానితలమీద నెలవంక కీరీటంలా ఎంతో ఇదిగా వుంది.

చిత్రకారుడి భోజనం ముగిసింది. “మీకు పక్కకూడా మంచిది ఏర్పరచ లేను” అందామె “దోమ తెరకూడా కాగితంది. ఏటితోనే ఈ రాత్రి మీరు విశ్రాంతి తీసుకోవాలి. పక్కనాదే. ఈరాత్రి ఎంతోపని చెయ్యాలినేను. నిద్రకి నాకు అవకాశం లేదు” అంది.

‘దేవకన్నెలాంటి ఈ అందకత్తె ఏదో వొక తెల్లని కారణంవల్ల ఇలా వొంటరిగా ఈ ఆరణ్యంలో గడుపుతోంది’ అంటూ అవగాహన చేసుకున్నాడు చిత్రకారుడు. అతిథిని సత్కరించాలన్న అభిప్రాయంతోనే ఆమె తన పక్క తనకి ఇస్తున్నదనీ, అందుకోసం రాత్రంతా తనకేదో పనివుందని.

నాకు చెప్పతున్నదినీ అతడు భావించాడు. అంచేత ఆమె చెప్పిన దానికి అతడు సమ్మతించలేదు. “నాకోసం మీరు ఇంత శ్రమపడడం అనవసరం. నేలమీద చిన్న చాప అయితే నాకు చాలు. సుఖంగా నిద్రపోతాను. ఏదో రెండుమూడు దోమలు కుట్టినా అంత ప్రమాదమేమీలేదు” అంటూ నిరాకరించాడు. కాని ఆమె వొప్పకోలేదు. తమ్ముణ్ణి వొప్పించే అక్కయ్యలాగ కాదుగాక కాదని అతణ్ణి వొప్పించింది. మరి కాదనలేక పోయాడు చిత్రకారుడు. నిజానికి ఆరాత్రి ఎంతో పనివుంది అమెకి. అందుకని వీలయినంత వేగంగా ఆమెకి అవకాశం కావాలి. ఇంకోమాట చెప్పకుండా చిత్రకారుడు ఆమె చెప్పినట్టు వినకతీరిందికాదు.

ఒకే వొక్కగది అని ముందే చెప్పాను. మంచంమీద ఆమె పక్క పరిచింది. దోమతెరా వేసింది. కర్రతలగడ తలవైపు పెట్టింది. తరవాత పల్పుటి కర్రపలకలతో చేసిన వొక తెరతెచ్చి మంచానికీ వేదికకీ మధ్య, వేదిక కనపడకండా అడ్డుగా అమర్చింది. దాంతో చిత్రకారుడు గ్రహించాడు ‘ఆమె వొంటరిగా ఆచాటుని వుండడానికి నిశ్చయించుకుందని. మనస్సు వొప్పడంలేదు; అయినా అతడు మంచం మీద పడుకోక తప్పిందికాదు. “ఈమెని ఇంత ఇబ్బంది పెట్టాను” అన్న భావం అతణ్ణి నిలువునా కరిగించి వేస్తున్నది. పక్కమీద వాలిన కొద్దినేపట్లోకే అతడు గాఢనిద్రలో మునిగిపోయాడు. కొద్దిగంటలు గడిచాయోలేదో, హఠా

త్తుగా అతడు తుళ్ళిపడి లేచాడు. ఆశ్చర్యం! ఏదో తెలియరాని శబ్దం వినిపిస్తోంది. అది మనుష్యుల కాలిచప్పుడే కాని, నడిస్తే పరిగెడితే అయేచప్పుడులాలేదు. ఎవళ్ళయినా ఉద్రేకంతో చిందులు తొక్కుతూ, కాళ్ళు ఇటూ అటూ విసిరితే ఎలాంటి చప్పుడు అవుతుందో అలాంటిదా చప్పుడు. దొంగలయి వుంటారు. అతడి గుండెలు దడదడలాడాయి. అయితే, ఆభయం తనకోసంకాదు. తనదగ్గర దొంగలు దోచుకోవలసినంత ఏమీలేదు. ఆ దయామూర్తి ఇంటామె కోసమే అతడి దడ. లేచి కూచున్నాడు. కాగితం దోమతెర సందుల్లోంచి చూశాడు. కాని కర్రపలకల తెరఅడ్డంగా వుంది. అవతల ఏం జరుగుతున్నదీ కనపడడం లేదు. పెద్ద కేక వేద్దామనుకున్నాడు. కాని సంగతేమిటో తెలుసుకోకండా ఏంచేసే ఏమీ లాభంలేదనుకున్నాడు. ఆగకండా ఆశబ్దం అలా వినపడు తూనేవుంది. వింటూన్నకొద్దీ మరీ అగమ్యగోచరంగావుంది. ఏమయినా ఆమెని రక్షించాలి తన ప్రాణం పోయినాసరే.

దోమతెర తొలగించి అతడు మంచంమీంచి దిగాడు. చప్పుడు లేకండా నెమ్మదిగా అడుగులు వేస్తూ కర్రతెరదగ్గరికి వచ్చాడు. తెరవక్కనించి చూశాడు. తనకళ్ళముందు కనపడ్డ దృశ్యానికి నిలువునా నిశ్చేష్టుడై పోయాడు. తనకళ్ళనే తాను నమ్మలేకపోయాడు. విలువయిన దుస్తులు వేసుకుని ఇంటామె వొంటరిగా వేదికముందు నాట్యం చేస్తోంది. దుస్తులు జిగేలు మంటున్నాయి కళ్ళకి. అవి ఆలయాల్లోని నాట్యకత్తెల

దుస్తులులా వున్నాయి. ఇంతవిలువయిన దుస్తులు వేసుకున్న వనాట్యకత్తెనీ ఇంతవరకూ మన చిత్రకారుడు ఎక్కడా చూడలేదు. ఆ అందమైన దుస్తులలో ఆమె అందం అద్భుతంగా వుంది. ఆమె అందాన్నిమించి ఆమె నృత్యం అతణ్ణి మరింత చకితుణ్ణి చేస్తోంది. మొట్టమొదట అతడి మనస్సులో భయం తలసూపింది. ఎవరీమె? దెయ్యమో దేవత? కాదు కదా! ఉహూ, కాదు. కరుణదేవత చిత్రం ఎదట, బుద్ధదేవుడి వేదికముందు ఆమె నృత్యం చేస్తున్నది. మెరుపులా తట్టిన భయం మెరుపులాగే మాయమైంది. అలా భయపడ్డందుకే అతడు సిగ్గుపడి పోయాడు. నొచ్చుకున్నాడు.

ఆమె నాట్యం ఇంకోకన్నువాడు చూడకూడదనే ఆమె నంకల్పం. ఆవిషయం చిత్రకారుడికి అర్థమైంది. అతడు ఆమె అతిథి. వెంటనే అతడు పక్కమీదికి, దోమతెరలోకి వెళ్ళి పోవడం శ్ఛాయం. కాని అతడు ఇంద్రజాలంలో వున్నట్టున్నాడు. ఆశ్చర్యం, ఆనందం అతణ్ణి స్తంభింపంజేశాయి. ఇలాంటినృత్యం అతడు జన్మలో చూసి ఎరగడు. చూస్తున్న కొద్దీ అతణ్ణి సమ్మోహంలో ముంచెత్తుతున్నది ఆమె నృత్యం. హఠాత్తుగా ఆమె ఆగింది. తన దుస్తులు తీసివెయ్యడం కోసం వెనక్కి తిరిగేనరికి చిత్రకారుణ్ణి చూసింది. తుళ్ళిపడింది.

చిత్రకారుడు తన తప్పుకోసం క్షమాపణ వేడడం మొదలు పెట్టాడు. అడుగుల చప్పుడుతో తన నిద్ర తేలిపోయిందనీ, భయంతో లేచిపోయాననీ, ఆ భయం తనకోసం కాదనీ,

అడవిలో వొంటరిగా నివసిస్తూవున్న ఆమె కోనమేనసీ అతడు చెప్పాడు. తీరా మంచం దిగివచ్చి అతడు చూశాక తనకి కలిగిన ఆశ్చర్యం కూడా దాపరికం లేకండా తెలియజేశాడు. “మిమ్మల్ని ప్రశ్నించినందుకు నన్ను క్షమించాలి. నేను తెలుసుకోవాలని కోరుతున్నాను. మీ రెవరు? అద్భుతమైన ఈ సృత్యం ఎక్కడ నేర్చుకున్నారు? పట్నంలోని సుప్రసిద్ధ నాట్యకత్తెల అందరి సృత్యమూ చూశాను నేను. కాని, అందులో ఏవొక్కతేకూడా మీఅంత గొప్పగా సృత్యం చెయ్యలేదు. మీ సృత్యం మీద నాచూపు పడిం తరవాత నేను మరి వెవక్కి వెళ్ళలేక పోయాను” అన్నాడు.

మొదట ఆమెకి పట్టరాని కోపం వచ్చింది. కాని కల్లా కపటం లేకండా చిత్రకారుడు చెపుతూవున్న మాటలతో క్రమంగా ఆమె మొహానించి కోపభావం చెరిగి పోతూ వచ్చింది. చిరునవ్వుతో అతడిముం దామె చదికిల బడింది. “మీ మీద నాకు కోపంలేదు. అయితే, మీరు నాసృత్యం చూసేశారు. అందుకనే కష్టంగాఉందినాకు. ఒంటరిగా నేనతా సృత్యం చెయ్యడం చూసి బహుశా మీరు నన్ను పిచ్చి దను కుని వుంటారు. అంచేత నావిషయం మీకు చెప్పడం అవ సరం.”

ఆమె తనకథ ఆరంభించింది. చిత్రకారుడికి జ్ఞాపకం వచ్చింది; తన చిన్నప్పుడు ఆమెపేరు విన్నాడు. అప్పుడామె పట్నంలోని నాట్యకత్తె అందరినీ మించిన నాట్యకత్తెగా వుం

డేది. మహారాజసంపత్తి ఆమె పాదాల కిందపడి వుండేది. ఆమె అందంముందు ప్రపంచం తల వొగ్గేది. ఐతే ఒకనాడు అన్నిటిని వదిలి హఠాత్తుగా ఆమె ఎక్కడికో మాయమై పోయింది. అవాళనుండీ ఆమె ఫికరు తెలియడం లేదు. ఆమెతో వొక యువకుడుకూడా మాయమైపోయాడు. ఆయువకుడు ఆమె ప్రియుడు. యువకుడి దగ్గర ఆస్తిపాస్తి ఏమీలేదు. నర్తకి దగ్గరవున్న దాంతోనే కొండలకి పోయి అక్కడ కుటీరం కట్టుకుని ఆ యిద్దరూ కావరం పెట్టారు. ఉభయులూ వొకళ్ళ కొకళ్లు తప్ప మరోప్రపంచం తెలీదు వాళ్ళకి. యువకుడు ప్రాణంపెట్టి ఆమెని ప్రేమించాడు. ఆమె నృత్యం చూడడమే అతడికి బ్రహ్మానందం. సాయంకాలం కావడమే తడువు, తనకి నచ్చిన రాగం అతడు వాయిస్తాడు. ఆ రాగం తాళంమీద ఆమె నాట్యం ప్రారంభిస్తుంది.

ఇలావుండగా చలికాలంలో జబ్బుచేసి అతడు హఠాత్తుగా చచ్చిపోయాడు. ప్రాణంపెట్టి అతడి జబ్బులో ఆమె ఎంతన్నా నేవచేసింది. అయినా అతణ్ణి దక్కించుకోలేక పోయింది. అప్పటినుంచీ ఆయువకుడి స్మృతినిలుపుకుంటూ అతడిపూజ చేస్తూ ఆమె జీవితంగడుపుతోంది. పగలంతా అతడిస్మృతి చిహ్నం దగ్గర వువ్వులు పరుస్తుంది. దీపం తీర్చి పెడుతుంది. రాత్రికాగానే అతడు బతికి వున్నప్పటి మోస్తరుగా ఎడట నాట్యం చేస్తుంది. అలిసివున్న చిత్రకారుడి నిద్రభంగం. చెయ్యడం ఆమెకి ఇష్టం లేదు. అందుచేత మెల్లమెల్లగానే

అడుగులు వేసింది. అయినా నిద్రాభంగం కలిగించింది. దాని కని క్షమాపణకూడా వేడిందామె.

తరవాత లేచి టీ తయారు చేసింది దామె. ఆమెతో కలిసి చిత్రకారుడూ టీ తాగాడు. టీ తాగాక ఆమె బలవంతం మీద పక్కమీదికి వెళ్ళి శరీరం వాలిచ్చి ఉదయం. కొద్ది సేపట్లోకే మళ్ళీ గాఢనిద్రలో ములిగిపోయాడు. తెల్లవారి లేచాక అతడికి ఆకలిగానే వుంది. అప్పటికే ఆమె అతడి కోసం భోజనం సిద్ధంచేసి వుంచింది. ఈ భోజనమూ రాత్రి లాగే సాదాగానే వుంది. ఎంతో ఆకలిగా వున్నా కడుపు నిండా తినడానికి అతడు సంకోచపడ్డాడు. బహుశా ఆమెకోసం ఏమీ వుంచుకో లేదేమో ఆమె!

అతడు వెళ్ళేముందు తనకిచ్చిన భోజనానికిని కొంత పైకం ఆమె కివ్వాలని ప్రయత్నించాడు. ఆమెపుచ్చుకోలేదు. “ నేను మీకిచ్చిన భోజనం అతి సామాన్యమైంది. నిజానికి దానికి విలువే లేదు. అదీ కాక అసలు ఉబ్బుకని మీకు భోజనం పెట్టలేదు నేను. అతిథికి చూపవలసిన సామాన్యకర్తవ్యమే నేను నిర్వహించాను. ఇక్కడ మీకు ఇబ్బంది కలిగింది. అవన్నీ మరిచిపోయి మీసదుపాయం కోసం నేను చూపించిన శ్రద్ధమాత్రం మీరు జ్ఞాపకం వుంచుకుంటే చాలు. నేను ధన్యురాలినే అవుతాను ” అంది.

ఇంకోసారి ఉబ్బు ఇవ్వడానికి అతడు ప్రయత్నించాడు. అన్నిసార్లు అతడు ఉబ్బు ఇవ్వబోవడం ఆమెకి కష్టంగావుంది.

చేసేదిలేక కేవలం మాటలతోనే తనకృతజ్ఞత తెలియజేసి, ఆమె శైలవు తీసుకున్నాడు చిత్రకారుడు. అతడి మనస్సు మాత్రం అక్కడినించి కదలడం లేదు. కాళ్ళు ముందుకి సాగడం లేదు. ఆమె అందం - అందాన్నిమించిన గుణం - అతణ్ణి ముగ్ధుణ్ణి చేసివేశాయి. అతడు వెళ్ళవలసిన దారి ఆమె వివరాలతో చెప్పింది. అతడు కనపడేవరకూ ద్వారం దగ్గరే చూస్తూ నుంచుంది.

ఒక గంట నడిచాక తనకి తెలిసిన గోడ్డుమీదికి వచ్చాడు చిత్రకారుడు. హటాత్తుగా జ్ఞాపకం వచ్చిందతడికి. నర్తకితో తనపేరు చెప్పడం మరిచిపోయాడు. వెంటనే అనుకున్నాడు. చెప్పి మాత్రం ప్రయోజన మేముంది? బహుశా బతికి నన్నాళ్ళూ నేను బీదవాణ్ణిగానే వుండిపోతానేమో!" అని.

ఎన్నో ఏళ్ళు గడచిపోయాయి. ఎన్నో చట్టాలు మారి పోయాయి. ఎన్నో కొత్తకొత్త పద్ధతులు పుట్టాయి. చిత్రకారుడు ముసిలయి పోయాడు. అంతేకాదు ఈ లోగా అతడు ఎంతో కీర్తి సంపాదించాడు. ఎన్నో నన్యానాలు పొందాడు. అద్వితీయమయిన అతడి చిత్రాలికి ముగ్ధులై ధనవంతులు అతడు అడగకండానే ధనరాసులు అతడికి అర్పించారు. అతడివుడు బీదవాడుకాడు. ధనవంతుల్లో ధనవంతుడు. పట్నంలో వాక మంచి భవనంలో ఇపుడతడి కాపరం. జపానులోని దూరదూర ప్రాంతాలనించి యువక చిత్రకారులతడి దగ్గర చిత్రకళ నేర్చుకోవడానికి వస్తున్నారు. వాళ్ళు

అతడిదగ్గరే వుండి అతడినేవ చేస్తూ కళాభ్యాసం చేస్తున్నారు. అతడి పేరు జపానంతటా మారుమోగుతోంది.

ఒకనాడు వొక ముసిల్మీ చిత్రకారుడి భవనం దగ్గరికి వచ్చి అతణ్ణి కలవాలనికోరింది. ఆమె చింకిగుడ్డలూ, జీర్ణావస్తా చూసి ఆమె ఏదో వీధినిపోయే ముప్పిది అనుకున్నారు. నౌకర్లు. “ఏం, ఏం కావాలి?” అంటూ కసిరారు. “ఏం కావాలో అది మీయజమానితో గాని చెప్పను” అంది ముసిల్మీ. అది పిచ్చిదే అని నిశ్చయించారు నౌకర్లు. ‘యజమానిలేరు ఎప్పుడువస్తారో తెలీదు. వెళ్లు’ అంటూ ఆమెని తరిమి వేశారు.

మర్నాడు మళ్ళీ వచ్చిందామె. మళ్ళీ అలాగే తరిమే శారు నౌకర్లు. అలా ప్రతీదినం ఆమె వస్తూనే వుంది. వారాల తరబడి రోజూవస్తూనే వుంది. ప్రతీసారీ నౌకర్లు ఆమెని తరిమేస్తూనే వున్నారు. ఇవాళ చిత్రకారుడి వాంట్లోబాగుండ లేదనీ, ఇవాళ స్నేహితుల యింటికి విందుకి వెళ్ళారనీ ఇలా ఏదో సాకు చెపుతూనే వున్నారు. అయినా ఆమె వస్తూనే వుంది.

చివరికి ఆమె విషయం యజమానితో చెప్పడమే మంచి దనిపించింది నౌకర్లకి. ఆయనదగ్గరికి వెళ్ళి చెప్పనూ చెప్పారు వాళ్ళు. “బయటగేటు దగ్గర వొక ముసిల్మీ తమకోసం కానుకు కూచుంది. బిచ్చకత్తెలాగేవుంది. ఇవాళకి సుమారు రెండు నెలలయి రోజూ వస్తూవుంది. ఆమె వచ్చిన కారణం తమతో తప్ప ఎవరితోనూ చెప్పనంటుంది. అది పిచ్చిదని తరుముతూ

వచ్చాము. అయినా రోజూ వస్తూనే వుంది. అంచేత ఈ విషయం తమతో చెప్పడం మంచిదని చెప్పాము. సెల వివ్వండి. ఏం చెయ్యమంటారు?” అన్నారు.

చిత్రకారుడు చిరాకు పడ్డాడు వాళ్ళని “ముందే ఈమాట చెప్పారు కాదే?” అంటూ. వెంటనే వచ్చి, ఆమెని గౌరవంగా లోపలికి రమ్మన్నాడు. లోగడ తాను బీదవాడిగా వున్నసంగతి అతడెప్పుడూ మరిచిపోలేదు. “మీకేం కావాలి?” అంటూ ఆమెని అడిగాడు. తనకి భోజనం కాని, డబ్బుకాని ఏమీ అక్కరలేదంది ముసిల్లి. తనకోసం వొక చిత్రం మాత్రం అతడు రాసి పెడితే చాలు. ఇదే తన ప్రార్థన అంటూ నెమ్మదిగా చెప్పిం దామె. తేరిపారచూశాడు చిత్రకారుడు. ‘నరే,’ అంటూ లోపలికి రమ్మన్నాడు. అతడి వెంట లోపలికి నడిచిం దామె. గదిలోకి వెళ్లేక మోకాళ్ళ మీద చతికిలబడి తన మూట విప్పడం మొదలు పెట్టింది. మూటలో నాట్యకత్తె దుస్తులు చూశాడు చిత్రకారుడు. అవి ఎంతో శాతవి. చిరిగిపోయీ వున్నాయి. రంగుకూడా మాసి పోయింది. కాని, వాటిని చూస్తే మాత్రం వొకనాడవి ఎంతో అందంగా వుండేవనీ, విలువయినవనీ తెలుస్తూనేవుంది.

ముసిల్లి దుస్తులు తీసి బైట పెడుతూ వుంది. చిత్రకారుడి హృదయంలో ఏదో ఏదోలా అనిపిస్తూ వుంది. అతడేదో జ్ఞాపకం చేసుకుంటున్నట్టున్నాడు. కాని జ్ఞాపకం రావడం

లేదు. ఉండివుండి వొక్కసారి చప్పున అతడికి అంతా జ్ఞాపకం వచ్చింది. తన కళ్ళముందు అతడికి ఆకొండమీది చిన్నకుటీరం కనపడింది. అందులో అత డొకనాడు ఎంతో ఆదరసత్కారాలు పొందాడు. ఆ చిన్నకుటీరంలో ఆగది, కాగితం దోమతెరా, పూజా వేదికా, అర్థరాత్రి ఆ అందకత్తె నర్తకి వొంటరినృత్యం - అన్నీ అతడికళ్ళముందు నిన్నటి మాటలా కనిపిస్తున్నాయి. నిలువునా అతడు ఇదయిపోయాడు. ముసలామె ఎదుట చప్పున సాష్టాంగపడ్డాడు. “మిమ్మల్ని ఇంతవరకూ పోల్చలేకపోయాను. నా అపరాధం క్షమించండి. ఇవాళకి సుమారు నలభై సంవత్సరాలు గతించాయి. అంచేత ఈ పొరపాటు జరిగింది. ఇప్పుడు మిమ్మల్ని బాగానే పోల్చుకున్నాను. మీరు మీ ఇంట ఎంతో ఆదరపూర్వకంగా ఆశ్రయమిచ్చారు నాకు. మీపక్క కూడా నాకోసం వొదిలేశారు. నేను మీ నృత్యం చూశాను. మీ కథకూడా విన్నాను. మీపేరు నేనెప్పుడూ మరిచిపోలేను” అన్నాడు.

అతడి మాటలు విని ముసిల్మీ నిచ్చెర పోయింది. సంకోచించిందికూడా. ఏమనాలో ఆమెకి తోచలేదు మొదట. వృద్ధాప్యంవల్లా పేదరికంలోని దైన్యత్వం వల్లా ఆమె జ్ఞాపకశక్తి మందగించింది. చిత్రకారుడు నెమ్మదిగా ఎన్నోమాటలు చెప్పినమీదట, తనపాతకుటీరం వర్ణించిన మీదట గడిచిన దినాలు ఆమెకి జ్ఞాపకం వచ్చాయి. దేవుడి నన్నిక్కడికి దారి చూపించి తీసుకు వచ్చాడు. పవిత్రమయిన మీ పాదధూరి

నాకుటీరంలో పడ్డప్పుడు నేనిలా లేను. బుద్ధభగవానుడి దయ వల్ల మీరే నన్ను పోల్చారు” అందామె.

తరవాత తన దుఃఖగాధ వినిపించిందామె. చిత్రకారుడు అవాళ వచ్చేసినతరవాత ఆమెస్థితి చెడింది. తప్పనిసరిగా ఆమె తన కుటీరం అమ్మేసి పట్నంలోకి వచ్చేయ్యవలసి వచ్చింది. పట్నంలో ఆమె పేరు కూడా మరిచిపోయారు జనం. కొండ మీదికుటీరం వాదిలి రావడంలో ఆమె ఎంతో దుఃఖపడింది. వార్ధక్యం వల్లా, శక్తి తక్కితగ్గి పోవడం వల్లా వేదికముందు నృత్య చేసేసామర్థ్యం పోయిందని ఆమె దుఃఖంతో కుంగిపోయింది. తనప్రియుడి ఆత్మతో ఇది కొత్తగా వచ్చిన వియోగమని పించింది. ఆమె దుస్తులతో, నాట్యకత్తె వేషంలో, భావభంగిమతో నాట్యం చేస్తూన్నట్టు వాక చిత్రం ఆమెకి కావాలివుడు. ఆచిత్రం వేదికదగ్గర వేలాడ గడుతుందామె. ఈకోర్కీ తీర్చవలసిందని ఆమె ప్రార్థన. ఈపనికోసం సాధార చిత్రకారు లెవ్వరిదగ్గరికి వెళ్ళకండా చిత్రకళా చక్రవర్తి దగ్గరికే వచ్చిందామె. ఏమంటే తనచిత్రం ఉత్తమమైంది కావాలంటే ఉత్తమచిత్రకారుడే అది చిత్రించాలి. చిత్రం కోసమే ఆమె తన నృత్యం దుస్తులూ వెంటమూట గట్టుకు వచ్చింది. అవి ఆమె వేసుకుంటు చిత్రకారుడు చిత్రం రాయడం సులువవుతుంది.

ఆమె మాటలువిని చిత్రకారుడు చిరునవ్వు నవ్వుతూ అన్నాడు: “మీరు ఎలాంటి చిత్రం కావాలంటున్నారో అలాంటి చిత్రమే నేను సంతోషంగా తప్పకండా తయారు

చేసి ఇస్తాను. ఇవాళనేను తీరిక లేకండా వున్నాను. ఇవేళ నేనొక పనిపూర్తి చెయ్యాలి. రేపు మీరురండి. నాశక్తివం చన లేకండా మీచిత్రం ప్రారంభిస్తాను. ”

“ఐతే వొకమాట మాత్రం మీకు చెప్పాలి” అంది ముసిల్లి. “చెప్పడానికి సంకోచంగానూ వుంది. మీ కష్టానికి నేనే మీ బహుమానం ఇవ్వలేను. ఈదుస్తులుతప్ప నాదగ్గిర మరేమీలేదు. ఇవి మాత్రం మీకివ్వగలను. ఒకప్పుడు ఎంతో ఖరీదయినవే అయినా ఇప్పుడు చిరిగిపోయాయి. రంగు నహా మాసిపోయింది. అయినా మీరివిపుచ్చుకుంటారనే ఆశిస్తాను. ఏమంటే పురాతన వస్తువులన్న దృష్టితో వీటికి విలువలేక పోదు. ఈనాటి ఆధునిక నాట్యకత్తెలు ఈరకం దుస్తులు ధరించడంలేదు మరి ” అంది.

“ఆవిషయం మీరేమీ ఆలోచించకండి ” అన్నాడు చిత్రకారుడు. నాకర్తవ్యం నేను నెరవేరుస్తాను. అదేనాకు పది వేలు. రేపు తప్పకుండా మీచిత్రం ఆరంభిస్తాను ” అన్నాడు.

ముసిల్లి ముమ్మారు వంగి చిత్రకారుడికి నమస్కరించింది. “క్షమించాలి నేను మరేమీ చెప్పవలసింది లేదు. అయితే మీరిప్పుడు నన్ను చూస్తున్న నారూపంలో నాచిత్రం చిత్రించ వద్దు. లోగడ మీరు నన్ను ఎలాచూశారో అప్పటి నా రూపం చిత్రించాలని నా అభిలాష ” అంది.

“నాకుబాగా జ్ఞాపకం వుంది. మీరప్పుడు దేవకన్యలా వుండేవారు ” అన్నాడు చిత్రకారుడు. కృతజ్ఞతా సూచకంగా

మరోసారి నమస్కరించిందామె. “ ఏవేవి మిమ్మల్నికోరానో అవన్నీ లభిస్తాయన్నమాట! అప్పటి నారూపం మీకు జ్ఞాపకం వుంది. కనక అప్పటి నారూపమే చిత్రించండి. దయచేసి నాయవ్వనమూ, సౌందర్యమూ తిరిగి ఇప్పించండి. అప్పుడే పరలోకంలో వున్న అతడి ఆత్మకి సంతోషం కలిగించ గలుగుతాను. అతడికోసమే నేనిలా బిచ్చమెత్తుతున్నాను. మీరు చిత్రించిన చిత్రంచూచి అతడు నాపొరపాట్లు తుమిస్తాడు” అంది.

చిత్రకారు డామెని వోదారుస్తూ అన్నాడు: “ మీరు నిశ్చింతగా వుండండి రేపురండి. అందమయిన ఆనాటి నర్తకి రూపంలోనే మీచిత్రం చిత్రిస్తాను. మనజపాను దేశంలోని మహారాజు చిత్రం చిత్రించడంలో ఎంతశ్రద్ధవహిస్తానో అంత కంటే అధికం శ్రద్ధ మీచిత్రం చిత్రించడంలో వహిస్తాను. సందేహించకండి. రేపు తప్పకరండి ”

ముసిల్మి మర్నాడు అన్నవేళకి వచ్చింది. చిత్రకారుడు తెల్లటి సిల్కుమీద చిత్రం చిత్రించడం ప్రారంభించాడు. అతడి శిష్యులు వృద్ధురాలిని ఎలాచూస్తూన్నారో అలాలేదా చిత్రం. చిత్రంలోవున్న వ్యక్తికళ్లు లేడిపిల్ల కళ్ళలా మిల మిలలాడిపోతున్నాయి. శరీరం చివురు పెడుతున్న పూలతీగలా వుంది. దుస్తులు బంగారం వన్నెతో మెరిసి పోతున్నాయి. ఆమె అప్పరసలావుంది. సమ్మోహనమూర్తిలా వుంది. చిత్రకారుడి కుంచెయొక్క ఇంద్రజాలంవల్ల వృద్ధురాలి యవ్వనం, సౌందర్యం మళ్ళీ తిరిగి వచ్చాయి. చిత్రకారుడు చిత్రం పూర్తి

చేశాడు. చిత్రంలో తన సేరూ రాశాడు. ముతకసిల్కు మీద అది అతికాడు. చందనంకర్రా, ఏనుగుదంతం చుటం దానికి తగిలించాడు. వేలాడదీయడానికి పట్టుతాడూ తగిలించడం కూడా అతడు మరిచిపోలేదు. తరవాత తెల్లటి కర్రపెట్టెలో అది భద్రంగాపెట్టి వృద్ధురాలికి బహూకరించాడు. ఆమెకి కొంతధనం కూడా ఇవ్వాలని అత డభిలషించాడు. కాని ఎంత బలవంత పెట్టినా ఆమె అంగీకరించలేదు. కళ్ళనీళ్ళు పెట్టుకుంటూ ఆమె అంది; “నమ్మండి డబ్బునాకు ఏమాత్రం అవసరం లేదు. కేవలం ఈచిత్రంగోసమే నేను దేవుడిముందు మోకరించాను; ప్రార్థించాను. నా ప్రార్థన ఫలించింది. ఈ జీవితంలో మరే కోరికాలేదు, నాకు. ఇలాగే ఏ కోరికాలేకండా నేను చచ్చిపోగలిగితే చాలు. నాకు నిర్యాణం లభిస్తుంది. ఈచినికి దుస్తులుతప్ప నాదగ్గిర మీకివ్వ దగింది మరేమీలేదు. ఈ వొక్కవిచారమే నన్ను బాధిస్తున్నది. అనుగ్రహించి ఇవి పుచ్చుకోండి. మీయావజ్జీవమూ మిమ్మల్ని సుఖంగా పుంచాలని దేవుణ్ణి ప్రార్థిస్తాను. మీరు చూపించిన అనుగ్రహానికి సాటిలేదు.”

చిత్రకారుడు చిరునవ్వు నవ్వాడు. “నన్నింత పొగడదగిన పని నే నేమీ చెయ్యలేదు. మీ దుస్తులు నేను పుచ్చుకోవడమే మీకు సంతోషమయితే తప్పకుండా పుచ్చుకుంటాను. గడచిన దినాల తీయనిజ్ఞాపకాలు ఎన్నో నాహృదయంలో మేలుకుంటాయి. మీ రెక్కడవుంటున్నారో చెప్పండి. చిత్రం

గోడకి వేలాడ దీశాక నేను వచ్చి చూడగలుగుతాను” అన్నాడు. ఇలా అడగడంలో అతడి ఉద్దేశం, ఆమె ఉనికి తెలిశాక ఆమెకి సహాయం చెయ్యవచ్చని.

కాని ఎంతఅడిగినా ఆమె ఎక్కడవున్నదీ ఆమె చెప్పలేదు. ఎన్నోక్షమాపణాలు చెపుతూ అమె అన్నదల్లా ఆమె ఇల్లు ఎంతో అసహ్యమైదనీ, ఎంతోఇదిగావుంటుందనీ మాత్రమే. చిత్రకారుడి వంటి గౌరవనీయులు ఆప్రాంతంలో అడుగుపెట్టరాదనీ ఆమె అంటుంది. ఎన్నోవిధాలకృతజ్ఞత తెలుపుతూ ఆమె చివరికి అతడి సెలవు తీసుకుంది. చిత్రం పట్టుకుని వెళ్ళిపోయింది.

చిత్రకారుడు తన శిష్యుల్లో వాకణ్ణి పిలిచాడు. “ఇదిగో, ఈ ముసలామె వెనకాలేవెళ్ళు. ఆమె ఎక్కడ వుంటున్నదీ తెలుసుకొని వచ్చి చెప్ప. నువ్వు ఆమె వెంట వెళ్ళుతున్నట్టు ఆమెకి ఏమాత్రమూ తెలియనివ్వకూడదు” అంటూ చెప్పాడు.

శిష్యుడు వెంటనే బయల్దేరాడు. చాలసేపయాక తిరిగి వచ్చాడు. “ఆమెని అనుసరిస్తూ నేను పట్నంబయట నది వొడ్డునేపడి వెళ్ళాను. నేరం చేసినవాళ్ళని వధిస్తారే - అక్కడ విరిగిపడిపోతూవున్న వాక పాడుగుడిసెలో వుంటూవుంది ముసిల్మి. అది ఘోరమయిన ప్రదేశం. కంపుతో తల పగిలి పోతుంది. దెయ్యాలు భూతాలూ తప్ప అక్కడ మరోప్రాణి వుండడం అనంభవం” అంటూ చెప్పాడు.

“ఆప్రదేశం ఎలావున్నానరే, నన్ను రేపక్కడికి తీసుకు వెళ్లాలి నువ్వు. ఏమంటే నేను బతికివుండగా ఆమె తిండికి గుడ్డికి ఇబ్బంది పడకూడదు. ఆమె విషయం నేను ఆలోచించి తీరాలి. అన్నాడు చిత్రకారుడు.

శిష్యులు నిచ్చేరపోవడంచూచి ఆమె కథవారికి చెప్పాడతడు. దాంతో ఆమె అలావుండడం ఆశ్చర్యం లేదంటూ బోధపడింది వాళ్ళకి.

మర్నాడు ఉదయం, ఇంకా సూర్యోదయం కాలేదు. చిత్రకారుడూ అతడిశిష్యులూ పట్నంబయట నది వొడ్డున ఆఘోర మయిన ప్రదేశానికి వెళ్ళారు. సాధారణంగా సంఘంనుండి తరిమివేసిన వాళ్ళు నివసించే స్థల మది. గుడిసె ద్వారం మూసివుంది. చిత్రకారుడు ద్వారం తట్టాడు. జవాబు లేదు. పదేపదే తట్టాడు. లాభం లేకపోయింది. బలంగా శోశాడు. తలుపు విడిపోయింది. లోపల ప్రవేశించాలని కాలు ముందు పెట్టాడు. లోగడ కొండమీది కుటీరంలోని దృశ్యం జ్ఞాపకం వచ్చింది. లోపలికి వెళుతూనే అతడు చూశాడు ; చింకిగుడ్డలతో చుట్టుకున్న వృద్ధురాలి శరీరం నేల మీద పడివుంది. కర్రగూడుమీద లోగడచూసిన చిన్న గుమ్మటంవుంది. దాన్లో స్మృతిచిహ్నం ఇప్పుడూ కనిపిస్తూ వుంది. అవాళలాగే ఇప్పుడూ దానిముందు దీపంవెలుగుతోంది అయితే కరుణ దేవత చిత్రంమాత్రం అక్కడలేదు. దానికిబదులు చిత్రకారుడు చిత్రించిన నర్తకిచిత్రం గోడని వేలాడుతోంది.

గుడిసెలో చెప్పదగ్గ వస్తువంటూ మరేదీలేదు. కేవలం వొక సన్యాసిని దుస్తులూ, ఒక కర్రా, ఒక భిక్షాపాత్రికా మాత్రమున్నాయి. నర్తకిపేరుపెట్టి చిత్రకారుడు నాలుగయిదుసార్లు పిలిచాడు. జనాబులేదు.

దాంతో తెలిసిపోయింది. ఆమెప్రాణంతో మరిలేదు. ఆమె దిక్కు చూశాడు చిత్రకారుడు. ఆమె తొలినాటి సాందర్యం యవ్వనం ఆమెమొహంలో తిరిగివచ్చినట్టున్నాయి. మొహంలోంచి ముసిలీలక్షణాలూ, పేదరికం దీనావస్థ తొలిగిపోయినట్టున్నాయి. చిత్రకారుడికంటే సిద్ధహస్తుడైన మహాచిత్రకారుడి కుంచె ద్వారా ఈచిత్రం జరిగివుంటుంది అనుకుంటూ భారంగా తల వొంచుకున్నాడు.

